

SZAKDOLGOZAT

Ferenc Imre Szabolcsné

2025

Magyar Agrár -és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Neveléstudományi Intézet

óvodapedagógus alapképzési szak

**MESEILLUSZTRÁCIÓK ÉS HATÁSAIK A GYERMEKEK
VIZUÁLIS KÖZLÉSÉRE**

Belső konzulens:

Farkas Beáta

Művésztanár

Belső konzulens

intézete/tanszéke:

Neveléstudományi
Intézet/Anyanyelvi és
Gyermek kultúra Tanszék

Készítette:

Ferenc Imre Szabolcsné

Kaposvár 2025

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	1
ELSŐ FEJEZET: SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS.....	3
1. A MESEILLUSZTRÁCIÓK BEMUTATÁSA.....	3
1.1. Meseillusztrációk általános jellemzése.....	3
1.2. A meseillusztrálás története.....	3
1.3. A jó meseillusztráció ismérvei	5
1.4. A meseillusztrációk különböző technikái.....	6
1.5. Meseillusztrációban használt stílusok	8
2. MESEILLUSZTRÁLÁS HATÁSA A GYERMEK FEJLŐDÉSÉRE	10
2.1. Képzelőerő fejlődése	10
2.2. Kreativitás fejlődése	10
2.3. Kognitív fejlődés	11
2.4. Érzelmi fejlődés.....	11
2.5. Szociális fejlődés	12
2.6. Nyelvi fejlődés.....	13
3. JÖVŐBENI TRENDEK ÉS KIHÍVÁSOK A MESEILLUSZTRÁCIÓBAN	14
3.1. Interaktivitás – digitális technológia.....	14
3.2. Környezettudatosság.....	15
3.3. Társadalmi igazságosság – empátia.....	15
3.4. Inkluzivitás - sokszínűség.....	16
3.5. Személyre szabott tartalom.....	17
4. MESEFELDOLGOZÁS MÓDSZEREI AZ ÓVODÁBAN.....	19
4.1. Mesekártya és mesetérkép	20
4.2. Mesekő.....	21

4.3. Mesepárna.....	22
4.4. Papírszínház.....	24
4.5. Mesedoboz, mesebőrönd	25
4.6. Képkönyv, képtábla	26
4.7. Képeskönyv, gyermekkönyv	27
5. A GYERMEKKÖNYV ILLUSZTRÁCIÓ HATÁSA A GYERMEKEKRE ÉS SZÜLEIK KÖNYVVÁSÁRLÁSI SZOKÁSAIRA.....	31
6. GYERMEKRAJZOK JELLEMZÉSE	33
6.1. Gyermekrajzok jellemzése óvodáskorban	33
6.2. Az emberi alak - rajzolás fejlődésének szakaszai.....	36
6.3. Gyermekrajzok motívumrendszere és szimbólumvilága.....	38
MÁSODIK FEJEZET: KUTATÁSI TERV	41
1. A TÉMAVÁLASZTÁST SEGÍTŐ KÖRÜLMÉNYEK	41
2. A VIZSGÁLATI TERÜLET ANYAGA, ANYAGGYŰJTÉST SEGÍTŐ KÖRÜLMÉNYEK	42
3. A KUTATÁS CÉLJA ÉS PROBLÉMAFELVETÉS.....	44
4. ALKALMAZOTT MÓDSZEREK.....	46
4.1. Adatgyűjtési módszerek	46
4.2. Feldolgozási módszerek	46
4.3. Elemzési módszerek	47
4.4. Értékelési módszerek.....	47
5. A MESEILLUSZTRÁCIÓK HATÁSÁRA KÉSZÜLT GYERMEKRAJZOK ELEMZÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE	48
5.1. Az Iharosi Kerekerdő Óvoda gyermekrajz gyűjteményének elemzése.....	48
5.1.1. <i>Pillanatkapitány és a három próbatétel című mese illusztrációi, gyermekrajzok ..</i>	<i>48</i>
5.1.2. <i>A rózsát nevető királykisasszony című mese illusztrációi és a gyermekrajzok.....</i>	<i>50</i>
5.1.3. <i>A Hétszínvirág című mese illusztrációi és a gyermekrajzok.....</i>	<i>53</i>
5.2. A Nagyvázsonyi Mesevár Óvoda gyermekrajz gyűjteményének elemzése	55

5.2.1. <i>A medve és a macska című mese illusztrációi és a gyermekrajzok</i>	55
5.3. A Pákozdi Nyitnikék Óvoda gyermekrajz gyűjteményének elemzése.....	57
5.3.1. <i>Mókázó Medúza szerelme című mese illusztrációi és a gyermekrajzok</i>	57
5.4. A Nagykanizsai Hétszínvirág Tagóvoda Rozgonyi utcai Óvoda gyermekrajz gyűjteményének elemzése	59
5.4.1. <i>A brémai muzsikusk című mese illusztrációi és a gyermekrajzok</i>	60
5.4.2. <i>Hófehérke című mese illusztrációi és a gyermekrajz</i>	62
5.4.3. <i>A békakirálykisasszony című mese illusztrációi és a gyermekrajz</i>	64
5.4.4. <i>A csillagszemű juhász című mese illusztrációi és a gyermekrajzok</i>	66
5.5. Kutatás eredményének összegzése, bemutatása diagramokkal	69
6. ÖSSZEGZÉS	71
6.1. Kutatás eredményének egybevetése a szakirodalommal	71
6.2. Következtetések és javaslatok	71
BEFEJEZÉS	73
Köszönetnyilvánítás.....	75
IRODALOMJEGYZÉK.....	76
Könyvek, folyóiratok.....	76
Elektronikus dokumentumok.....	79
Kutatáshoz felhasznált mesekönyvek	85
ÁBRÁK JEGYZÉKE.....	86
MELLÉKLET	91
Képek: Meseillusztrációkról.....	91
Gyermekrajzgyűjtemény	95
NYILATKOZATOK.....	109
Hallgatói nyilatkozat.....	109
MI nyilatkozat.....	113
Konzulensi nyilatkozat	117

BEVEZETÉS

Jelen szakdolgozatomban az óvodás korú gyermekek vizuális közlését szeretném jobban megismerni, a meseillusztrációkkal való kölcsönhatásában. Azért ezt a témát választottam, mert az óvodás gyermekek két legkedveltebb természetes tevékenysége, a mese és a játék – ezen belül a rajzolás, amellyel képes befogadni a világot. A vizuális megjelenítés a gyermekek számára a legtermészetesebb kifejező eszköz, olyan játéktevékenység, amelyet örömszerzés kísér (1. Mező, 2017; 2. Mérei, 1981; 3. Jenei, 2017). Óvodás számára a mesehallgatás, a meseillusztrációk, és a hozzá kapcsolódó vizuális tevékenységek örömet jelentenek, segít önkifejezésében, személyiségének fejlődésében. A gyermekek elkezdik ábrázolni, lerajzolni azt a képet, ami születik bennük a mese és az illusztrációk hatására. Úgy rajzolják le a mese történetét, ahogy elképzelik, és fantáziájukban megjelenik. Mivel a gyermekek életében fontos szerepet tölt be a mese és a képszerű vizuális valóság, ezért nagyon jól összekapcsolható a két tevékenység, ami az óvodások mindennapi életében alkalmazható. Nemcsak a foglalkozások keretében és a csoportszobában, hanem a nap bármely szakaszában kint az udvaron is akár, aszfalton, homokban rajzolva.

Dolgozatom két nagy fejezetből épül fel, melynek gondolatmenete a következő: Az első fejezetben egy szakirodalmi áttekintést szeretnék nyújtani. Először írok a meseillusztrációkról és azok hatásairól a gyermekek vizuális közlésére. Majd a gyermekkönyvekről, a gyermekkönyvek illusztrálásáról, és a gyermekkönyv illusztrációknak a gyermekekre és szüleikre gyakorolt hatásairól. Ezután áttérek a gyermekrajzok elemzésére. Mivel kutatási munkámban meseillusztrációkról készült gyermekrajzokat vizsgálok, ezért röviden összefogalom a szimbólumok szerepét, amely a meseillusztrációnak éppoly nélkülözhetetlen eleme, mint a gyermekek önkifejezésének. A gyermekrajzok vizsgálásához szükségesnek tartom ismertetni a szakirodalmából, az óvodás gyermekek vizuális készségének, rajzfejlődésének jellemzőit.

A második fejezet a témához kapcsolódó kutatási tervemet foglalja össze. Kutatási módszernek gyermekrajzok gyűjtését választottam, melyeket a témával kapcsolatban elemzek és értékelek. Kutatásom során törekedtem rá, hogy a gyermekek anonimitását megőrizsem és csak nemüket korukat tüntetem fel, melyek lényeges adatok a vizsgálatom szempontjából. A kutatásom tartalma: középső és nagycsoportos, vagyis 5-7 éves korú óvodás gyermekek meseillusztrációról készült rajzainak elemzése és a tapasztalatok levonása, értékelése diagrammal is szemléltetve. Dolgozatomban azt a problémát vizsgálom, hogy óvodáskorban a meseillusztrációk a gyerme-

kek vizuális közlésére milyen hatással vannak. A rajzelemzés során azt vizsgálom, hogy a mesehallgatás alatt látott meseillusztrációk, főleg mesekönyv által használt képek, milyen hatással vannak a gyermekek rajzaira, amit a mesehallgatás után készítettek. Arra a kérdésre szeretnék választ kapni, hogy a meseillusztrációk fejlesztik-e a gyermekek rajzkészségét, vizuális közlését, képzeletét, fantáziáját, önkifejezését, és az hogyan nyilvánul meg a rajzaikban?

A gyermek azt érti meg legjobban, amit érzékszervein keresztül érzékelni tud: amit lát, hall, tapint észlel, ízlel. Tanulásának leghatékonyabb módja, a játék és különböző vizuális tevékenységek. A meseillusztrációk jelentősége abban rejlik, hogy segítenek a gyermeknek meglátni a mese világát, és megérteni a mondanivalóját, segítenek elképzelni a történetet. Ezért már a csecsemők számára is készítenek puha meseillusztrációs könyvecskéket ([http.1.: Sándor, év. n .](http://1.)). Azért érdemes a meseillusztrációkkal és a vizuális tevékenységekkel foglalkozni óvodás korban, mert ekkor a gyermekek gondolkodása főleg vizuális tevékenységhez és képekhez kötött.

A pedagógus feladataként, célkitűzésként azt szeretném kiemelni a gyermekek vizuális közlése kapcsán, hogy segítse azok fantáziáját, képzeletét vizuálisan kibontakoztatni, ehhez sokféle módszert megismertetni, ami közül a gyermek alkotó tevékenysége során szabadon választhat, hiszen a nevelés középpontja a gyermek. Akkor leszünk sikeresek pedagógusi munkánkban, ha figyelembe vesszük azt, hogy mi az, ami a gyermeket érdekli, igyekszünk megismerni személyiségét, életkörülményeit. Hiszen a vizuális közlésen belül is érvényes az, hogy minden gyermek másban jó, amit tovább kell erősíteni, és különböző vizuális tevékenységi lehetőségeket is meg kell szerettetni a gyermekekkel, mert csak azzal fog szívesen foglalkozni, ami érdekli, amit szeret. Ezért fontos a meseillusztrációk szerepe az, hogy pozitív alkotó hatással legyenek a gyermekek vizuális közlésére. A mese szövege és illusztrációja egyaránt fontos, egyenértékű, egymást erősítik. Egy mese szövege és illusztrációja minden gyermekben más hatást vált ki -, vagyis szubjektív: van, akinek tetszik, van, akinek kevésbé, viszont meghatározza, interpretálja a gyermek képi olvasását, megtanítja a gyermekeket a képek olvasására.

Szakedolgozatom elkészítéséhez felhasználtam gyermekirodalmi, pedagógiai, pszichológiai forrásokat, valamint óvodapedagógus és meseíró szakemberek gondolatait. Grafikusok, illusztrátorok forrásait is figyelembe vettem, hiszen a gyermekek vizuális közlését a meseillusztrációkkal kapcsolatos hatásokkal együtt vizsgálom. A meseillusztrációkról leghitelesebb információt olyan szakemberektől, grafikusoktól kaphatunk, akik ténylegesen maguk is meseillusztrációk készítésével foglalkoznak. Azt tanulmányozom, hogy a meseillusztrációk hatására készült gyermekrajzok milyen hatással vannak a gyermekek vizuális tevékenységére, gondolkodására, emlékezetére, képzeletére, fantáziájára, szókincsére, kreativitására, szociális és együttműködő képességére, vagyis egész személyiségére kiterjedően milyen fejlesztő hatással van.

ELSŐ FEJEZET: SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

1. A MESEILLUSZTRÁCIÓK BEMUTATÁSA

1.1. Meseillusztrációk általános jellemzése

Szakdolgozatom témája a meseillusztráció, a vizuális kultúra területéhez tartozik. 1996-tól a vizuális kultúra a magyarországi művészeti és formatervezési oktatás tudományágának elnevezése, jelezve a vizuális kommunikáció, valamint a környezettervezés, és az esztétika nemzeti alaptantervbe való beillesztését (4. Kárpáti, 2013). A meseillusztrációk olyan vizuális művészeti alkotások vagy rajzok, amelyeket mesekönyvek vagy gyermekkönyvek illusztrálására készítettek, segítik a mesék és történetek vizualitását, képi elképzelését megjeleníteni (http.2.: Ujréti, 2025.). A meseillusztráció mint képzőművészeti műfaj, képi eszköztárával a szöveg által bemutatott világot természetessé, elfogadottá teszi a gyermekeknek, segít megérteni a mese tartalmát, lényegét, és élményt nyújt számukra (http.3.: Momkult, 2022). A meseillusztrációk általában élénk színeket és részletgazdag rajzokat használnak, hogy vonzóak legyenek a gyermekek számára. Segítik megjeleníteni a történetek karaktereit, a cselekményt, kifejezik annak hangulatát. A meseillusztráció célja, hogy a történet szórakoztató, élvezetes legyen a gyermekek számára (http.2.: Ujréti, 2025). Épít a képzeletre és a fantáziára, segíti a gyermekeknek az elképzelhetlent elképzelhetővé tenni, a lehetetlent pedig természetessé, valóságossá változtatni. Ehhez a mesevilághoz kapcsolódik az a képi megjelenítés, amely a könyvnyomtatás létezése óta lényeges művészi területté vált. Az illusztráció meghatározó szerepe, a mai virtuális világunkban használata kitágult, megsokszorozódott. A látvány megjelenítését a képzelet előidézését, minden eszköztárral, lehetőséggel biztosítja (http.3.: Momkult, 2022).

1.2. A meseillusztrálás története

Mesekönyveknél elengedhetetlen a szöveg illusztráció nélkül, a szöveg és a képek együttes hatása hívja életre a mesék varázslatos világát. Az illusztrálás igénye egyidős az emberrel, és minden kultúrában azóta is jelen van. Az emberiség mindig szükségét érezte annak, hogy élete legfontosabb eseményeit, történeteit, vágyait vizuális módon megjelenítse, megörökítse az utóknak (http.4.: Ujréti, 2024).

A meseillusztrálás történetét G. Papp Katalin - *Az illusztráció* című - írása alapján foglalom össze. A meseillusztrálás történetének bemutatásához Ujréti Ágnes grafikus *Meseillusztrálás* című írását is felhasználtam.

- A meseillusztrálás története az ősi barlangrajzokra nyúlik vissza, amikor az emberek barlangok falaira rajzolták történeteiket ([http.4.: Ujréti, 2024](#)).
- Az illusztráció, mint képzőművészeti műfaj pedig a középkorban gyökerezik, amikor a szövegeket művészi képekkel kezdték el díszíteni. A fametszés és a rézmetszés, mint régi technika már a 15. században is használatban volt (5. Papp, 1999). A 15. században, a nyomtatást feltalálásakor indult el a nyomtatott mesekönyvek illusztrációinak fejlődése ([http.4.: Ujréti, 2024](#)).
- A 18. századtól a klasszikus grafikai eljárás a litográfia, vagyis könyomás volt (5. Papp, 1999).
- A 19. század közepétől a fényképezés feltalálása tette lehetővé a fotomechanikus reprodukciós technika alkalmazását (5. Papp, 1999). Európában a mesekönyvillusztrációk aranykora is a 19. századra tehető, kiemelkedő illusztrátor például Gustave Doré ([http.4.: Ujréti, 2024](#)).
- A 20. század elejétől kezdve Magyarországon is gazdag hagyományai vannak a meseillusztrálásnak, mint például Cserna György művész illusztrációi. Az 1950-es, 60-as években, a magyar illusztrálás aranykorában kiemelkedők Réber László munkái ([http.4.: Ujréti, 2024](#)).
- Korunkban, a digitális technológia megjelenésével a meseillusztrálás új korszakába lépett. A hagyományos kézzel készült rajzok mellett számos illusztrátor digitális eszközöket is használ. A számítógépes grafika olyan részletgazdagsággal és színvilággal dolgozik, amely korábban elképzelhetetlen volt. Felgyorsította a készítési folyamatot, sokszínűvé, változatosá, interaktívá tette az alkotást. A digitális rajzeszközök, grafikus táblák és szoftverek új lehetőséget nyitottak az illusztrációk terjesztésére, megosztására. Lehetővé tették, hogy a gyermekkönyvillusztráció nyomtatáson kívül digitális könyvek, e-mesék és alkalmazások formájában is elérhető legyen ([http.4.: Ujréti, 2024](#)).

A meseillusztrálás története tükrözi a művészetek fejlődését, a kultúrák közötti átjárhatóságot, és az emberi képzelet végtelen lehetőségeit, a technika fejlődését. Az egész világon az illusztrátorok új lehetőségeket keresnek a történetmesélés és a vizuális kifejezés ötvözésére, hogy a mesék és illusztrációik együttes alkalmazásával elvarázsolják közönségét ([http.4.: Ujréti, 2024](#)). Úgy gondolom, hogy a hagyományos kézzel készült meseillusztrációk, a digitális eszközök megjelenésével nem veszítették el sem értéküket, sem jelentőségüket. Sőt, a technológia fejlődése abban segíti az illusztrátorok munkáját, hogy könnyebb módszerekkel, gyorsabban, korszerűbben, és a jelen kor közönsége számára, a kor igényeihez igazítva és mindenki számára elérhetővé tegye ezeket a művészi alkotásokat, és varázslatosabbá tegyék a mesék világát.

1.3. A jó meseillusztráció ismérvei

Az óvodás gyermek vizuális érzékelése nagyon fontos. Azokat a mesekönyveket kezdi el nézegetni, amelyeknek az illusztrációi vonzóak számára. A jó meseillusztráció életre kelti a mesét, beindítja a fantáziájukat, képzeletüket, érzelmeket keltenek bennük, vonzóvá, elérhetővé, érthetővé teszi a történetet, közvetíti a mese mondanivalóját, és maradandó élményt nyújtva varázslatossá teszi a mesét számukra.

A következőkben a jó meseillusztráció ismérveit mutatom be, Ujréti Ágnes grafikus két írása alapján: Az egyik *A szókincs bővítésének és nyelvi készségek fejlesztésének eszköze* című írás; a másik *A meseillusztrációk hatása a gyerekek kreativitására és képzelőerejére*. A téma feldolgozásához felhasználtam Gutási Gábor meseírónak, a *Mitől lesz jó egy meseillusztráció?* című írását is. A meseillusztráció célja: - a mese szövegének vizuális megjelenítése, kiegészítése a történet hangulatával és üzenetével összhangban; - a képek hatására a gyermekek képzeletükkel, fantáziájukkal új világokat fedezhessenek fel; - valamint élvezetessé tegye a történetet, élményt nyújtson számukra (http.5.: Ujréti, 2024.; http.6.: Gutási, 2023). Olyan kommunikációs eszköz, amely hidat képez a szavak és a képzelet között. A kép különösen jelentős a fejlődésben levő kisgyermek számára, akik még nem tanultak meg írni és olvasni (http.4.: Ujréti, 2024) A jó illusztráció tehát:

- Segít a gyermekeknek a történet megérteni, elképzelni. A szereplő, helyszín, cselekmény értelmes ábrázolásával életre keltik a mesét (http.5.: Ujréti, 2024.; http.6.: Gutási, 2023). A gyermekek jobban megértik, megjegyzik a szöveg mondanivalóját, árnyalatait, régi kifejezéseket, szereplők érzéseit, a történet fordulatait, hangulatát. A képek elemzése aktívan fejleszti a vizuális értelmezést, a kritikai gondolkodást, az értelmi intelligenciát (http.4.: Ujréti, 2024).
- Szimbólumokat, stílusokat, színeket, kompozíciókat használ, melyekkel kihangsúlyozza a történet fő kulcsfontosságú témáit, üzenetét (http.6.: Gutási, 2023).
- Érzelmeket, hangulatokat közvetít. A szín, stílus, tónus kialakítja a mese hangulatát, segít a meséhez kapcsolódó érzelmek megélésében (http.4.: Ujréti, 2024). A történetet nem elmeséli, hanem mutatja azáltal, hogy megragadja a jelenet érzelmeit, hangulatát (http.6.: Gutási, 2023), amelyeket szavakkal nehéz lenne kifejezni, mint például öröm, félelem, feszültség. A gyermekek nemcsak hallják a történetet, hanem érzik is a képek által, ami fejleszti érzelmi intelligenciájukat (http.4.: Ujréti, 2024).
- A részletekre irányítja a figyelmet. A részletgazdag gondosan kidolgozott kép, vonzza a néző tekintetét, beindítja fantáziáját. A részletesség kiterjed mindenre, az anyagok textúrájától kezdve a szereplők arckifejezéséig (http.6.: Gutási, 2023). A szép és vonzó képek élvezetesebbé teszik a mesét, nagyobb élményt nyújtanak a gyermekek számára (http.5.: Ujréti, 2024).

- A helyszínek, történeti háttér, karakterek illusztrációival a gyermekek jobban bele tudják élni magukat a szerepekbe, történetbe, empatikus viselkedésre nevel. A megosztott élmény erősíti a közösségi érzést, szociális tanulást (http.4.: Ujréti, 2024).

-Az illusztráció kommunikációs készséget fejleszt. A gyermekek könnyebben ki tudják fejezni ötleteiket, érzéseiket, könnyebben el tudják képzelni a szó jelentését a képről, kritikai gondolkodásra, vizuális kommunikációra ösztönöz, gyarapítja szókincsüket (http.4.: Ujréti, 2024).

- A meséhez tartozó képek által a gyermekek megismerkednek különböző kultúrákkal, hagyományokkal, főleg a népmeséknél. Az illusztrációk bemutathatnak etnikai háttérű karaktereket, különböző társadalmi helyzeteket, vagy alternatív családmódellet, melyek segítenek a gyermekeknek abban, hogy nyitottak és empatikusak legyenek (http.4.: Ujréti, 2024).

- A meseillusztráció serkenti a gyermekek képzeletét, inspirálja saját rajzaik elkészítésére, ezáltal fejleszti fantáziájukat, önkifejezésüket, képzelőerejüket, kibontakoztatva kreativitásukat (http.5.: Ujréti, 2024).

- A jó meseillusztráció eredeti. Új nézőpontot nyújt a történetnek, nem másolja le azt, amit mások korábban megcsináltak. A művész új ötletekkel kísérletezik (http.6.: Gutási, 2023).

Összegezve a meseillusztráció, a mese szövegének képi megjelenítésével az alábbi szerepeket tölti be a mesét hallgató gyermekek számára: segít a mese szövegének megértésében, emlékezetbe vésésében; érzelmeket, hangulatokat közvetít; élményt nyújt; segít a mese átélésében; fejleszti kommunikációjukat; általuk megismerkedhetünk más kultúrákkal; beindítja a gyermekek képzeletét, fantáziáját, és kreativitásra serkenti.

1.4. A meseillusztrációk különböző technikái

A meseillusztrációk világa nagyon sokszínű, mert a történetek vizuális kifejezése rengeteg különböző technikát és stílust igényelhet (http.4.: Ujréti, 2024). A mesekönyvek illusztrálását sokféle technikával és stílussal lehet elvégezni (http.4.: Ujréti, 2024; http.7.: Orosz, 2023). A megfelelő illusztrációs stílus átadja a mese hangulatát és üzenetét. Minden technika és stílus egyedi hangulatot és vizuális élményt nyújt (http.8.: Ujréti, 2024). Felelősséggel jár gyermekeknek illusztrálni, hogy képi ízlésüket esztétikai érzéküket alakítsák, fejlesszék, az igényesen elkészített képek. Különösen gyermekkorban van jelentősége jó minőségű, művészi értékű képeknek, mert azok örökre beleivódnak emlékezetükbe (http.7.: Orosz, 2023).

Meseillusztrációs technikákat Ujréti Ágnes grafikus két írása alapján mutatom be. Az egyik *A szókincs bővítésének és nyelvi készségek fejlesztésének eszköze* című írása, a másik pedig a *Meseillusztrációk új szemmel* című munkája. A tanulmányhoz felhasználtam Bak Sára grafikus

és illusztrátor gondolatait is, melyet - a Felelősséggel jár gyermekeknek illusztrálni című - interjújában adott.

- **A régi hagyományos, kézzel rajzolt illusztrációs technikák** nosztalgikus hangulatot kölcsönöznek a történetnek. Az akvarell, a ceruza és a toll technikák a legnépszerűek. Jellemzőjük a finom vonalvezetés, egyedi színátmenetek és a részletek gazdagsága (http.4.: Ujréti, 2024; http.8.: Ujréti, 2024, http.7.: Orosz, 2023).

- *Az Akvarell technika* finom színátmenetekkel varázsolja el a közönséget, mely különösen alkalmas a mesés, álomszerű jelenetek megjelenítésére, ahol a színek összemosódása egyedi hangulatot teremt (http.4.: Ujréti, 2024; http.8.: Ujréti, 2024).
- *A ceruza, tollrajz és tinta* technika éles vonalvezetéssel, dinamikus kontúrral, pontosan örökíti meg a részletes karakterábrázolást, komplex jeleneteket (http.4.: Ujréti, 2024).
- *A linómetszet* szintén régebbi, de népszerű technika, amellyel erőteljes kontrasztot és markáns textúrát lehet létrehozni. Karakteres és stilizált illusztrációi erőteljes vizuális hatást keltenek (http.4.: Ujréti, 2024).

- A modern meseillusztráció gyakran használt eszközei a digitális technikák, gyorsabb, rugalmasabb munkavégzést tesznek lehetővé. Előnye, hogy nagyon pontosak, könnyen módosíthatók, és szinte bármilyen stílust meg tudnak valósítani, színei élénkek, a kompozíciók tökéletesek, harmonikusak lehetnek (http.8.: Ujréti, 2024; http.7. Orosz, 2023).

- *A digitális rajz és festés* megjelenésével az illusztrációs technikák új korszaka kezdődött el. Számítógépeken és grafikus táblákon bonyolult és részletes képek utánozhatják a hagyományos technikát, vagy új vizuális élményt nyújthatnak (http.4.: Ujréti, 2024).
- *Vektorgrafika* technikával készült illusztrációk jellemzői a tiszta vonalak, élénk színek részletgazdag egyszerű formavilág, mely alkalmas oktatási célú könyvekhez, vagy modern minimalista letisztult meséhez (http.4.: Ujréti, 2024).

Az illusztráció legyen az régi vagy modern, mindkét esetben két célt szolgál. Egyrészt a szöveg képi megfelelője, másrészt többlettartalommal ruházza fel a szöveget (http.7.: Orosz, 2023). Édesanyaként és pedagógusként az a tapasztalatom, hogy a mai korban élő gyermekek számára a hagyományos és a digitális illusztrációval ellátott mesekönyvek egyaránt kedvesek lehetnek. A magyar népmesék illusztrációit éppen olyan lelkesedéssel fogadják, mint például az Angry Birds 2016-ban bemutatott finn-amerikai 3D-s számítógépes animációs filmvígjátékot, mely eredetileg videójáték sorozat volt (http.9.: Csiger, 2016). A mese főként kisfiúk körében közkedvelt, mely olyan különböző tulajdonságú és színű madarokról szól, akik védik tojásukat a zöld malacoktól. A madarak nevei egyben egyéniségüket is jellemzi, például a fekete

színű bomba természete robbanékony, mint egy bomba, ezeket a tulajdonságaikat színeik is kifejezik. Az Angry Birds című mese színes kifejező illusztrációját jól szemlélteti az 1. ábra.

1. ábra: Angry Birds (online forrás)

1.5. Meseillusztrációban használt stílusok

A meseillusztrációkban használatos stílusokat azért mutatom be, mert ezek segítenek kiválasztani azt a mesét, amiről tudjuk, hogy az adott gyermekcsoport érdeklődését leköti, megfelel az életkori sajátosságaiknak, és a témával kapcsolatban tudnak olyan illusztrációkat készíteni, amelyek fejlesztő hatással vannak a gyermekek kreativitására, gondolkodására, fantáziájára, vizuális tevékenységére, és egész személyiségének fejlesztésére.

Az illusztrációs stílusokat Ujréti Ágnes grafikus tervező két írását felhasználva mutatom be: *A szókincs bővítésének és nyelvi készségek fejlesztésének eszköze*; valamint a *Meseillusztrációk új szemmel: kreativitás és részletgazdagság* című írásai alapján.

- *A realiztikus* illusztrációk valósághű ábrázolásra törekszenek: a karakter, környezet részletesen van kidolgozva, hangsúlyozzák a formákat, textúrákat, fényeket (http.4: Ujréti, 2024).
- *A stilizált* illusztrációk a művészi kifejezéseket és karakteres formákat hangsúlyozzák, jellemzője az egyedi, könnyen felismerhető vizuális nyelv (http.4: Ujréti, 2024).
- *Absztrakt* illusztrációk a művészi kifejezés szabadságát, formákkal, színekkel, textúrákkal érzelmekkel, hangulatokkal hangsúlyozza, konkrét tárgyábrázolás nélkül (http.4: Ujréti, 2024).
- *A képregény* illusztrációk dinamikusak, expresszívek, gyakran beszédbuborékokat vagy gondolatfelhőket illesztenek az akciódús vagy humoros történetekhez (http.4: Ujréti, 2024).
- *A minimalista stílus* kevesebb részlettel, letisztult vonalakkal, visszafogott színekkel dolgozik. Egyszerűsége ellenére kifejező, gyakran használják őket modern mesekönyvekben vagy olyan történeteknél, amelyek fókuszában az üzenet áll (http.8.: Ujréti, 2024).
- *Színes, dinamikus kompozíciók* élénk színekkel, lendületes vonalakkal készülnek, melyek mozgalmas jelenetek ábrázolására alkalmasak (http.8.: Ujréti, 2024).

- *Egyre népszerűbbek a retro és vintage stílusú illusztrációk*, melyeket klasszikus mesekönyvekhez használnak, régi idők meséihez. Lágyabb árnyalatú színei, antik hatású részletei, nosztalgikus hangulatot keltenek az olvasókban (http.8.: Ujréti, 2024).

- *A flat design és modern illusztráció* minimalista, könnyen befogadható, egyszerű letisztult formákkal, kontrasztos színekkel dolgozik. Gyakran alkalmazzák modern mesekönyvekben a történetek gyors, vizuális áttekinthetősége érdekében (http.8.: Ujréti, 2024).

- *Gyakori a különböző illusztrációs stílusok kombinációja, keveredése*. Például klasszikus akvarell háttér digitális kiegészítéssel. Nyitott az innovációra, vagyis szívesen kísérletezik új technikákkal, hogy minden projekt egyedi és különleges legyen (http.8.: Ujréti, 2024).

A meseillusztrációk mindegyik stílusára egyaránt igaz, hogy érzelmileg nagy hatást gyakorol a gyermekekre szép színes képeivel, figuráival, segítenek őket beleélni a mese világába, élményt nyújtva számukra. Jómagam a színes dinamikus kompozíció stílusú meseillusztrációkat kedvelem, mert hamar felkelti a gyermekek figyelmét, és a mese végéig azt fenn is tartják. Szerintem az élénk színekkel és lendületes vonalvezetéssel készült rajzok a legideálisabbak az óvodás korosztálynak, mert nemcsak a figyelmüket ragadja meg életkorukból adódóan, hanem ezáltal segít nekik elmélyülni a mese történetébe, könnyebben beleélik magukat az egyes szereplők helyzetébe. Emellett a minimalista stílus is ugyanúgy hatásos az óvodás korosztálynak, mert gondolkodásra készíti őket, szabadjára engedi a gyermekek fantáziáját, ezáltal fejlesztő hatással lesz rájuk. Sok kedvenc mesém közül egyet emelek ki, ahol a mese története és az illusztrációja is megfogott. Ez a kedvencem a Pom pom meséi című rajzfilmsorozat, mely történetek Csukás István tollából származnak, a rajzfilmfigurákat Sajdik Ferenc illusztrálta. A történetek egyszerűek, kedvesek, a rajzfilmfigurák szerethetőek, ami vonzóvá teszi a mesét az óvodás és kisiskolás korosztály számára. Azért szeretem ezt a mesét, mert azonosulni tudtam óvodásként az egyik főszereplővel, a Picurral, aki minden nap iskolába ment, és útközben mindig elidőzött Pom pom társaságában. Picur története hasonlított arra, amikor egyedül jártam óvodába. A kedves grafikák még barátságosabbá tették számomra a mesét. A Pom Pom című mese illusztrációinak kedves, barátságos mesefiguráit jól szemlélteti a 2. ábra.

2. ábra: Pom Pom (online forrás)

2. MESEILLUSZTRÁLÁS HATÁSA A GYERMEK FEJLŐDÉSÉRE

Ujréti Ágnes grafikus két írásában foglalja össze a meseillusztráció gyermekek fejlődésére gyakorolt pozitív hatását, melyeket e két forrásra hivatkozva ismertek. Az első forrás címe: *A meseillusztrációk hatása a gyermekek kreativitására és képzelőerejére*; a másik forrás címe: *A szókincs bővítésének és nyelvi készségek fejlesztésének eszköze* (http.5.: Ujréti, 2024; http.4: Ujréti, 2024).

2.1. Képzelőerő fejlődése

A képzelőerő képessége segít új ötletek születésében, ami már a kora gyermekkor kezdeti szakaszában megjelenik, és folyamatosan fejlődik annak előrehaladtával. A meseillusztrációk élénk színes képei serkentőleg hatnak a gyermekek képzelőerejére, hozzájárulnak annak fejlődéséhez, kibontakozásához. Segít a gyermekeknek elképzelni a történetet, a karakterek életét. A képzelőerő nagyon fontos a problémamegoldó készség és a kreatív gondolkodás fejlesztése szempontjából. Az illusztrációk serkentik a gyermekek fantáziáját, lehetővé teszi számukra, hogy saját egyedi új történetet, karaktert alkossanak (http.5.: Ujréti, 2024).

A mesékben előforduló különböző szereplők, mint például a király, királylány, tündér, boszorkány stb. illusztrációi elindítja a gyermekek képzeletét, fantáziáját, elképzelésük lesz arról, hogyan is nézhetnek ki. A gyermek eddigi emlékei alapján, valamint a mesekönyvből hallott és látott illusztrációk segítségével maga elé tudja képzelni a szereplőket, a helyszíneket, cselekményeket. Sőt, inspiráló hatással lesz a gyermek fantáziájára, kreativitásra.

2.2. Kreativitás fejlődése

A meseillusztráció a gyermekek kíváncsiságára alapoz, segítenek a világot új nézőpontból, színesebben szemlélni, kreativitásra inspirál. A jó illusztráció szórakoztat, segít jobban megérteni a történetet, elmélyedni annak részleteibe, és tevékenységre ösztönzi a gyermekeket, hiszen sokan szeretnek rajzolni vagy festeni meseolvasás után. Saját történetük alkotásával önkifejezésük kreatívan is megvalósulhat. A vonzó képek beindítják a gyermek fantáziáját, ami tevékenységre, hasonló saját mese megalkotására inspirálja őket, a látott képek alapján. A kisgyermek kreativitása és képzelőereje közötti kapcsolat szoros, a meseillusztráció olyan vizuális ábrázolás, amely mindkettőt fejleszti (http.5.: Ujréti, 2024).

A dolgozatomban már hivatkoztam az Angry Birds mesére, ami ennél a pontnál is felhozható példának. A gyermekemnek óvodás korában volt egy olyan időszaka, amikor nagyon szerette ezt a mesét, és ez arra inspirálta, hogy minden nap Angry birds figurákat és mesejeleneteket rajzoljon akár saját kitalált történetével is, az óvodában és otthon. Amit lerajzolt, azt elmesélte. Szülőként tapasztaltam, hogy a jól megtervezett meseillusztráció szórakoztatja a gyermekeket, mesemondásra, rajzolásra inspirálja, segít a történet megértésében, fejleszti rajzkészségét, alkotóképességét, szókincsét, gondolkodását.

2.3. Kognitív fejlődés

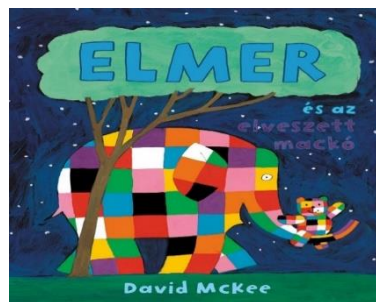
A meseillusztráció fejleszti a gyermekek vizualitását és a kognitív gondolkodásukat. A kép különösen fontos számukra, mert a látás, a vizualitás az egyik legjelentősebb érzékelési módjuk, amelyen keresztül a világot felfedezik. Az illusztrációk segítenek a történetek összefüggésének megértésében és feldolgozásában (http.5.: Ujréti, 2024). A meseillusztrációk célja nem az, hogy a gyermekek szó szerint értelmezzék a képeket, hanem hogy következtetéseket vonjanak le, és kritikusan gondolkodjanak. Például egy történet fordulópontját ábrázoló illusztráció arra ösztönzi a gyermeket, hogy találgasson a következő eseményekről, hogy mi fog történni. Ez egy olyan interaktív olvasás, mely elősegíti a nyelvi készségek fejlődését, a szövegértést, a szövegközi következtetések levonását. A meseillusztráció stimulálja, fokozza a gyermekek kognitív képességeit, mint a problémamegoldást, a logikai, kritikai gondolkodást, és kreativitásra, aktivitásra serkent. A gyermekek a képek szemlélése, értelmezése során követik a történeteket, megértik az ok-okozati összefüggéseket, ami hozzájárul kognitív fejlődésükhöz. A történetekben rejlő kihívások és az illusztrációk által keltett kérdések arra ösztönzik a gyermekeket, hogy elgondolkodjanak a történeten, lehetőségeket fedezzenek fel, új megoldásokat találjanak ki, és alkossanak. Összegezve a jó illusztráció segít a gyermekeknek megérteni a történetet, a karaktereket, fejleszti a vizuális észlelést, a memóriát és a koncentrációs képességeket (http.4.: Ujréit, 2024). Gazdagítja a mese tartalmát, serkenti a gyermekek képzeletét, a látott képeken keresztül felépíti saját elképzelésüket a világról, vagyis vizuálisan tanulnak (http.5.: Ujréti, 2024).

2.4. Érzelmi fejlődés

A meseillusztrációk ábrázolhatnak érzelmeket, hangulatokat, ami a gyermekekben is különböző érzelmeket váltanak ki, mint például együttérzés, bátorság, félelem, szeretet, igazságosság, segíthetnek az érzelmek kifejezésében és megértésében. Az illusztrációk által bemutatott karakterekkel, szituációkkal a gyermekek érzelmileg azonosulnak, érzelmi intelligenciájuk

fejlődik. A karakterek arckifejezéseit és testtartását értelmezve az illusztrációk segítenek a gyermekeknek beleélni magukat mások helyzetébe, ezáltal fejlődik empátiájuk. A karakterekkel való azonosulás által gyermek megértik és ki tudják fejezni saját érzelmeiket, könnyebben tisztelben tartják mások érzéseit, ami által egy érzékeny kiegyensúlyozott személyiség alakul ki (http.4.: Ujréti, 2024). Például David McKee, aki óvodás korú gyermekek számára írta és ő is rajzolta az Elmer sorozatot. Közülük az Elmer és az elveszett kismackó című meséje is ilyen együttérző, amit rajzával érzékeltet. Elmernek volt egy kiselefánt barátja, akinek elveszett a kismackója, ezért Elmer rögtön kölcsönadta a sajátját. Másnap reggel elindult megkeresni. A maci a mese végén előkerült. A mese története arról tanúskodik, hogy Elmer átérezte barátja szomorúságát, együtt érzett vele, szerette őt, ezért volt hozzá önzetlen, kedves segítőkész (3. ábra; http.10.: név n ., 2018).

3. ábra: Elmer és az elveszett mackó (online forrás)

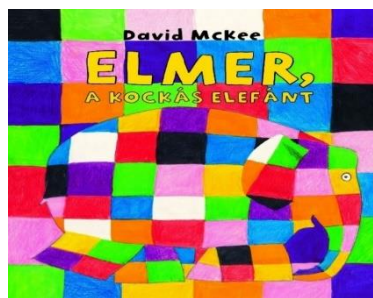
2.5. Szociális fejlődés

A különböző kultúrákat bemutató illusztrációk által, a gyermekek megismerkedhetnek új szavakkal, fogalmakkal, amelyek más kultúrákra jellemzőek. Ez gazdagítja szókincsüket, és elősegíti a kultúrák közti megértést és nyitottságot. A meseillusztrációk bemutathatnak különböző társadalmi szociális helyzeteket, kultúrákat, életmódokat, interakciókat és kapcsolatokat, amelyekből a gyermekek könnyebben megértik a világ sokszínűségét. Ezáltal fejlődik a gyermekek szociális készségei a közösségi érzet, a tolerancia, empátia, és a különböző kultúrák iránti nyitottság. Az illusztrációk által kínált közös élmények, mint a mesék megosztása, lerajzolása és megbeszélése, erősítik a szociális köteleket és elősegítik a csoportban való együttműködés készségét (http.4.: Ujréti, 2024).

Elmer a kockás elefánt nemcsak az empátiára jó példa, hanem a közösségi érzésre is, aki attól fél, hogy kiközösítik a színe miatt, ezért elrejtje foltjait. A történet arra mutat rá, hogy nem

az a helyes, ha valakit kiközösítünk mássága miatt, hanem amikor elfogadjuk őt olyannak amilyen (http.10.: név n . , 2018). Elmer mássága abban nyilvánul meg, hogy őt kockás foltok borítják. Elmert mássága ellenére mindenki szereti és tréfásnak találja, nem rekesztik ki őt társai (http.11.: You Tube, 2018). Ez a színes képeskönyv óvodásoknak szól az elfogadásról, egymás iránti türelemről, alkalmazkodásról, a közösségi életről, segít a gyermekeknek önmaguk és mások elfogadásában (4. ábra; http.10.: név n . , 2018).

4. ábra: Elmer a kockás elefánt (online forrás)

2.6. Nyelvi fejlődés

A meseillusztrációk jelentős szerepet játszanak a nyelvi készségek fejlesztésében. Vizuális támogatást nyújtanak a szöveg megértéséhez, segítik a szókincs bővítését és a nyelvi készségek fejlesztését. A képek aktív résztvevői a tanulási folyamatnak különösen gyermekkorban, amikor a vizuális információk feldolgozása és a nyelvi készségek fejlesztése kulcsfontosságú. A meseillusztráció az alábbi két területen segít a nyelvi fejlődésben (http.4.: Ujréti, 2024):

- Bővíti a szókincset, segíti a kontextuális megértést. A kép és a szöveg együttese hidat képez a komplex fogalmak és a gyermek által már ismert szavak között, segíti a szókincs gyarapítását. Amikor egy gyermek lát egy illusztrációt, amely egy új, vagy összetett szóhoz kapcsolódik, az segít neki azt megérteni és megjegyezni. Például, ha egy történetben egy vitorlás szerepel, amihez egy vonzó illusztráció is társul, a gyermek könnyebben társítja a képet a fogalommal, így könnyebben megérti a fogalmat, könnyebben tanul meg új szavakat (http.4.: Ujréti, 2024).
- Segíti a nyelvi struktúrák megértését, és a történetmesélési készségek fejlődését. Segít felismerni a történet fonalát, a bevezetést, cselekményt, befejezést. Segít megfogalmazni saját történeteiket, inspirálja beszédre, bővíti kommunikációs képességeiket (http.4.: Ujréti, 2025).

Összegezve a meseillusztráció fejleszti a gyermek képzelőerejét, kreativitását, értelmi és érzelmi intelligenciáját, szociális és nyelvi készségét, ami által hozzájárul egész személyisége fejlődéséhez.

3. JÖVŐBENI TRENDEK ÉS KIHÍVÁSOK A MESEILLUSZTRÁCIÓBAN

A társadalmi változások, pedagógiai irányváltások, technológia fejlődése, új lehetőségek és kihívások elé állítják a művészeket és a kiadókat, melynek hatására a meseillusztrálás világa is állandóan változik. Jelenlegi művészeti formák és lehetséges fejlődési irányok ismerete szükséges ahhoz, hogy felismerjük a jövőbeni trendeket és kihívásokat a meseillusztrálás területén. Négy kulcsfontosságú terület várhatóan meghatározza a meseillusztrálás jövőjét: digitális technológia, környezettudatosság, sokszínűség, személyre szabott tartalom (http.4.: Ujréti, 2024).

3.1. Interaktivitás – digitális technológia

A digitális eszközök és technológiák fejlődése biztosítja az illusztrátoroknak a meseillusztrálás interaktív, új módon való megközelítését. Az AR (=Augmented Reality - kiterjesztett valóság) és VR (=Virtual Reality – virtuális valóság) technológiák, és az interaktív e-könyvek új dimenziókat nyitnak meg a mesék elmesélésében, lehetővé teszik a gyermekek számára, hogy még aktívabban részt vegyenek a történetek feldolgozásában (http.4.: Ujréti, 2024). A mesterséges intelligencia segítségével, az AI programokkal generált képeket már az alapján is létre lehet hozni, hogy valaki csak begépel, mit szeretne látni. A program megjeleníti és így az illusztrátorok munkáját helyettesíti és rövidíti az időt. A Microsoft AI képgenerátorral bármilyen kép létrehozható, amit megálmodik az ember, ezáltal a szöveg képpé alakul.

Ez a bájos stock fotó például egy vidám fekete-fehér szarkát ábrázol az erdő közepén, amint játékosan ül az egyik ágon. A madár arckifejezése élénk, stílusa vidám, ami tökéletes választás kreatív gyermekprojektekhez, animációkhoz, vagy bármilyen szórakoztató digitális felhasználáshoz. A szarka fekete-fehér tollai és élethű animált megjelenése életet és vidámságot kölcsönöz bármely dizájnprojektekbe (5. ábra; http.12.: Ujréti, év n .).

5. ábra: Fekete-fehér szarka (online forrás)

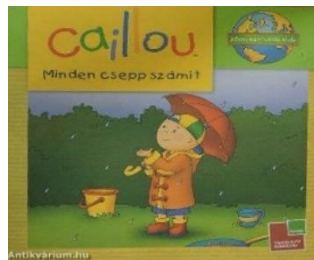

3.2. Környezettudatosság

Napjainkban egyre inkább nő a környezettudatosság fontossága, fenntarthatóság, mely a gyermekirodalomban is megjelenik. Az illusztrációk vizuálisan formálják a gyermekek világképét, elősegíti környezettudatosságuk fejlődését, értéket közvetít (http.4.: Ujréti, 2024).

Sok illusztrált mesekönyv közül lehet válogatni, amelyek a környezettudatosságról szólnak. Vannak mesekönyvek, melyek a víz takarékoságával, az állatok, növények védelmével, a szelektív hulladékgyűjtéssel, újra hasznosítással, és még sok hasonló témával foglalkoznak. Egy könyvpéldával szeretném érzékeltetni, hogyan hangsúlyozzák a mesekönyvek és illusztrációjuk a környezet iránti felelősség témakörét. Kedves számomra kisfiam kedvence, Sara Margaret Johanson: Caillou, tévéből is ismert könyvsorozata. Ezek közül a Minden csepp számít című könyvben az alkotók célja, hogy a gyermekek megtanuljanak harmóniában élni az őket körülvevő világgal. Eric Sévigny kedves illusztrációi segítenek a gyermekeknek beleélni magukat a főhős szerepébe. A kisgyermekek könnyen tudnak azonosulni a mese főszereplőjével Caillouval, aki egy okos kisfiú, kitalálja hogyan takarékoskodjon a vízzel (6. ábra; http.13.: Czakó, 2019).

6. ábra: Caillou (online forrás)

3.3. Társadalmi igazságosság – empátia

A társadalmi igazságosság iránti elkötelezettség témája szintén előtérbe kerül napjainkban, ami az együttérzés, nyitottság, kultúrák közötti megértés fontosságát hangsúlyozza mindennapi társas életünkben. Mindez megmutatkozik a mesekönyvek tartalmában és illusztrálásában, fejlesztve a gyermekek empátiás képességét (http.4.: Ujréti, 2024). Az emberek különböznek egymástól, mindenki más külsővel rendelkezik, másként gondolkozik, más az életstílusa. Mivel azonban minden ember érző lény, ezért fontos egymás elfogadása. Az elfogadáshoz szükség van toleranciára, empátiára, együttérzésre, a különbözőség, másság elfogadására. Ezek mind olyan fogalmak, melyek a társadalmi igazságosság témakörébe tartoznak. Ezen a területen szintén egyre több gyermekkönyv születik napjainkban, gazdagon ellátott illusztrációkkal (http.14.: By Gris, 2021).

Bartos Erika meseíró és illusztrátor *Őrangyal* című négy kötetes művét mutatom be példának, aki a négy megható történetet maga írta, és illusztrálta. A kötet olyan segítőkönyv, mely négy mesén keresztül meséli el négy gyermek mindennapjait, beilleszkedését, akik valamilyen szempontból hátrányos helyzetben vannak, speciális nehézséggel küzdenek. A négy főhős Samu mozgássérült (7. ábra), Lili látássérült, akinek az óvodai életét mutatja be, Misi hallássérült, aki az utcán próbál boldogulni, és egy értelmileg sérült kislány Doma, akinek az otthoni életét mutatja be Viola testvérével összefüggésben. A mesék a másság elfogadására, a természetes és azonos bánásmódra, együttérzésre, megértésre, szeretetre tanítanak, amit a szerző egyedi, kedves grafikái teszik az óvodások számára is érthetővé. Bartos Erika kedves, kerekfejű és egyforma figuráival azt hangsúlyozza, hogy a fogyatékkal élő hősök épp olyanok, mint barátaink, nincs különbség közöttük (http.15.: Bartos, 2014).

7. ábra: *Őrangyal* (online forrás)

3.4. Inkluzivitás - sokszínűség

Az inkluzivitás egymás elfogadását, befogadását jelenti, amikor egyenlő hozzáférést biztosítunk mindenki számára, függetlenül attól, hogy milyen a származása, neme, életkora, fogyatékosága, vallása, vagy más egyéb tulajdonsága. Az inkluzivitás a sokszínűséget értéknek tekint, és olyan környezet megteremtését sürgeti, ahol mindenki egyenlő eséllyel tud részt venni a közösség életében (http.16: Pető, 2003.). A meseillusztrációkban fontos tendencia a sokszínűség és inkluzivitás előtérbe kerülése. A világ sokféle különböző kulturális, etnikai és társadalmi háttérű karakterekben, különböző képességű emberekben nyilvánul meg. Eltérő képességű, bőrszínű és kultúrájú karakterek ábrázolása segít a gyermekeknek megérteni, nyitottan gondolkodni és értékelné a világ sokféleségét (http.4.: Ujréti, 2024). Az inklúzió témakörben is több mesével találkoztam, amelyek közül egyet emelek ki szemléltetésként, Böszörményi Gyula *Emberke színe* című mesekönyvét, mely 4-8 éves gyermekek számára készült. Leírja az emberiség születését, hovatartozását, képekkel illusztrálja az emberek sokszínűségét, hangsúlyozza a másságban rejlő értékeket, egymás elfogadását (8. ábra; http.17.: Czakó, 2016).

8.ábra: Emberek színe (online forrás)

A mai sokszínű világunkban különösen fontos, hogy a gyermekek megértsék, a különbség, másság érték, és csak együttműködve tudjuk egymás életét gazdagítani azáltal, hogy segítjük, elfogadjuk egymást, türelmesek vagyunk egymáshoz. Az inkluzivitással, sokszínűséggel foglalkozó mesekönyvek és illusztrációik tehát abban segítik a gyermekeket, hogy elfogadóbbak legyenek egymás iránt.

3.5. Személyre szabott tartalom

Napjainkban az egyedi és személyre szabott tartalmak iránti igény növekszik, ez új lehetőségeket nyit meg az illusztrátorok és a kiadók körében. A technológia fejlődése lehetővé teszi, hogy a személyre szabott perszonális mesekönyvek illusztrációi is egyedileg legyenek elkészítve, ahol a gyermek saját magát látja viszont a mesében. Ezáltal még inkább testreszabottá, interaktívvá válnak ezek a könyvek, és egyedi olvasási élményt nyújtanak minden gyermek számára (http.4.: Ujréti, 2024).

A hagyományostól eltérő személyre szabott mesekönyvek különleges jellemzői:

- *Személyes, egyedi, személyre szabható, névre szóló módon van megszerkesztve*, mely a gyermek saját történetét, tulajdonságait, az őt körülvevő valóságot mutatja be, róla szól. A gyermek adatai alapján készül a könyv, így a történetben ő maga a főszereplő, a főhős. Szerepel benne a gyermek saját neve, karaktere, neme, szeme, haja színe a főhősben, szerepel ugyanaz a lakhely, testvérek száma, hobbi, kedvenc állat (http.18.: Zeke, 2024. ; http.19.: név n . , 2024.).
- *A gyermek jobban tud koncentrálni a mesére, könnyebben átéli a történetet, erősíti érzelmi kötődését a meséhez*, ha például a főszereplő ugyanolyan korú mint a gyermek, ugyanazokkal az élethelyzetekkel, problémákkal foglalkozik a mese mint a gyermek, akkor saját magát látja a főhős szerepében, és könnyebben azonosul a történettel (http.18.: Zeke, 2024.).
- *Fontos egyedi tanulságot is hordoznak magában, amit a szülő ad hozzá a cselekményhez*, mint például segítőkészség, őszinteség, bátorság, önzetlenség, szorgalom, kitartás stb., attól függően, hogy mit szeretnénk megtanítani a gyermekeknek a mese által (http.19.: név n . , 2024.).

- *Interaktív élményt nyújtanak a gyermekek számára.* A mesék kreativitásra, önbizalomra inspirálják, ösztönözhetik azáltal, hogy eljátszák a történetekből ismert kincskeresést később a szabadban (http.19.: név n . , 2024.).

- *Életre szóló maradandó emléktárgy, mit a gyermekek bármikor elővehetnek lapozgatásra, olvasásra. Örömet szerez nekik,* mert olyan történetet tartalmaz a mese, amelyet a szülő alkotott meg a gyermekének elejétől a végéig (http.18.: Zeke, 2024.; http.19.: név n . , 2024.).

- *Szórakoztatnak és fejlesztenek,* az izgalmas kincsvadászat során játszva tanulnak. Aktívan támogatják a gyermekek fejlődését, segítenek az érzelmek megélésében, a kognitív készségek fejlesztésében, a szociális készségek gyakorlásában (http.19.: név n . , 2024.). A képek fejlesztik a gyermek esztétikai érzékét, szövege elősegíti verbális kifejezőkészségét, fejlesztik problémamegoldó képességét, koncentrálnak figyelmét, növelik önbizalmát (http.18.: Zeke, 2024.).

A személyre szóló egyedi mesekönyv szemléltetésére konkrét példát választottam, amit a 9. ábra szemléltet. A gyermekkönyv címe *Botond felfedezi a kert színeit*. A könyv szerkesztésekor meg kellett adni a gyermek nevét, és nemét. Én a kisfiam nevét választottam. Az adott mesében szereplő főhősnek a külsőjét is meg lehetett változtatni, hogy az személyre szabott legyen. A haj színét, formáját, a szem színét, akár szemüveget is meg lehetett adni, hogy minél jobban hasonlítson a főhős a gyermekre. Ebben a gyermekkönyvben Botond a főhős, egy olyan kisfiú, aki kalandja során érdekes játszási lehetőségeket, sokféle tárgyat, vicces, kedves állatokat, szép növényeket és különféle színeket fedezhet fel, miközben vidáman szórakozik. A kincsvadászat közben megismeri és játszva megtanulja a színeket. A képekhez rövid párbeszédesszöveg tartozik, ami a színek keresésére irányítja a gyermek figyelmét, aktívan bevonva a gyermeket a mesébe. A mesekönyv tanulsága, hogy a kitartó, szorgalmas kincsvadászat meghozza az eredményt: végül a függőágyban a megérdemelt pihenését élvezheti a főszereplő. Később a mesét kint a szabadban is interaktív módon el lehet játszani, például a kertben (9. ábra; http.20.: Dybdal, év n .).

9. ábra: Botond felfedezi a kert színeit (online forrás)

4. MESEFELDOLGOZÁS MÓDSZEREI AZ ÓVODÁBAN

Az óvodás gyermekek nagyon szeretnek mesét hallgatni és mesélni egyaránt. Az óvodai nevelés folyamatában naponta akár többször is jelen van a mesélés (http.21.: Kurali, 2016). A mesefeldolgozásnak az óvodában sokféle módszere van, amit Rózsa Anna: *A mesefeldolgozás módszerei az óvodában* című írása alapján mutatok be (http.22.: Rózsa, 2024). A mesefeldolgozás két csoportja, a mesereprodukció és a meseprodukció.

A mesereprodukció során a felnőtt előszóban megszakítás nélkül mesét mond, a gyermek hallgatja a mesét, ami fejleszti koncentrációját, figyelmét, gondolkodását, beindítja képzeletét, melynek hatására belső képek képződnek a gyermekben (6. Bújdosóné, 2017).

A meseprodukció során a gyermek nem passzívan hallgatóként vesz részt a mesélésben, hanem maga is tevékeny produktív szereplő. A történet bemutatása valamilyen kreatív módszer alkalmazásával vagy segédeszköz bevonásával történik (6. Bújdosóné, 2017; http.23.: Tancz, 2009). Ezek a mesefeldolgozási élménypedagógiai interaktív módszerek fejlesztik a gyermek emlékezetét, gondolkodását, szókincsét, verbális kifejezőkészségét, a folyamatos beszédet, szövegértését, szövegalkotását, fantáziáját, alkotóképességét és kreativitását, problémamegoldó képességét, érzelmi intelligenciáját, társas kapcsolatokat, finommotorikát. Az óvodában aktív meseprodukciós módszerekhez sorolható a mesemondás vizuális elemek segítségével, mely szorosan kapcsolódik a mese tartalmához (http.22.: Rózsa, 2024). „Kisgyermekkorban a belső képalkotás még nem megy könnyen, ezért szemléltetőeszközöket használunk, ami segít a gyermekeknek az ismereteit, képzeletét konkrétabbá tenni. A 3-4 éves gyermekeknek a mese fázisait szemléltető illusztrációk segíthetnek a mesék cselekményeinek megértésében, és visszaemlékezni arra, hogy egymás után milyen szereplők következnek a mesében (pl. Répa mese). (http.23.: Tancz, 2009). A meséket nagyon sokféle eszközzel lehet szemléltetni. Általuk változatosabban és színesebben tudjuk bemutatni a mesét. A mesefeldolgozásnak ezen módszerei a mai idők gyermekeinek nemcsak felkeltik az érdeklődését és fenntartja a figyelmét, de fejlesztő hatása is van. Mindegyik módszer mozgásba lendíti a gyermekekben, a mese hatására kialakult belső képet. Segítségükkel az addig még csak szemlélődő bátortalanabb vagy izgágabb gyermekeket is be tudjuk vonni a mesélésbe, vagy egyéb kreatív tevékenységbe (http.21.: Kurali, 2016).

A következőkben a gyermekek körében igen kedvelt és hatásos, újszerű és ötletes vizuális módszereket tanulmányozom, melyek nemcsak az óvodásoknak, de nekünk óvodapedagógusoknak is elegendő támaszt nyújtanak mesélés közben, hiszen könnyebben fel tudjuk idézni a szerep-

lőket, helyszíneket, miközben a szemkontaktust is tudjuk tartani a gyermekekkel (http.24.: Zsótér, 2022). Tíz esztétikus, fejlesztő hatású szemléltető eszközt mutatok be, melyek a következők: a mesekártya, a mesetérkép, mesekő, mesepárna, a papírszínház és a képeskönyv, mint a mesefeldolgozás élményt nyújtó módjai.

4.1. Mesekártya és mesetérkép

E két eszköz külsőre különbözik egymástól, viszont fejlesztő hatásaik hasonlóak. Ezért ezt a két módszert egy pontban tanulmányozom. Az óvodai mesekártya egy kisebb méretű, téglalap alakú kártya, mely a mese karaktereit, figuráit, tárgyait, szimbólumait ábrázolja. A kártyák helyes sorrendbe helyezésével kirakhatják a történetet, ami lehetővé teszi a mese elmesélését. A mesekártyák a gyermekek fantáziáját pozitív irányban fejlesztik. Lehet őket használni hívókártyának meséhez, mondókához, énekhez, vagy mozgásos játékokhoz. Memória kártyának is lehet használni, segítségével a mesében szereplő főhőst könnyebben meg lehet nevezni (10. ábra; http.22.: Rózsa, 2024; http.:25.: Kormos, 2021).

10. ábra: Mesekártya (online forrás)

A mesetérkép egy nagyobb méretű rajz, ami lehet téglalap, kör, szív vagy bármilyen alakú, és a mese egy-egy fontosabb jeleneteit, fordulópontjait illusztrálja egy lapon (11. ábra; http.22.: Rózsa, 2024; http.25.: Kormos, 2021).

11. ábra: Mesetérkép: (online forrás)

A mesekártyák és a mesetérképek a gyermekek számára nemcsak vonzóak, de sokféle személyiségfejlesztő hatásuk is van. Lehet színezőként is használni mindkettőt, ezért a céltalan firkálás helyett szívesebben kezdenek el színezni, többféle színt használnak, ami fejleszti a ceruzafogást, a finommotorikát. Tovább bővíthetjük gyurma hozzáadásával, amivel megalkotják a mese egyes elemeit, közben fejlődik a szem-kéz koordinációjuk, kreativitásuk. Segítenek a gyermekeknek megérteni, memorizálni a mese szerkezetét, fejlesztve gondolkodásukat. Elősegítik a fejből mesélést, és az egyes cselekmények felidézésének folyamatát.. Ezáltal fejlődik a gyermekek verbális és nonverbális kommunikációs kifejező készségük. Új szavakat fogalmakat tanulnak meg, amivel szókincsük gyarapodik. A mesekártya segítségével a gyermekek saját történetek alkothatnak, a mesetérképpel pedig átdolgozhatják a mesét, közben fejlődik a gyermekek fantáziája, képzelőereje. A gyermekek nemcsak egyedül, hanem közösen is feldolgozhatják a mesét kártya, térkép segítségével, miközben fejlődik a társas együttműködésük. Egyéb játékszerrel vagy zenei eszközök hozzáadásával, bábokkal kiegészítve még izgalmasabbá tehetik a mesét (http.22.: Rózsa, 2024; http.25.: Kormos, 2021; http.26.: Zsótér, 2021).

4.2. Mesekő

A mesekő módszerének ötlete svéd óvónőktől származik, amit a nyelvi -és szociális képességek fejlesztésére használtak korai életkorban (http.27.: Varga, 2017). Az óvodai mesekövek sima felületű, lapos kövek, melyek ábrázolhatnak mesebeli szereplőket, karaktereket, mint például tündért, hétfejű sárkányt, vagy növényeket, állatokat, hétköznapi tárgyakat, időjárási jelenségeket, vagy akár motívumokat is, a lehetőségek tárháza végtelen (http.22.: Rózsa, 2024; http.28.: Currie, 2020). A köre tervezett képeket sokféle módszerrel el lehet készíteni. Használhatunk matricát, filctollat, lakkfilcet, zsírkrétát, akrilfestéket, és akár gyermekekkel is elkészíthetjük (http.27.: Varga, 2017). A meseköveket az óvodapedagógus kiteríti a földre vagy egy asztalra, majd megkérdezi a gyermekeket, hogy mit látnak a kövön, például, hogy ki lehet a figura, hol él, milyen történetet lát bennük (http.29.: név. n., 2016). A mesekő felhasználása tehát nem egy meghatározott történethez, meséhez kapcsolódik. A cél inkább az, hogy a gyermek szabadon, fantáziája segítségével találja ki, hozza létre a saját meséjét a mesekő képeiről. A gyermekek ezután elkezdnek szabadon mesélni fantáziájuk alapján, ahol a kövek jelenthetik a szereplőket, helyszíneket, tárgyakat. Majd a pedagógus kérdésekkel segítheti a mesélési folyamatot, melynek során minden gyermek más-más történetet mesél el egy-egy kőről, eltérő módon értelmezik a köveket, és a hozzájuk kapcsolódó történetet (http.22.: Rózsa, 2024;

http.28.: Currie, 2020). A mesekővel történő mesefeldolgozás többféle módon történhet. Használható egy történet elmondásához. Például a gyermekek kiválasztanak egy követ a kosárból, és elkezdenek egy mesét a kiválasztott kő alapján. Majd kihúznak egy másik követ a kosárból, és a történet folytatódik az újabb kővel. Mesélhet egy gyermek, vagy sorban egymás után mindenki. Ez esetben minden gyermek húz egy követ a kosárból (http.27.: Varga, 2017; http.28.: Currie, 2020). Egy másik eljárás szerint a gyermekek a mese ismertetése után a kavicsokra számukra kedves motívumokat rajzolnak a hallott meséből (például felhőt, napot, szivárványt stb.) Az elkészült kavicsokból kiállítást lehet rendezni, így egymás alkotásait is megcsodálhatják a gyermekek, elmondhatják, hogy kinek melyik rajz tetszik. Majd mindenki elmesélheti, hogy kinek melyik szereplő tetszett a meséből (http.29.: név. n., 2016). A mesekő módszernek több előnye van. Játékos formában fejleszti a gyermekek fantáziáját és kreativitását, mert a kövek arra ösztönzik őket, hogy szabad asszociációval történeteket találjanak ki. Fejleszti a kommunikációjukat, hallgatás és beszédképességüket azáltal, hogy megfogalmazzák gondolataikat, és elmondják amit látnak a kövön, miközben bővül szókincsük. A mesekövek elősegítik a gyermekek önkifejezését, képzeletének fejlődését, és a belső képalkotást, mert minden gyermek ezzel az eszközzel fejezi ki saját belső világát. Fejleszti a kreativitást, a problémamegoldó gondolkodást, és az önbizalmát. Alapot ad az írásbeliség és olvasáskészség jövőbeni fejlődéséhez, és előkészíti a mesekönyvekkel való kapcsolatra azáltal, hogy segít a gyermekeknek az illusztrációkhoz kapcsolódó történetek megértésében (12. ábra; http.27.: Varga, 2017; http.28.: Currie, 2020).

12. ábra: Mesekő:(online forrás)

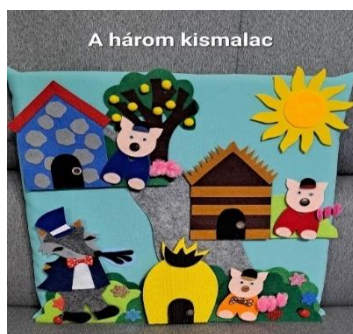

4.3. Mesepárna

Az egyik leggyakrabban használt szemléltető eszköz az óvodában, a báb mellett a mesepárna, ami a kreatív nevelés, tanítás újfajta motivációs eszköze. Ebben az értelmezésben a mesepárna már nemcsak ülőalkalmatosság, hanem a mesélés helyszínéül szolgál, hiszen egy csodálatos mesevilágot varázsol a gyermekek elé (http.21.: Kurali, 2016). A mesepárna módszer

Pálfy Judit óvodapedagógus, tanító, drámapedagógus által kidolgozott, interaktív mesélési technika, előszavas mesélést használ, mely a gyermekek mesélés iránti igénye miatt született meg benne. A pedagógusoknak nem egyszerű feladat a számítógépes mesei élményeket felülmúlnia a mai gyermekek számára. Az óvodapedagógus módszere abban segít, hogy a párna használatával felkeltsük és fenntartsuk a gyermekek érdeklődését, és a nap során a gyermekek a mesepárna segítségével feleleveníthetik a már hallott mesét, melynek szövegét saját kedvükre formálhatják. A mesepárnák készítése olyan projektmunkába illeszkedő mesék alapján történik, amelyek a gyermekek életkorának és érdeklődésének megfelelnek ([http.30.: Neteducatio, 2016](http://30.neteducatio.com)). A mesepárnák mérete 35 X 35 cm. A mese helyszínei és a szereplők tépőzárral vannak rögzítve a felületre, melyeket a mesélés során tetszőlegesen el lehet mozdítani, a mese jeleneitinek szemléltetése ily módon történik. A gyermekek a párnákkal interaktív módon mesének: mesélés közben a párnákon rakosgatják a szereplőket, vagyis a karaktereket mozgatva mondják el a történetet, ami vizuálisan is megeleveníti az egyes jeleneteket a gyermekek előtt. A módszer lényege az, hogy a mese szereplői a párnákon elevenednek meg, a gyermekek aktív mesefeldolgozásával. A szép mesepárna felkelti a gyermekek érdeklődését, ösztönzi a kicsiket az önkéntes aktív mesemondásra, még a bátortalanabb gyermekek is szívesebben szánják rá magukat a mesélésre, és az izgágább gyermekek is kíváncsibbakk lesznek a mesére. Könnyebbé teszi a párnán megjelenített történet elmesélését. A nap folyamán kedvük szerint bármikor elvehetik a polcra, és segítségükkel elmesélhetik a nekik legkedvesebb mesét. A mesepárnával történő mesélés személyiségfejlesztő hatású ([http.21.: Kurali, 2016](http://21.kurali.com)). A módszer előnye, hogy serkenti a gyermekek finommotorikáját. Azáltal, hogy csak előszóban enged mesélni, fejleszti a gyermekek kommunikációját: beszédképességét, kifejezőképességét, szókincsét. Fejleszti a képzeletét, fantáziáját, problémamegoldó gondolkodását. Az esztétikusan elkészített párna nemcsak kiemelt motivációs erővel bír, hanem a gyermekek szépérzékét is nagy mértékben formálja (13. ábra; [http.21.: Kurali, 2016](http://21.kurali.com); 7. Pálfi, 2016; [http.30.: Neteducatio, 2016](http://30.neteducatio.com)).

13. ábra: Mesepárna: (online forrás)

4.4. Papírszínház

Az interaktív mesélés újszerű módszere a papírszínház is, japán eredetű szó. Elnevezése a „kamishibai”, a „kami” azaz papír, és a „shiba” vagyis színház szavak összetételéből származik, mely papírból készült színházi játékot jelent. Ez az eszköz a mesekönyveket színházzá alakítja, amihez egy fakeretet, és több nagyméretű illusztrációt használ. A keretet kemény kartonpapírból is el lehet készíteni. A mesemondó a gyermekekkel szembe fordulva frontálisan helyezkedik el, a keret mellett vagy mögött. Az illusztrációkat a fakeretbe csúsztatja meghatározott sorrendben, amin a mese egy-egy epizódjait mutatja be. Közben fejből mondja, vagy a képek hátoldaláról olvassa a mesét. A megjelenített epizódok egyszerűek, az illusztrációk a szöveget kísérik, melyek nem túl részletezettek, ennek köszönhetően a gyermekekben megszületik és felerősödik a belső képalkotás folyamata. Az előadást úgy teszi színházi élménnyé, hogy az élőszavas mesemondást összekapcsolja a vizuális képekkel ([http.31.: Simon, 2019](#); [http.22.: Rózsa, 2024](#); 8. Tancz, 2019). A gyermekek drámai hatású teátrális élményben részesülnek a lapok cseréje, mozgatása, egymásra csúsztatása révén (9. Csányi, 2016). A papírszínház mese teret tud adni az aktív meshallgatásra, a gyermekek aktívan bevonódnak a mesébe, nem csak passzív hallgatói (8. Tancz, 2019). Tancz Tünde a meseélmény feldolgozásában kiemeli az interaktív mesélés pozitív hatását, ilyen a cselekmény egy adott pontján a hatásszünet, és a kérdés feltétele a gyermekeknek, vagy az alternatív befejezések kitalálása is, ami ismeretlen történet esetén izgalmas lehet a gyermekek számára, és beindítja a fantáziájukat (8. Tancz, 2019).

A papírszínház mesefeldolgozás különböző művészeti ágakkal, tevékenységi területekkel összekapcsolva, komplex módon is történhet. Az ÓNAP által meghatározott tevékenységek közül (verselés, mesélés, rajzolás, festés, mintázás, kézimunka, ének-zene, énekes játék, gyermek-tánc, mozgás) mindegyik összekapcsolható a papírszínházzal, kiegészíthető olyan interaktív elemekkel, amik segítenek fenntartani a gyermekek érdeklődését és ezáltal a mesék feldolgozása komplexebbé válik (10. ÓNAP, 2025). Ilyen komplex feldolgozás például a dramatizálás, amikor a papírszínház előadást követően a gyermekek a mese befejezését alternatív módon szerepjáttékkal eljátsszák, vagy közös éneklést is lehet szervezni. A képeket a gyermekek időrendi sorrendbe is rendezhetik, ami színesíti a külső világ tevékeny megismerését, vagy a matematikai ismereteket. A gyermekek saját mesetörténetüket is megalkothatják közösen papírszínház készítésével (8. Tancz, 2019). A gyermekek a papírszínház készítése során közösen hoznak létre alkotást, hiszen egyik gyermek megrajzolja, a másik kitalálja a történetet, a harmadik előadja, a negyedik a lapokat cseréli ([http.31.: Simon, 2019](#)). Több gyermek közös munkája elősegíti a kooperációt, egymás véleményének tiszteletben tartását, kompromisszum készséget.

A papírszínház számtalan lehetőséget kínál a különböző interaktív tevékenységekre, valamint a gyermekek sokoldalú képességének fejlesztésére is kiváló, ezért alkalmazása az óvodában indokolt. Fejleszti a gyermekek értelmi és érzelmi intelligenciáját, erősíti a figyelmet a koncentrációs készséget, és a szövegértést (8. Tancz, 2019). A magyar óvodapedagógia olyan meséket ismert meg a papírszínház használatával, mely kötött szöveggel és művészi igényű képekkel rendelkezik (11. Székely, 2021). A fakeretben bemutatott állóképekkel való játék támogatója az esztétikai nevelésnek, hiszen a képek önmagukban is hatnak a gyermekek széperzékre. Az együttes élménynek pedig közösség formáló ereje van. A többféle kulturális identitású gyermekek multikulturális nevelésében is hatásosan alkalmazható (http.32.: Szarka, 2025). Jól alkalmazkodik a sajátos nevelési igényű gyermekek megváltozott készség szintjéhez, az érzékelési, észlelési, gondolkodási és beszédértési folyamatokban. Ezért a papírszínház eredményes terápiás módszerként is alkalmazható (8. Tancz, 2019). A módszerhez szükséges meseilusztrációs képsorokat és a keretet a pedagógusok maguk is, vagy a gyermekekkel együtt is elkészíthetik.

A papírszínház keretet a 14. ábra szemlélteti. A 15 ábrán saját papírszínház munkám két képelemét mutatom be szemléltetésként, melyet óvodapedagógus tanulmányaim során készítettem, A répa című meséről. A rajz és a szöveg elkészítéséhez 42 cm x 29,5cm -es nagy méretű lapokat használtam. A rajzokat az El Nabo kifestő alapján készítettem, és temperával dolgoztam, a kontúrokat alkoholos filccel emeltem ki.

14. ábra: Keret (online forrás)

15. ábra: (saját munkáról fotó)

4.5. Mesedoboz, mesebőrönd

A mesedoboz egy hordozható kreatív játék, aminek elkészítéséhez a gyermekeket is be lehet vonni. Dobozból, és egyéb kellékekből áll. A dobozt kívül és belül is a meséhez illő színnel filccel, zsírkrétával vagy festékekkel beborítjuk. Majd a dobozt belül kidíszítjük, amivel megteremtjük a mese világát, helyszíneit, mint például egy tájat, vagy a ház belső terét. A mesélés

úgy történik, hogy a gyermekek a kellékeket és figurákat pálcika segítségével elhelyezik a dobozban, amit alulról vagy felül mozgatnak. A mesedoboz segíti a mesemondást és a nyelvi kifejezést, fejleszti a vizuális és nyelvi intelligenciát (16. ábra; [http.33.:](http.33.) Sándor, 2019).

16. ábra: Mesedoboz (online forrás)

A mesebőrönd szintén egy hordozható, összecukható, természetes alapanyagokból, kézzel készített, saját egyedi játék. A bőröndöt kinyitva egy játszótér tárul a gyermekek elé, aminek segítségével bárhol elmélyülhetnek a mesélésben. A játék segíti a mese kibontakozását, és serkenti a gyermekek fantáziáját (17. ábra; [http.34.:](http.34.) Horváth, 2022).

17. ábra: Besebőrönd (online forrás)

4.6. Képkönyv, képtábla

A képkönyvek, szavak nélküli képeskönyvek kizárólag képekben mesélnek el egy történetet. Az angolszász terminológia wordless book, silent book néven említi az ilyen típusú kiadványokat (12. Levis, 2001). A műfajnak nincs magyar megnevezése, fordítják ugyan szótlan könyvnek, csendeskönyvnek, vagy némakönyvnek, de ez félrevezető, hiszen a könyvek nem szótlanak, hanem a vizualitás nyelvét alkalmazzák (13. Révész, 2014). A képkönyveket – Révész Emese terminológiája szerint – ugyanúgy lehet olvasni, mint a szöveget, megfigyelve a részleteket, az egymásutániságot, az ok-okozati viszonyokat, sőt a rejtett tartalmakat is (14. Nicolajeva, 2004). Nézegetésük közben a képekből olvassák ki a történetet a gyermekek, spon-tán, egyéni módon. A képek nyomán elmesélt történet, a mesélő személyének függvényében változhat. Nem lehet ugyanazt a történetet kétszer elmesélni. A képkönyv az óvodapedagógiai

módszertanban mellőzött műfaj, holott számtalan lehetőséget kínál a személyiség formálására. Kiválóan alkalmasak a képi intelligencia, a képi narráció értelmezésére. Kiteljesítik a gyermekek kreativitását, képolvadási készségét, szókincsét, elbeszélő technikáját, miközben kapcsolatot teremtenek a vizuális és a szóbeli kifejezések között. Terápiás foglalkozásokon is eredményesen alkalmazhatók. A csendeskönyv kézi munkával, sok fantáziával egyénileg is elkészíthető. A papírra vetett rajzokon túl különféle anyagokból és játékelemekből megalkotható. A lapokon gombolással, patenttal, tépőzárral, cipzárral, levehető és pakolgható elemekkel, ki-be rakható figurákkal stb. elevenedhet meg a mese. Funkcióját tekintve a játékkönyvek kategóriájába tartozik (8. Tancz, 2019; 15. Tancz, 2015).

A képtábla elemeit szintén lehet rakogatni. Házi készíttéssel készült képkönyvet a 18. ábrán szemléltetem, a képtáblát pedig a 19. ábra két képe mutatja be.

18. ábra: Képkönyv házi készíttéssel (online forrás) **19. ábra:** Képtábla (online forrás)

4.7. Képeskönyv, gyermekkönyv

A képeskönyv a történetet kevés szóval meséli el, melyben a vizuális nyelv, az illusztráció dominál. A kép és a szöveg között mellérendelt viszony van, kiegészítik egymást. A kép funkciója nemcsak a díszítés, hanem önálló jelentése is van, ezért lapozás közben a képről való mesélés spontán módon történik. A képeskönyvek típusai a *babakönyvek*, *lapozók*, *leporellók* (http.22.: Rózsa, 2024; 8.Tancz, 2019).

A gyermekkönyvben domináns illusztráció szó a latin *illustrate* szóból származik. Elsődleges jelentése szerint megvilágít, magyaráz, értelmez, példával vagy képi ábrázolással szemléletessé tesz. A szó másodlagos értelme az ékítés, díszítés, vagy a fölcifrázás. Az illusztráció a szöveget művészi képekkel díszíti, értelmezi, és kiegészíti. A szöveg tartalmát ábrázolja, bemutatja, szemlélteti, ugyanakkor érthetővé is teszi, kiemeli mondanivalóját, kifejezi annak hangulatát, növeli a művészi alkotás esztétikai élményét. Az illusztráció szerves tartozéka a könyvnek, vele összefüggő egészet alkot. Funkciója attól függ, hogy milyen szöveghez társul. Az író

az illusztrátor egymás tevékenységét kiegészíthetik, és a nyomdással együttműködve tervezik meg a könyvet (5. Pap, 1999).

Az illusztrációkat G. Pap Katalin - Az illusztráció című tanulmányában -, három felosztásban vizsgálta: szerepük; könyvben való elhelyezkedésük; és szöveghez való viszonyuk szerint. A következőkben az illusztrációk típusait G. Pap Katalin tanulmánya szerint mutatom be.

- Szerepük szerint az illusztrációknak három fajtáját, típusát különbözteti meg, az értelmező, a hangulatkeltő, és a szöveg tartalmát és hangulatát egyaránt tükröző szerepet (5. Pap, 1999; http.35.: Komáromi, 1994).

- *Értelmező* a klasszikus ifjúsági irodalmi műveknél, ahol képek kísérik a szöveget.
- *Hangulatkeltő*, amikor az illusztrátor a gyermeki világhoz alkalmazkodik, annak képzeletére hangolva illusztrál. Ez megnyilvánul abban, hogy egyszerűsít, a tárgyakat síkban helyezi el és torzítja, színei élénkek, a természetet antropomorfizálja.
- *Szöveg tartalmát és hangulatát egyaránt tükrözi*, amit a szöveg és kép harmonikus együttélése jellemez, megnyilvánul a játékosságban, humorban, egyéni és önálló képi érzékben (5. Pap, 1999; http.35.: Komáromi, 1994).

Az illusztráció egyes típusait nem lehet csak az egyik vagy másik kategóriába besorolni. A jó illusztráció nem öncélú, hanem emeli a szöveg értékét azzal, hogy szolgálja a szöveget, a befogadót vagy az alkotót. A hiteles illusztrációról el lehet mesélni a történetet akkor is, ha az nem követi a szöveget teljes pontossággal (5. Pap, 1999; http.35.: Komáromi, 1994).

- A gyermekkönyv illusztrációkat vizsgálhatjuk a könyvben való elhelyezkedésük alapján: Eszerint lehetnek egész oldalas, képtáblás, fél oldalas, elszórt, vagy marginális rajzok, illusztratív címkék, a kép belefonódik a szövegbe, a szöveg ágyazódik bele a képbe, záródíszek, iniciálék, fejezetlécek és keretek (5. Pap, 1999; http.36.: Mandl, 2024). Mindegyik típusra van példa, a kutatásom során begyűjtött gyermekkönyvek meseillusztrációinál (lásd melléklet: 5.; 7.; 11.; 23.; 16.; 53.; 12.; 14.; 23.; 19.; 22. képek).

5. kép: Egész oldalas
(saját fotó)

7. kép: Fél oldalas
(saját fotó)

11. kép: Illusztratív címke
(saját fotó)

25. kép: Elszórt
(saját fotó)

16. kép: Képtábla + Keret
(saját fotó)

21. kép: Marginális
(saját fotó)

12. kép: Kép belefonódik a szövegbe
(saját fotó)

14. kép: Szöveg ágyazódik bele a képbe
(saját fotó)

25. kép: Záródísz: (saját fotó)
minden lap alján az oldalszám körül

19. kép: Iniciálé: (saját fotó)
díszes nagy méretű kezdőbetű – M

24. kép: Fejezetléc
(saját fotó)

- Pap Katalin szerint az illusztrációkat a szöveghez való viszonyulásuk alapján is lehet vizsgálni, ha a szöveg a meghatározó. Eszerint díszíthet, értelmezhet, kiegészíthet, feltételez.

- A díszítés a legfontosabb feladata az illusztrációnak, célja, hogy gyönyörködtessen, és felkeltse a befogadó érdeklődését. A könyvek lényeges díszje a borító, hiszen elsődleges hatást fejt ki az olvasóra. Felfedi vagy sejteti annak tartalmát, kíváncsivá teheti a gyermekket. A díszítés megjelenési formái szerint keretez, de záródísz is alkalmaz, ami a kép és a szöveg egyes részeit választja el a könyvben.

- *Értelmező* a kép és szöveg között a kapcsolat, amikor az illusztrátor a képei segítségével újra fogalmazza a szöveg jelentését.
- *A kiegészítés* olyan kapcsolat a kép és a szöveg között, amikor az illusztrátor kíséri a szöveget, hangulatot teremt, és egymás mellett beszél a kép és az irodalmi mű.
- *Feltételező* a kép és a szöveg között a kapcsolat, ha a kép nemcsak kiegészíti a szöveget, hanem feltételezik is egymást, egyenrangúak a könyv felépítésében.

(5. Pap, 1999; http.35.: Komáromi, 1994).

A negyedik pontban bemutatott meseprodukciós eljárások, a mesekártya, mesetérkép, mesekő, mesepárna, papírszínház, mesedoboz, mesebőrönd, képkönyv, képtábla és képeskönyv, gyermekkönyv, mesekönyv olyan interaktív élménypedagógiai módszerek, melyek a mese tartalmához kapcsolódnak, és arra az életkori sajátosságra alapoznak, hogy a gyermekek szívesen merítenek meseélményeikből, amit fel elevenítenek, szóval vagy tevékenységgel. Ezek a módszerek olyan kreatív kifejezési formákat, és különféle eszközöket alkalmaznak, melyekkel összekapcsolják az irodalmi szövegeket a gyermekek korábbi hétköznapi élményeivel, vagyis intertextuálisak (16. Dankó, 2004).

5. A GYERMEKKÖNYV ILLUSZTRÁCIÓ HATÁSA A GYERMEKEKRE ÉS SZÜ- LEIK KÖNYVVÁSÁRLÁSI SZOKÁSAIRA

A gyermekek amikor még csak ismerkednek a képeskönyvekkel, a képeknek az a szerepe, hogy illusztráljon, az ábrázolt tárgyat felismerjék és örömet szerezzen nekik, tudjanak a képekről olvasni, el tudják mondani a mesét, meg tudják fogalmazni, hogy mit látnak a képen (5. Pap, 1999). A kisgyermeknek 3-4 éves korban a belső képalkotás nehezebben megy, ezért szemléltető eszközök segíthetnek abban, hogy a képek segítségével el tudják képzelni a mesét, azonosulni tudjanak a szereplőkkel, bele tudják élni magukat a mesébe, beindítsák fantáziájukat (http.23.: Tancz, 2009). A befogadói életkor előrehaladtával az 5-7 éves gyermekek ismeretei, tapasztalatai élményei már szélesebbek, ezért gondolkodásuk a konkrétól az elvont felé halad. Figyelmük leválk a külső tárgyról, látványról, képről, és elkezdenek a szavakra, belső tevékenységre, a gondolatokra koncentrálnak (http.23: Tancz, 2009). Ebben az életkorban az arányok eltolódnak a szöveg javára, azonban az illusztráció továbbra is nélkülözhetetlen eszköze a gyermekkönyveknek, csupán a funkciója változik meg. A kép funkciója, hogy a szöveg irodalmi hatását szolgálja, fejlessze a gondolkodást, az esztétikai érzéket, a gyermek egész személyiségét. A meseillusztrációk célja az, hogy olyan hatással legyen a gyermekekre, amely aktív vizuális alkotásra serkenti őket. A jó minőségű meseillusztrációk a gyermekek fantáziáját, a bennük kialakuló belső képet motiválják, ösztönzik és gazdagítják (5. Pap, 1999). Az óvodás kisgyermek magabiztosan teremtik meg a képeket rajzaikban. A könyvillusztrációk hidat képeznek, segítenek a gyermekeknek, a valóság és a mese közötti átjárásban. A mese szereplői valóságosan vannak jelen a gyermekek számára, mint egyéb játéktárgyai. Az olvasás megtanulása előtt az illusztrációk segítenek abban, hogy a mesés történetek intenzív élményt nyújtsanak a gyermekeknek. Napjaink képek által uralt világában a gyermekeknek már könnyen megy és természetes a képekről való folyékony olvasás. Az óvodás gyermek vizuálisan nyitott, képi ízlése sokoldalú, kedvesek lehetnek számára a groteszk, vagy a melankolikus mesék is. A hosszabb, összefüggő történetek követésében, megértésében segítenek az illusztrációk. Ma már vannak olyan gyermekkönyvek, amelynek kreatívan bevonják a gyermekeket az egyes mesék feldolgozásába. Ilyen például a kutatásomban is vizsgált Bagdi Bella Pillanatkapitány című interaktív könyve, melynek egyik meséjéről rajzokat készítettek a gyermekek. A szülőknek olyan könyvet kell adni a gyermekek kezébe, amelyek irodalmi, művészeti szempontból igényesek, változatosak, és megalapozzák a gyermekek képi ízlését (http.37.: Olvasóvá n., év n.).

Kasza Kiss Brigitta - Fináncz Judit társaságában - kutatási tervében arról ír, hogy minden szülőnek megvan a maga könyvvásárlási szokása. Vannak, akik szeretik a kortárs irodalmat

vagy képzőművészetet, mások a gyermekkorukban megismert műveket választják. A régi művek jók, de szükséges lenne, hogy az emberek befogadják a művészi értékű új magyar kortárs alkotásokat is, a jelenkori költőket és illusztrátorokat, mivel az új korban született gyermekekre újszerű kifejezésmóddal lehet leginkább hatást gyakorolni. A szülők könyvbeszerzési szokásai -, vásárolják vagy kölcsönözik, a könyvek illusztrációja befolyásolja-e választásukat -, függ a könyvtárak és könyvesboltok kínálatától, és befolyásolja ízlésvilágukat (17. Kasza, 2016).

Az elmúlt 20 évben merészebb illusztrációk jelennek meg egyre fantáziadúsabban a magától értetődő rajzok helyett. Az illusztrátor nem a történet folyamatát rajzolva a könyv lapjaira, hanem szimbólumokat használ. A gyermekek így is tudják kötni a képet a történethez és visszaemlékeznek a mesére, amit képzelőerejével a saját nyelvére lefordít. A gyermekkönyvek illusztrációi nagy hatással vannak a kisgyermekre. Esztétikai élményt nyújt, az anyanyelvi nevelésen keresztül fejlődik szókincse, kifejezésmódja stb., fejleszti képzelőerejét, kihat a pszichére. A felelősség abban van, hogy művészi értékű képeket kell a gyermekek elé tárni, és szabadon kell hagyni a fantáziájukat. Az óvodapedagógus segíthet eligazodni a gyermekeknek az igényesség felé, hiszen éppen a képlékenységre építve lehet maradandót alkotni (17. Kasza, 2016). Az óvodáskorú gyermekek esztétikai nevelése a későbbiekben megnyilvánul meg valamilyen formában (18. Deszpot, 2001). A gyermekek esztétikai nevelését leghatékonyabban a meséken és a képi világon keresztül lehet megvalósítani, ami megalapozza a környezeti, társadalmi szociális nevelést, a szépre való fogékonyságot (17. Kasza, 2016). Az óvodás gyermekek legkönyvebben a történeteken, meséken keresztül vonhatók be a verbális és vizuális kommunikációba, ezért nem mindegy, hogy milyen illusztrációval ellátott mesekönyvet adunk a kezükbe (19. Petrolay, 2013). *„A kisgyermekneveléssel foglalkozó szakirodalomban gyakran olvashatunk olyasféle elgondolásokat, hogy ha elegendő és elég jól megválogatott művészi alkotásokat közvetítünk a kisgyermek felé, akkor ezek a hatások mintegy maguktól gazdagítják a személyiséget. Ennél nyilvánvalóan jóval összetettebb hatásrendszerről van szó, amit a felnőttek sokkal tudatosabban (de a gyermek felé semmiképpen nem direktbben) kellene működtetni. Ahhoz, hogy a pedagógus élménnyé tudja varázsolni a kisgyermek számára a képeskönyv – nézegetést, mesélés helyzeteit, ismernie kell a gyermekeket és családi helyzetüket, a mesében rejlő személyiséggazdagító lehetőségeket és rendelkeznie kell egyfajta úgynevezett mesélési kompetenciával, amely magában foglalja a gyermekirodalom, a képeskönyvek, a mesék iránti pozitív attitűdöket, szeretetet, számos irodalmi alkotás ismeretét és a mesélés helyzeteinek élménnyé varázsolására való képességet. Az utóbbi években az agykutatás területén született eredmények új megvilágításba helyezték a két agyfélteke közötti kapcsolódásokat, ezáltal ráirányították a figyelmet a művészi élmények képességfejlesztő hatására.”* (20. Nyitra, 2014, 18-26.o.).

6. GYERMEKRAJZOK JELLEMZÉSE

A szakirodalmi áttekintés utolsó részében a gyermekrajzok jellemzőit szeretném összefoglalni kiemelve az óvodáskort, amit azért tartok fontosnak, mert a dolgozatom kutatási részében óvodás gyermekrajzokat vizsgállok. Első pontban röviden bemutatom az óvodás gyermekrajzok jellemzőit, majd második pontban kitérek a gyermekkori emberi alak-ábrázolás fejlődésének szakaszaira, harmadik pontban a gyermekrajzok motívumaival és szimbólumvilágával ismerkedem. Ezek a tudományosan megalapozott szakirodalmi témák támpontot, és útmutatót nyújtanak számomra, a begyűjtött gyermekrajzok elemzéséhez.

6.1. Gyermekrajzok jellemzése óvodáskorban

„A gyermek nem azt rajzolja, amit tud, hanem sokkal inkább azt, amit érez.” (Florence L. Goodenough, 1926) - (idézi: 21. Torda, 2015, 3. oldal).

A rajzolás a gyermek számára játékos spontán tevékenység, az önkifejezés egyik eszköze, lehetősége. A gyermek ábrázoló tevékenységén keresztül közli önmagával és a külvilággal érzelmeit (22. Feuer, 2000). A világ bármely kultúrájában, a kisgyermek rajzai ugyanazokon a fejlődési szakaszokon mennek keresztül, ami a rajzaik fejlődési szintjét jelzi (http.38.: Horváth, 2022; 23. Kárpáti, 1995). A következőkben az óvodás gyermekrajzok jellemzőit mutatom be (23. Kárpáti, 1995; 24. Kárpáti, 2019; http. 39.: Balogh, 2024).

Óvodás kor (4-6): első emberrajz (3-4); emocionálisan felnagyít (5-6)

- 3-4 éves korban, az óvodáskor kezdetén jelenik meg az *ábrázolás szándéka*, és az első forma, az *emberrajz*. Először egy nagy fejből nőnek ki a pálcikaszerű végtagok (Fej – láb rajz) (10. rajz). Rajzukon az érintkezés még nincs meg, ilyen például az, amikor a kalap a fej felett lebeg. Ábrázolásuk gyakran aránytalan, mint például amikor a rajzon az emberalak nagyobb a háznál. Az emberrajz mellett megjelenik például a kutyarajz, a házrajz is (39. rajz; http.38.: Horváth, 2022; 22. Feuer, 2000; 23. Kárpáti, 1995), később a tárgyaknak a többsége ember jelleget ölt pl.: a házon két ablak és egy ajtó szerepel (http.40.: Valdorart, év n.).

10. rajz: 5 éves fiú, (saját fotó)

39. rajz: 4 é. leány (saját fotó)

- 5-6 éves korban nő meg intenzíven a gyermekek igénye arra, hogy *realisztikusan, valóságghűen ábrázolják* a dolgokat. Rajzaikat nem csak a családtagok ismerik fel. Gyakran elmondják, vagy elemzik rajzolás közben rajzaik eseményeit (http.38.: Horváth, 2022; http.41.: Vass, 2014). A 6 éves óvodás az *egyes részleteket túldíszíti, túlszínezi*, mert így szeretné hangsúlyozni azt, ami számára fontos (81. rajz; http.42.: Kölöknét, 2022; 22. Feuer, 2000; 23. Kárpáti, 1995).

81. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

Lowenfeld szerint a presematikus korban az ábrázolás tudatosává válik, megkezdődik a grafikai kommunikáció. Változó tartalmú sémákat használ, saját alapelemeit kombinálja.

- Az alakok téri elhelyezésre jellemzői *a juxtapozíció - a papíron a formák szétszórva vannak elhelyezve* (19. rajz), vagyis olyan elemeket rajzol a gyermek egymás mellé, amik nem kapcsolódnak egymáshoz, de számára új jelentése van, az irányokat is véletlenszerűen rajzolja meg. Ezért az óvodás térábrázolása szimbolikus (22. Feuer, 2000; 23. Kárpáti, 1995; http.41.: Vass, 2014).

19. rajz: 6,3 éves fiú (saját fotó)

- Megjelenik rajzukon a *szalagszerű ábrázolás*, a kiterített, egymás fölé sorolt terek, időben egymást követő események (11. rajz; 22. Feuer, 2000; 23. Kárpáti, 1995; http.41.: Vass, 2014).

11. rajz: 5,5 éves leány (saját fotó)

- Már iskoláskor előtt 5 éves kor körül megjelenik a rendező elv, a *kétdimenziós ábrázolás*, amikor biztosan szétválik a *lent és a fent*, amit a rajzokon egy vonallal jelöl. A táj megkomponált lesz, a lap tetején a kék vonal, és a nap az eget; a lap alján pedig a zöld csík, vagy kék csík a földet, vagy tengert szimbolizálja. (1. rajz; 45. rajz; 22. Feuer, 2000; 23. Kárpáti, 1995; http.42.: Kölkönet, 2022).

1. rajz: 6 éves fiú, (saját fotó)

45. rajz: 5 éves leány (saját fotó)

- A rajzok *szubjektívek*: az *arányok és színezés érzelmi alapú*. Színválasztásukat érzelmeik erősen befolyásolják, a *részleteket emocionálisan felnagyítják*. Ilyen például az, amikor a gyermek egy számára fontos mesehőst, jóval nagyobbra rajzolja a mellette lévő formákhoz képest (80. rajz; 22. Feuer, 2000; 23. Kárpáti, 1995; http.38.: Horváth, 2022; http.41.: Vass, 2014).

80. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

- Az alakok ábrázolására a *transzparencia, az átlátszóság* jellemző, az ábrázolt tárgyak átlátszóak, mint például, amikor a ház belső berendezését is megrajzolja a gyermek (14. rajz; 22. Feuer, 2000; 23. Kárpáti, 1995; http.38.: Horváth, 2022; http.41.: Vass, 2014).

14. rajz: 6 éves leány (saját fotó)

- Az óvodás törekszik arra, hogy *részletesen és valóságosan ábrázolja* a környezetében tapasztalt világot, ugyanakkor már megjelenik az *alkotói fantáziája* is rajzaiban. Az óvodás *ábrázolása ideovizuális, vagyis képzelet vezérelt*, mert a gyermek nem annyira a látványt, hanem inkább a tárgyról alkotott elképzelését, tudását adja vissza rajzaiban (77. rajz; 22. Feuer, 2000; 23. Kárpáti, 1995; [http.38.:](#) Horváth, 2022; [http.41.:](#) Vass, 2014).

77. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

A teljes emberfigura kialakulása az iskoláskor első éveiben fejeződik be (25. Kárpáti, 2002). Az óvodai életben a gyermekek számára a rajzolás, egy impulzív spontán, igen hasznos játékos tevékenység. Fontos szerepe van az élményfeldolgozásban, a feszültség levezetésében, az írástanulásának előkészítésében ([http.41.:](#) Vass, 2014). Ezért óvodás korban biztosítani kell a gyermekek számára az önkifejezésükhöz sok ábrázolást és egyéb játéktevékenységeket, az érzékeléssel kapcsolatos élményeket, fantasztikus témákat (23. Kárpáti, 1995). Nem elhanyagolható az sem, hogy rajzolás közben erősödik a gyermek kéz izomzata, ízületei, biztosabbá válik a ceruzafogás, a szem-kéz koordinációja összehangolttá válik ([http.41.:](#) Vass, 2014).

6.2. Az emberi alak - rajzolás fejlődésének szakaszai

Az emberrajz vizsgálatát azért tartom fontosnak, mert az óvodás gyermekek ábrázolásának kiemelt eleme az emberalak. A következő pontban az óvodás és kisiskolás gyermekek ember

alak -ábrázolásának fejlődését mutatom be Paál Ákos tanulmánya alapján, melyhez Vass Katalin írását, Balogh Liliána forrását, és Fekete István óvóképző számára szerkesztett szöveggyűjteményt dolgoztam fel. Példának óvodások gyermekrajzgyűjteményét használtam fel.

Fejes – lábas figura: 4 éves kor gyermekrajzának jellemzője. A fejnek egy nagy kört rajzolnak, erre rajzolják rá a lábakat és a karokat pálcikaszerű vonalakkal. A fejes-lábas figura együtt az egész emberi testet ábrázolja (34. rajz).

34. rajz: 5,5 fiú (saját fotó)

Vonalséma: Itt a gyermek a törzshöz a fejet és a végtagokat vonallal kapcsolja össze. Vékony pálcikaszerű végtagok vannak. A fej a törzstől elkülönül. Az arcon megjelenik a szem a száj és néhol az orr, amit egy ponttal vagy egy körrel jeleznek (21. rajz).

21. rajz: 6,7 éves fiú (saját fotó)

Körvonalséma: A gyermekek a fejet a törzset és a végtagokat körvonallal jelenítik meg, az arc, kezujjak, vagy a ruha részletei is megtalálhatók ábrázolásukban (78. rajz).

78. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

Kevertprofilos séma: A szemközti ábrázolás és a profil ábrázolás spontán keveredése. A fejet oldalnézetben rajzolják, melyen az orr is oldalnézetből van lerajzolva, az arcot viszont szemből ábrázolják, így mindkét szem látszik. A test, a végtagok részben szemből láthatóak (79. rajz).

79. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

Teljes profil: Nem gyakori forma az óvodások korcsoportjában, az én gyermekrajz gyűjteményemben sem szerepel. Néha nagycsoportban előfordul. Jellemzője, hogy a fejet az arcot és a törzset egyaránt profilból, oldalnézetből ábrázolja a gyermek. A karok takarásban jelennek meg.

Jelenségszerű ábrázolás: Óvodáskorban ritkán fordul elő. A részleteket kidolgozzák, törekszenek a ruha pontos visszaadására, élethű megjelenítésére, néhány részlet egyénibb (76. rajz).

76. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

A kisgyermek rajzainak színvonalából lehet következtetni értelmi képességei fejlettségére, bár a gyermek sokkal több ismerettel rendelkezik az emberi testről, mint amennyit rajzaiban megjeleníteni képes. A kisgyermek fejlődésében kitüntetett szerepe van a rajzolásnak. A csoportszobán kívül az udvaron is számos alkalom nyílik a rajztevékenység gyakorlására, fejlesztésére. Szeretnek a gyermekek rajzolni bottal homokba, földre, aszfaltra. Az óvodapedagógus feladata, hogy a gyermekek rajzfejlődését az óvodába lépéstől nyomon kövesse, érésüket, fejlettségüket tiszteletben tartva támogassa önkifejező készségüket, kreativitásukat (26. Fekete, 1994; http.41.: Vass, 2014; http.39.: Balogh, 2024).

6.3. Gyermekrajzok motívumrendszere és szimbólumvilága

A 12 éven aluli gyermekeknek korlátozott a teljes és közvetlen verbális kifejezőmódja, kivéve a rajzolást, hiszen már csecsemőkorban, amikor még járni is alig tudnak, de már karcol-

nak, firkálnak, rajzolnak festenek köre, földre, ruhára bőrre vagy papírra. Ábrázolási képességük ugyanis korábban kezd el működni, mint a legtöbb egyéb kifejező készségük (http.43: Fisher, 1997). Az óvodás és kisiskolás gyermek sokkal jobban ki tudja fejezni magát – gondolatát, élményét, fantáziáját, érzelmeit, indulatot, hangulatát -, rajzaiban, mint szavakkal. Amit nem tud megfogalmazni pontosan, azt rajzban meséli el (22. Feuer, 2000; http.44.: Kiss, 2016). A kisgyermek főleg óvodás korban rajzaikban az önkifejezéshez szimbólumokat használ, vagyis az egyes képi rajzelemeket jelentéssel ruházza fel (27. Kárpáti, 2001). Kisgyermekkorban a rajzi szimbólumok jelentőségét Nagy József pedagógus foglalta össze: „*Az önkifejezési képesség funkciója az élményképzés: magunk >>termeljük<< az élményt saját örömünkre, ezáltal helyreállítjuk, stabilizáljuk pszichikumunkat, lelki egészségünket. Bármilyen tevékenységünk az önkifejezés élményét adja, ha önálló, alkotó jellegű: kompetenciánk objektíválása, ennél fogva motivációs bázisa hasonló az alkotási folyamat motivációjához. Az önkifejezés ugyanakkor kommunikáció is. ...Végül az önkifejezés gyakran szimulatív tevékenység, vagyis játékos jellegű, a játék motivációi is erősítik.*” (28. Nagy, 2000, 269.o.).

A kisgyermekkor képi metaforáinak, vagy szimbólumainak jellemzőit Wilson B. -és Wilson M. ; Hurwitz -és Day, valamint Schuster foglalták össze az alábbiak szerint:

- A rajzolás célja, hogy a 3-4 éves gyermek formába öntsön olyan közléseket, amiket szóban nem tud kifejezni, mint például egy érdekes szót, vagy élményt.
- A gyermek leggyakrabban mérettel emel ki: minél fontosabb valami számára, annál nagyobbra rajzolja.
- A képsíkon való elhelyezésnek tartalmi jelentése lehet, mint például a középre állításnak, sarokba szorításnak, vagy a katonás alapvonalra sorakoztatásnak.
- A szín minden kultúrában hangulatot jelképez, például a bánatot mindenhol feketével jelzik a kisgyermek, ott is, ahol fehér a gyász színe.
- A fizikai tulajdonságokat jelképező értéket 7-8 évesek ábrázolják. Például mérges arcot vág. (29. Wilson, 1980; 30. Hurwitz, 1991; 31. Schuster, 1993; 27. Kárpáti, 2001).

A leggyakrabban előforduló szimbólumok a gyermekrajzokon a *nap, hold, ház, fa* (http.44.: Kiss, 2016).

Bojti Andrea gyermekpszichológus szerint minden gyermekrajzra általánosságban érvényesek és jelentéssel bírnak a következők: *A színek használatára jellemző, hogy a lányok a meleg, a fiúk a hideg színeket kedvelik. A mérettel a gyermek kiemeli a számára lényegeset, azt rajzolja legnagyobbra, ami számára a legfontosabb. Az arckifejezéssel a gyermek hangulatot fejez ki. Emberábrázolásnál a rajzok kidolgozottsága utal a gyermekek vizuális fejlettségére. A sok testi részlet, haj, köröm, szempilla, a ruha részletes kidolgozása, gombok, ékszer, hajdísz, a fejlett*

vizuális és motoros képességekről árulkodik. Az eltérő ruházat ábrázolása, mint a szoknya és a nadrág a nemi különbségek felismerését mutatja ([http.42.: Kölknet, 2022](#)).

A képi nyelv egyik fontos sajátossága a szimbolikus kifejezés, amit a gyermekek társadalmi helyzetekben sajátítanak el. Az óvodai esztétikai nevelésnek a célja, az olvasni még nem tudó kisgyermekek tájékozódásának segítése az óvodában. Már az első naptól jelek, jelképek segítenek eligazodni az óvodai életben, a falakon ábrák, fényképek, fotók veszik körül őket, és mindről elhangzik valamilyen információ (24. Kárpáti, 2019). Ezek a valós, életszerű szituációkból (32. Billmayer, 2016) kiinduló, spontán, örömteli és élményszerű komplex helyzetek, hidat építenek a látás és a gondolkodás műveletei között, sokoldalú, kiegyensúlyozott, kompetens személyiségek fejlesztését teszi lehetővé. A gyermekek már az óvodában fokozatosan képessé válhatnak a kifejező képi ábrázolásra, a háromdimenziós formázásra, a téralakításra, és különböző funkcionáló tárgyak létrehozására ([http.45.: Pataky, 2017](#)).

MÁSODIK FEJEZET: KUTATÁSI TERV

1. A TÉMAVÁLASZTÁST SEGÍTŐ KÖRÜLMÉNYEK

Szakedolgozatom témája: Meseillusztrációk és hatásaik a gyermekek vizuális közlésére. Témaválasztásomat nagy mértékben befolyásolta az, hogy már gyermekkoromtól fogva két kedvenc témának tekintettem a meseolvasást és a rajzolást, vele együtt minden egyéb vizuális tevékenységet. Gyermekként – és ma is -, amikor kinyitottam egy gyermekkönyvet, első dologom a mesékhez tartozó illusztrációk megfigyelése volt. Már az Óvónőképző Szakközépiskolában az óvodai gyakorlatok során korán megtapasztaltam, hogy a gyermekek is nagy érdeklődéssel nézegetik a mesekönyvekben szereplő illusztrációkat. Ezt az illusztrációk iránti kíváncsiságot később saját gyermekemnél is megfigyelhettem. A sokféle stílusban rajzolt illusztrációkra a gyermekek egyaránt befogadóak. Még az olyan groteszk illusztrációk is, mit például Heinzelmann Emma grafikus, illusztrátor gyermekkönyv – illusztrációi is felkelthetik a gyermekek érdeklődését, kíváncsiságát.

2. A VIZSGÁLATI TERÜLET ANYAGA, ANYAGGYŰJTÉST SEGÍTŐ KÖRÜLMÉNYEK

Szaktervezésemben a meseillusztrációkat és azok hatásait vizsgálom a gyermekek vizuális közlése szempontjából. A vizsgált terület anyaga óvodás gyermekrajzok. A vizsgált célcsoport tehát az óvodás kor, ezen belül is a középső és nagycsoport, vagyis a 4 – 7 éves korosztály. A kutatásomhoz felhasznált rajzokat készítő gyermekek személye anonim. A gyermekrajzok felhasználása, a szülők előzetes tájékoztatása, hozzájárulása, valamint az intézmény engedélyével történt. Kutatásom elvégzéséhez az anyagot különböző óvodák óvodapedagógusai nyújtották. A felkeresett óvodapedagógusokat azzal a feladattal bíztam meg, hogy gyermekkönyvből mondjanak vagy olvassanak fel egy mesét, és közben mutassák be a meséhez tartozó illusztrációkat is. Majd ezután a gyermekeket kérik meg arra, hogy aki szeretné, rajzolja le a mese történetét úgy, ahogyan ők azt elképzelik. A gyermekek vizuális tevékenységeik során bármilyen technikát használhattak: színes, filc, zsírkréta, festék stb., és ezeket a technikákat szabadon kombinálhatták is. Kutatásomban ezeket az elkészített és összegyűjtött gyermekrajzokat vizsgálom.

Vizsgálatomhoz az anyaggyűjtésben négy óvodától kaptam segítséget.

Az egyik az *Iharosi Kerekerdő Óvoda*, ahol a hospitálásomat is végeztem. Ennek az intézménynek az óvodavezetőjét Horváthné Kovács Veronikát régebről ismerem, hiszen a Csurgói Csonkai Vitéz Mihály Óvónőképző Szakközépiskolát ugyanazokban az években végeztük, részben ennek is köszönhető, hogy az óvodavezető nagyon szívesen állt a rendelkezésemre. Ebben az óvodában három meséről is készítettek a gyermekek rajzokat, ezek a következők:

- Bagdi Bella: interaktív könyv 9. fejezete, A Pillanatkapitány és a három próbatétel;
- Benedek Elek: A rózsát nevető királykisasszony;
- A harmadik mese Valentin Katajev: Hétszínvirág című meséje volt.

A második segítséget a *Nagyvászonyi Mesevár Óvodából* kaptam, az ott óvodapedagógusként dolgozó Rózsás Diána harmadéves óvodapedagógus hallgató és egyben évfolyamtársamtól.

- A gyermekek A medve és a macska című meséről készítettek rajzokat.

A harmadik intézmény, ahonnan a további gyermekrajz gyűjtemények származnak, az a *Pákozdi Nyitnikék Óvoda*. Ezeket a gyermekrajzokat az óvoda egyik óvodapedagógusa, Turai Vivien bocsátotta a rendelkezésemre, aki harmadéves óvodapedagógus hallgató, és szintén évfolyamtársam.

- A gyermekek a Lőrincz Judit Lívia: Balambér a bálnaborjú kalandjai távoli tengereken című mesesorozatból a Mókázó Medúza szerelme című részletet hallgattak meg illusztrációval bemutatva, aminek alapján készítették el rajzaikat.

Végül, de nem utolsó soron a negyedik segítségem, a *Nagykanizsai Hétszínvirág Tagóvoda Rozgonyi utcai Óvodája* volt. Az intézményben dolgozó óvodapedagógus, Takács Veronika másodéves óvodapedagógus hallgató négy meséről készült gyermekrajzokat gyűjtött számomra, amelyek az alábbi mesék -és illusztrációjuk hatására készültek:

- Éditions Philippe Auzou: A brémai muzsikusok;
- Éditions Philippe Auzou: Hófehérke;
- Benedek Elek: Békakirálykisasszony;
- A csillagszemű Juhász című meséről készültek gyermekrajzok.

3. A KUTATÁS CÉLJA ÉS PROBLÉMAFELVETÉS

A gyermekek tehát kíváncsiak a gyermekkönyv – illusztrációkra, hosszasan érdeklődve szemlélik a meséhez tartozó ábrákat. Ezzel kapcsolatban két probléma vetődik fel bennem: a meseillusztrációk színvonala, valamint a meseillusztrációk és a meseszöveg összhangjának problémája. Úgy gondolom, a lényeg, hogy a meseillusztrációk, akár régi korok, akár korunkbeli munkákról legyen szó, igényesek és művészi színvonalúaknak kell lenniük. Ez nagyon fontos követelmény, hiszen az óvodás kor nagyon meghatározó időszak az ember életében. Ebben a korban nagyon fogékonyak a gyermekek mindenre, ezért nem mindegy, hogy fejlődésük során milyen hatás éri őket. A gyermekek kedvenc időtöltése a mesehallgatás és a meseillusztrációk nézegetése mellett, a rajzolás, festés, és egyéb kreatív vizuális tevékenységek végzése is ebben a korban. Mindkét téma fejleszti a gyermekek esztétikai érzékét és önkifejezését: azzal, hogy a meseillusztrációkról elmesélik a történeteket, a szókincsük, kommunikációs képességük fejlődik. Segít a szép beszédben, hogy jobban ki tudják fejezni magukat szavakkal. A meseillusztrációk nagyban segítenek a gyermekeknek megérteni a történetet, fejleszti gondolkodásukat a logikai összefüggések megértését, vagy az időrendi egymásutániségot segíti megjegyezni, fejlesztve emlékezetüket. A mese, történet lerajzolásával szintén sokféle képessége fejlődik a gyermeknek: azzal, hogy lerajzolja azt, amit nem tud szavakkal kifejezni, önkifejezése fejlődik. Ehhez szimbólumokat használ, ami a meseillusztrációknak is nélkülözhetetlen eleme. A két tevékenység így nagyon jól összekapcsolható egymással. Rajzolás közben fejlődik a gyermek kéz ügyessége, szem – kéz koordinációja, melynek hatására a gyakorlás során egyre kifejezőbb formák megrajzolására lesznek képesek. Fejlődik szép érzéke a színek megválasztásában, a papíron a formák esztétikus elrendezésében. Megfigyelőképessége is fejlődik rajzolás során, egyre élethűbben tudja visszaadni a tárgyakat, növényeket, embereket. Ezekhez a fejlődésekhez - amiket a rajzolás gyakorlásai nyújtanak -, a meseillusztrációk is pozitív hatással vannak.

A másik fontos elvárás szerintem, hogy a meseillusztrációk a szöveggel összhangban legyenek. Azt ábrázolják, amiről a mese szól, amellet azonban, hogy segítsék a mese átélését és megértését, tovább vigye a történetet a képzelet világába, vagyis segítse a gyermek fantáziáját beindítani olyannyira, hogy akár tovább folytathatja a történetet saját elképzelése szerint, vagy az illusztrációk hatására egy új történetet is kitalálhat, amit aztán rajzaiban kivetít. Úgy gondolom, hogy nem az a szándék, hogy az illusztrációknak szó szerint azt kell ábrázolni, ami a mese szövegében le van írva, hanem ettől elrugaszkodva lehet egy érzelmi állapotot, vagy a történet lényeges mozzanatának játékos elemekkel illusztrálni.

Kutatásom során azt vizsgálom, hogy az óvodás gyermekek, ezen belül a 4 – 7 éves középső és nagycsoportos gyermekekre hogyan hatnak a meseillusztrációk, és ezek a hatások miként mutatkoznak meg a gyermekek egész személyiségének fejlődésében, különösen a gyermekek vizuális tevékenységére. Vizsgálatom során kitérek azokra a területekre, amelyekre a meseillusztrációk fejlesztő hatással vannak.

4. ALKALMAZOTT MÓDSZEREK

4.1. Adatgyűjtési módszerek

A kutatáshoz kapcsolódó feladat az volt, hogy a felkért óvodapedagógusok mesét mondjanak vagy olvassanak fel a gyermekeknek, és a közben mutassák be a meséhez tartozó illusztrációkat, majd utána rajzoltassák is le a mesét.

A kutatás előkészületeinek egyik állomása az adatgyűjtés, mely kétféle adatra vonatkozik: a meseolvasás során felhasznált meseillusztrációkra a gyermekkönyvből, és a meseillusztrációk hatására elkészült gyermekrajzokra. Összesen 9 meséhez kapcsolódó meseillusztrációkat; valamint 81 gyermekrajzot gyűjtöttem be anonim módon 4-7 éves korcsoportban, négy óvodából. A vizsgált gyermekrajzokat az Iharosi Kerekdő Óvoda; a Nagyvázsonyi Mesevár Óvoda; a Pákozdi Nyitnikék Óvoda; és a Nagykanizsai Hétszínvirág Tagóvoda Rozgonyi utcai Óvodában begyűjtött gyermekrajzai képezik. Az Iharosi óvodából személyesen kaptam meg a gyermekrajzokat a másik három óvodától online. A gyermekrajzok felhasználásához szükséges nyilatkozatokat az Iharosi és a Nagykanizsai Óvodákban személyesen juttattam el, a másik két óvodába online. A gyermekkönyvekben, a mesékhez tartozó illusztrációkat a négy óvodapedagógus bocsátotta rendelkezésemre, az Iharosi óvodapedagógustól személyesen megkaptam a kérdéses mesekönyveket, a másik három óvodából online módon fotókat küldtek a meseillusztrációkról.

4.2. Feldolgozási módszerek

A kutatás következő állomása a begyűjtött adatok, meseillusztrációk és gyermekrajzok feldolgozása. A 9 meséhez tartozó meseillusztrációkat, összesen 62 darab képet; és a 81 darab anonim gyermekrajzok fotóit külön-külön beszámoltam, és beillesztettem a dolgozat mellékletébe, a gyermekrajzgyűjtemény című részben. (lásd melléklet: 1. - 62.; és 1 - 81. rajz). A meseillusztrációkat logikusan a hozzá tartozó meséhez rendeltem, és a gyermekkönyv adatainak bemutatásával kezdtem. A gyermekrajzokat anonim módon jelöltem, a gyermek életkorának és nemének feltüntetésével. A gyermekrajzokat is logikusan a hozzá tartozó óvodához rendeltem. A meseillusztrációk és a gyermekrajzok sorrendje megegyezik. Az alábbiakban ismertetem a kutatásom eredményeit, melyhez minden gyermekrajzot külön megvizsgáltam és elemeztem, de a dolgozatba igyekeztem kiválogatni a számomra leginkább informatív alkotásokat, és ezeket bemutatni részletesebben.

4.3. Elemzési módszerek

Vizsgálati célomat a négy óvodából begyűjtött gyermekrajzok elemzésével szeretném elérni, végig haladva a kilenc meséről készült gyermekrajzokon. A gyermekrajzok elemzése során összehasonlítom az adott meséről készült gyermekek rajzait. Vizsgálatom során bemutatom a mesékhez tartozó illusztrációkat is, összevetve a gyermekrajzokkal. Végül összevetem a négy településről érkezett gyermekrajzokat is, mert kíváncsi vagyok, hogy a különböző helyről érkezett gyermekrajzoknál a meseillusztrációk hatása hogyan van jelen.

4.4. Értékelési módszerek

Miután az ismert meséről készült gyermekrajzokat összehasonlítottam egymással, és megvizsgáltam, hogy a meseillusztrációk milyen hatást váltottak ki a gyermekrajzokra, értékelem a gyermekek munkáit. A gyermekrajzokat az alábbi szempont szerint értékeltem:

A gyermekek...

- ... milyen elemeket emeltek ki rajzaikban, mit tartottak fontosnak bemutatni a meséből?
 - ... rajzaiban megjelentek-e és hogyan, a meseillusztráció egyes elemei?
 - ... rajzabrázolásuk során, a meseillusztrációk milyen hatással voltak a kifejezőkészségükre?
- A meseillusztrációk mennyire voltak inspiráló, motiváló hatással a gyermekek...
- ... közös rajzolására, együttműködésére (alkalmazkodás, empátia), voltak-e hasonló rajzok?
 - ...rajzkészségének fejlődésében, a képek megkönnyítették-e a formák, karakterek rajzolását?
 - ... fantáziájára, kiegészítették-e a mesét saját történettel?
 - ... érzelmi intelligenciájára, a színhasználatban a szöveghez illő színt használtak-e?
 - ... értelmi intelligenciájára, tükröződik-e a meseértés a gyermekek rajzain?

5. A MESEILLUSZTRÁCIÓK HATÁSÁRA KÉSZÜLT GYERMEKRAJZOK ELEMZÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE

Mint említettem, kutatásom során azt szeretném bemutatni, hogy a meseillusztrációk hogyan hatnak a 4 – 7 éves óvodás gyermekek vizuális tevékenységére. Négy különböző helyen kértem fel óvodákat, hogy segítsenek kutatásomban azzal, hogy gyermekrajzokat gyűjtsenek nekem a témával kapcsolatban. A következőkben ezeket az összegyűjtött gyermekrajzokat szeretném vizsgálni, a megadott szempont szerint.

5.1. Az Iharosi Kerekerdő Óvoda gyermekrajz gyűjteményének elemzése

Az Iharosi Kerekerdő Óvodában három meséről készítettek a gyermekek rajzokat: a Pillanatkapitány és a három próbatétel; A rózsát nevető királykisasszony; és a Hétszínvirág című meséről. A meséket tartalmazó gyermekkönyveket, és a meséről készült 36 db gyermekrajzot, Horváthné Kovács Veronika óvodavezető bocsátotta a rendelkezésemre.

5.1.1. *Pillanatkapitány és a három próbatétel című mese illusztrációi, gyermekrajzok*

A Bagdi Bella: Pillanat - Kapitány című mesekönyvben, mind a kilenc héthez egy mese tartozik Pillanatkapitány kalandjairól. Ezek interaktív mindfulness mesék, különböző mindfulness játékos kreatív gyakorlatokkal, 3 – 10 éves gyermekeknek, melyeknek fő célja, hogy a figyelemkontrollt és az érzelemszabályozást segítse a gyermekek jelen pillanataiban mindenféle élethelyzetben. Ilyen gyakorlat lehet például boldogság kő készítése, melynél a gyermekek kavicsra vidám formákat festhetnek, filccel rajzolhatnak, vagy csillámport ragaszthatnak. A mindfulness a figyelem irányítását, ápolását jelenti, azt, hogy képesek vagyunk a jelen pillanatra szándékosan összpontosítani, kíváncsian, nyitottan, együttérzően és ítélkezés mentesen. A mese a Pillanatkapitánynak, a kedvesség cselekedeteivel kapcsolatos három próbatételét írja le, ami a következőkben nyilvánul meg: szívből figyelni, szívből szólni és szívből cselekedni. A mese Bagdi Bella: Pillanat – Kapitány című interaktív meséjének utolsó fejezete, a 9. hét, mely a 188. oldaltól a 207. oldalig tart. A mesét Diósy Tamás illusztrálta, melyhez hét illusztráció kapcsolódik (1. Bagdi, 2024).

A Pillanatkapitány és a kedvesség cselekedetei című mese illusztrációinak hatására készült gyermekrajzok elemzése, értékelése: Az alábbiakban azokat a gyermekrajzokat vizsgálom, amiket az iharosi óvodás gyermekek rajzoltak erről a meséről, és illusztrációjukról. A meséről 10 fiúgyermek készített rajzot (lásd mellékletben: 1. rajztól a 10. rajzig.), akik 5 és 6 évesek

voltak. Legtöbbjük 5 évesek, összesen 8 -an, és 6 éves két gyermek volt közülük. A könyv illusztrációi a mese főbb mondanivalóját emelik ki, hajózást a tengeren, a három próbatételt a szigeten, és annak tanulságát, amit a szív alakú kő szimbolizál, ez esetben a szívből áradó figyelmet, a szívből fakadó szavakat és szívből való cselekedetet (2. kép). A Pillanatkapitány a bölcsesség völgyében sikeresen teljesítette a három próbatételt, akit egy bölcs bagoly vezetett.

- A 2. kép illusztrációján látható szív, mint a szeretet szimbóluma és egyben ennek a mesekönyvnek tanulsága, legtöbb gyermek rajzán is látható volt, hatott rájuk a kép és tartalom.

2. kép: Bagdi (2024) 188.o. (saját fotó)

- A gyermekek többsége a mesekönyv legfontosabb cselekményét, a tengeren lévő hajóutat ábrázolták, vagyis a borítókép (1. kép) inspirálta őket rajzolásra. Szinte mindegyik rajzon szerepelnek a mese fő motívumai: a tenger, a hajó és a pillanatkapitány. A mesekönyv történeteinek fő vonulata az utazás a hajóval a tengeren, miközben különböző szigetekre érkeznek, és minden szigeten történik valami a Pillanatkapitánnyal. A gyermekek nem csak az utolsó mese történetét rajzolták le, hanem azt a cselekményt, amivel a korábbiakban is minden mesénél találkoztak, hajózást a tengeren (többet lásd melléklet: 5.; 6.; 7.; 8.; 9.; 10. rajzok). A mesekönyv Pillanatkapitány kalandjait kíséri végig kilenc fejezeten keresztül, amit egy hajóval tesz meg barátjával, Kóborló nevű kutyájával. Hosszú útjuk hol a tengeren játszódtott, hol valamelyik kikötőben. A mesekönyv eleje és vége a Pillanatkapitány érkezését és távozását ábrázolja, azt az utazást jeleníti meg, amely végigvonul minden egyes mesejeleneten (1. kép).

1. kép: Bagdi (2024)

Borító (saját fotó)

1. rajz: 6 éves fiú

(saját fotó)

2. rajz: 5 éves fiú

(saját fotó)

- Kivéve a 3. rajzot, ahol nincs tenger és hajó, a gyermek itt a szárazföldet, sziget rajzolta le, Pillanatkapitánnyal és a kutyájával.

3. rajz: : 6 éves fiú (saját fotó)

- Egy rajznál (4. rajz) fordul elő, hogy a mese második próbatételét rajzolta le a gyermek, amikor sünit rajzol(3. kép), ennél az a történet ragadta meg a gyermeket, amikor a boszorkány által sünivé varázssolt kisfiút a Pillanatkapitány kedves szavaival visszaváltoztatta kisfiúvá.

3. Kép: Bagdi (2024), 195. o.

4. rajz: 5 éves fiú, (saját fotó)

A gyermekek független a mese szövegétől, azt emelték ki rajzukban, ami leginkább hatással volt rájuk. Főleg azok a képek hatottak rájuk - amit rajzaikban is kifejeztek -, amelyek a mese minden történetének fő gondolatmenetével összhangban volt. Mindegyik rajz békés, nyugodt hangulatot árasztott, amit a napsütés és a tenger nyugalma is jelzett.

5.1.2. A rózsát nevető királykisasszony című mese illusztrációi és a gyermekrajzok

Ez a mese a Benedek Elek: Mese, mese meskete, minden hétre egy mese című mesekönyvnek egyik szép meséje, amely M. Tóth Katalin középiskolai magyartanár szerkesztésében, és Szekeres Erzsébet textilművész illusztrálásával készült 2010-ben. Benedek Elek, a magyar gyermekirodalom egyik megteremtője, meseválogatása az öt kötetes Magyar mese és mondavilág volt. A Mese, mese meskete a magyar népmese és mondavilág örökségéből nyújt egy kötetre valót a magyar családoknak. A mesehősök a képek központi alakjai, olyan különleges személyiségek, akik különleges képességekkel rendelkeznek, mint a rózsát nevető és arany tal-

lért táncoló királylány. Bár a mesében a szemét is kivájják, ellenfeleik gonosz lények, boszorkányok, különleges erővel. Ám a mese hőse csodálatos módon győzedelmeskedik felettük, és megtörténik a földi igazságszolgáltatás, küzdelmében a természetben élő szövetségesek segítik. A történet leírja a helyszíneket, tájakat, a falvakat, a városokat, a várat, az emberiség egész életét. A rémségekkel, gonoszságokkal szemben ott van a segítség, a csodák, a jóság, a hűség. Ebben a mesekönyvben ez a mese, a többi történetekkel együtt arról szólnak, hogy aki hinni, remélni és szeretni tud, méltó a csodára. A mesék képi megformálása igazodik a valósághoz, ami motiválja a mesélőt és a hallgatót arra, hogy olvasás vagy mesehallgatás után a képekről saját szavakkal tovább örökítsék a meséket, tanuljanak meg az emberek újra mesélni, hinni, remélni és szeretni. A mesekönyv szerkesztője M. Tóth Katalin nem írta át Benedek Elek történeteit, mert tisztában volt azzal, hogy minden gyermeket úgymint más és más gondolat, szó, cselekedet fog majd meg a meséből (4. kép; 2. M. Tóth, 2010). A könyv többi meséiben és ebben a mesében is látható illusztráció hasonlít a vidám gyermekrajzokra. Illusztrálására jellemző, hogy a mese nagy fordulatait, a történet lényegét örökíti meg. A mesében minden akörül forog, hogy a királykisasszony végre összeházasodjon a királyfival, és a menyegzőn táncoljanak. A rózsát nevető királykisasszony című meséhez ebből adódóan egyetlen illusztráció tartozik a kötetben, a mese végének boldog beteljesedése, a királykisasszony és a királyfi örömtánca kerül bemutatásra, egész oldalas megjelenítésben (5. kép) (5. Pap, 1999).

4. kép: M. Tóth (2010) Borító (saját fotó)

5. kép: M. Tóth (2010) 278-279.o (saját fotó)

A rózsát nevető királykisasszony című mese illusztrációinak hatására készült gyermekrajzok elemzése, értékelése: Erről a meséről és illusztrációjáról szintén az Iharosi Kerekerdő óvoda 5 – 6 éves óvodásai készítettek rajzokat. Ennél a mesénél is szabadon választhattak technikát, de nagy részben mindenki színeset használt itt is. Összesen 14 gyermek készített rajzot a meséről, ebből 5 évesek 5-en voltak, 6 évesek 9-en. 11 fiú, és mindössze 3 leány rajzolt a meséről (lásd mellékletben: 11. rajztól a 24. rajzig). Az óvodás gyermekrajzok a meséből főleg két témát örökítettek meg.

- Az egyik a királyi vár motívuma, hiszen a királyfi és a királykisasszony is várban éltek. Hat rajzon szerepel a vár, vagyis a rajzot készítő gyermekeknek majdnem felénél, mint például a 15. és a 22. rajzokon (többit lásd melléklet: 13.; 14.; 18.; 24., rajzok) látható.

15. rajz: 6,5 éves fiú (saját fotó)

22. Rajz: 5,5 éves fiú (Saját forrás)

- A másik téma, kint a szabadban az út mentén történő események megelevenítése volt. Ezeken a rajzokon a zöld füves tájra a lovak, a boszorkány lányával vannak ábrázolva, ahogy a királykisasszony szemét kivágják, és az árokba lökik. Hat rajz ábrázolja az út menti témát, ilyen a 16. és a 18. rajzok (többit lásd melléklet: 11.; 12.; 19.; 21. rajzok).

16. Rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

18. Rajz: 6,9 éves fiú (saját fotó)

Az, hogy a gyermekrajzok egyik része a várat, másik része az út menti eseményeket ábrázolja, arra lehet következtetni, hogy a meséből a vár motívuma, és az úton történő események inspirálták leginkább a gyermekeket rajzolásra.

Kettő firkarajzról (lásd melléklet: 17. és a 23. rajzok) nem tudtam leolvasni, hogy mit szeretett volna ábrázolni a gyermek.

- A legtöbb rajzon megjelennek a rózsát nevető királykisasszony csodás képességei: amikor nevet, rózsza hullik a szájából; amikor sír, a könnyek helyén igazgyöngyök hullanak, és a lába nyomából arany érmék fordulnak ki. Ezek közül is főleg az utolsó motívumot, az arany érméket rajzolták le a gyermekek, mint például a 15.; 16.; 18.; 22. rajzokon (többit lásd melléklet: 13.; 14.; 20.; 21. rajzoknál). A meseillusztráción (5. kép) látható három csodás motívum (rózsza, igazgyöngy, aranyérem) a gyermekek rajzaiban is visszaköszönnek. A mese illusztrációjában megjelenő motívumok hatottak a gyermekek képzeletére, fantáziájára, és felhasználták rajzaikban, amikor arról az eseményről készítették rajzot, amit ők fontosnak, lényegesnek tartottak a mesében.

- A mese főszereplője a királykisasszony – aki a meseillusztrációban a királyfival táncolva van ábrázolva -, főleg leány rajzoknál találhatjuk meg szépségesen megrajzolva a 13., és a 14. rajznál, és egy fiúnál (lásd melléklet: 15. rajz). A királyfit nem tartották fontosnak lerajzolni, hisz lényegében nem szerepelt a mesében.

13. rajz: 6 éves leány (saját fotó)

14. rajz: 6 éves leány (saját fotó)

5.1.3. A Hétszínvirág című mese illusztrációi és a gyermekrajzok

Az Iharosi Kerekerdő Óvoda 5 - 6 éves óvodásainak harmadik meséről készült rajza a Valentin Katajev: Hétszínvirág című meséje volt. A mesének 1988-as kiadását Lányi Sarolta fordította, a rajzokat Hincz Gyula (1904 – 1986) festő és grafikus készítette (3. Valentin, 1988). A Hétszínvirág című mese illusztrációi tükrözik a grafikus stílusát, melyre határozott grafikai vonalvezetés, erőteljes színhasználat, szimbólumok stilizált jelrendszere, mozgalmas dekoratív képfelület jellemző, amivel vizuális atmoszférát teremt a mese mondanivalója köré (5. Pap, 1999). A borítóval együtt összesen 8 kép került a gyermekek elé meséléskor. Az egyes képek a mese egy – egy történetét illusztrálja, fél oldalas elhelyezéssel. A meséhez tartozó illusztrációkat Horváthné Kovács Veronika óvodavezető elektronikus úton bocsátotta rendelkezésemre, melyekből a borítón kívül egyet mutatok be, azt, amelyik leginkább hatással volt a gyermekek rajzaira a mesélés során. A 6. kép a mese borítója, tartalmazza a mese címét: Hétszínvirág, és mindjárt illusztrálva is van a cím. Egy fekete copfos hajú leány arcú virágot látunk, 7 féle színű szirmokkal a feje körül: sárga, vörös, kék, zöld, narancssárga, ibolyaszín és égszínkék. A virág szára a kislány teste, karokkal, lábakkal ellátva (6. kép). A kislány neve Annuska, aki egyben a mese főszereplője. A mese azt írja le, hogy Annuska hogyan talál rá a csodás hétszínvirágra, és milyen kívánságait teljesíti, miközben Annuskát édesanyja elküldte peracet vásárolni annyit, hogy minden családtagnak legyen egy. A 7. kép azt ábrázolja, hogy ott termelt mellette egy anyóka, aki megsajnálta, és a kertjéből adott neki egy virágot, a neve Hétszínvirág, ami mindent megtehet, az majd segít rajta. Ez a virág olyan volt mint egy margaréta, csak mind a 7 szirma más színű, és teljesítheti a kislány minden kívánságát, csak le kell tépni egy szirmát, és ledobni

- Két rajzon (lásd melléklet: 35., és a 36. rajzoknál) az utolsó esemény motívumai fedezhetők fel, ahol a sánta fiú és Annuska találkoznak. A mellékletben látható 28., 34., és 27. rajzoknál is több elem a mese további történeteire utalnak, mivel ezek kezdetleges firkarajzok, csak a gyermek megkérdezésével dönthető el, hogy mit rajzolt. A mesének sem a szövegében, sem az illusztrációjában nem szerepel a szivárvány, viszont a Hétszínvirág 7 féle színe miatt a 7 féle színből álló szivárvány több rajzon megjelenik asszociációként, képzettársításként a 25., 26., 29. rajzokon (és a mellékletben látható: 30. rajznál). Természetesen a szivárványt nem 7 különböző színből, és nem a megfelelő sorrendben színezik rajzaikon, de a mesében bármi lehet. A szivárvány színei a valóságban: vörös, narancs, sárga, zöld, indigó, kék, ibolya. A Hétszínvirág szirmai sorrendben: sárga, vörös, kék, zöld, narancssárga, ibolya, égszínkék. A sorrend más a virágon mint a szivárványon, de a színek ugyanazok. A mellékletben látható 32. rajzon például a lap teljes terjedelmében egy szivárvány van rajzolva. Az illusztrációk a szöveggel összhangban olyan hatást váltottak ki a gyermekekben, ami elindította fantáziájukat és szivárványt is rajzoltak a gyermekek, túlmutatva a mese szövegén és a mese képein, felhasználva a szivárványról rendelkező előzetes ismereteiket. A Hétszínvirág a szivárvány szimbóluma, a vihar után megjelenő szivárvány pedig annak a szimbóluma, hogy nem lesz több eső. A mesében minden egyes virágszirom egy kívánságot jelképezett. A lényeg, hogy jót kívánjunk, mert csak akkor lesz szivárvány. Akkor kívánunk helyesen, ha hasznos dolgot kívánunk, és elsősorban nem magunknak, hanem bajban lévő társunknak kívánunk jót, mert amikor az teljesül, akkor a társunk örömeiben, a szivárványban mi is részesülünk. Ezzel a mese erkölcsös, emberi szociális magatartásra tanítja a mesét hallgató gyermekeket, gazdag illusztrációi pedig támogatják a mese szövegének ez irányú törekvését. A Hétszínvirág című mese illusztrációinak hatására készült további gyermekrajzok megtalálhatók a mellékletben (lásd melléklet: 35.; 36.; 30.; 31.; 28.; 34.; 27.; 32. rajzok).

5.2. A Nagyvázsonyi Mesevár Óvoda gyermekrajz gyűjteményének elemzése

A második óvoda, ahol 5 – 6 éves óvodás gyermekek rajzait gyűjtötték a megkérésemre, az a Nagyvázsonyi Mesevár Óvoda volt, Rózsás Diána óvodapedagógus segítségével. A mese illusztrációit és a 13 db gyermekrajzot az óvodapedagógus online bocsátotta rendelkezésemre.

5.2.1. *A medve és a macska című mese illusztrációi és a gyermekrajzok*

A mese címe: A medve és a macska. A mese, A legszebb magyar állatmesék című mesekönyvben található (8. kép). A kiadás vezetője Lengyel Orsolya; a könyvet illusztrálta Fekete

Szabolcs művészi értékű hagyományörző rajzaival. Ebben a kötetben a legszebb magyar állatmesék vannak összegyűjtve. Ezekben a mesékben az állatok emberi tulajdonsággal rendelkeznek, gyakran úgy gondolkodnak, beszélgetnek egymással és úgy cselekednek mint az emberek. A magyar állatmesék legkedveltebb állatai közé tartozik a medve a macska és az egér is. A medve és a macska című mesében a két állat összeegyeztetett, és építettek egy házat az erdőben. Ezek az állatok gyakran rivalizálnak, szemben állnak egymással. Az állatmesék az okokat és a miérteket kutatják, mint például jelen mesénél a medve azt akarja megfejtetni, hogy miért fogyott el a méz és a zsír amíg ő téli álmát aludta (4. Lengyel, év nélkül). Az illusztrációk a mesében egy teljes oldalon jelenítik meg a mese lényegét, mondanivalóját a szöveg a mellette lévő oldalon van elhelyezve. A medve és a macska című meséhez két illusztráció tartozik, mind-egyiken a mese passzív szereplője, a medve szerepel. A medve a mese illusztrációin is passzívan van ábrázolva, vagy alszik a mese alatt; vagy nézi az üres bödönöket (9. kép) a mese végén.

8. kép: Lengyel (év n .) Borító (saját fotó)

9. kép: Lengyel (év n .) 98-99.o. (saját fotó)

A medve és a macska című mese illusztrációinak hatására készült gyermekrajzok elemzése, értékelése: Összesen 13 gyermek készített rajzot erről a meséről, ebből 5 fiú és 8 leány. 5 éves 11-en, és 4 évesek ketten voltak (lásd mellékletben: 37. rajztól a 49. rajzig). Az illusztrációk nagy hatással voltak a gyermekek vizuális közlésére, mert 13 gyermekrajzból 9 rajzon szerepel a medve, és csak 4-nél nem. Négy rajznál azért nem, mert ezek főként firkarajzok (lásd melléklet: 39., 44., 40. rajz), kivéve a 37. gyermekrajzot, ahol a medve és a macska közös háza látható az erdő közepén főszereplők nélkül. Mind a két szereplő, a macska és a medve a 45. rajzon látható (a többit lásd mellékletben: 47., 42., 43., 49. rajzokon). A mézes és/vagy zsíros bödön ami körül a mese cselekménye zajlik a történet elejétől a végéig a 38. rajzon van feltüntetve (a többit lásd a melléklet: 42., 43., 49. rajzokon). Hét rajzon az események kint a szabadban zajlanak a 37., a 45. rajzokon (a többit lásd a mellékletben: 40., 47., 42., 46., 49. rajzokon). A mellékletben látható 43., 38., és 41. rajzokat inkább házon belüli történésekre utalnak. A melléklet további 39., 48., és 44. rajzainál pedig nem lehet eldönteni a helyszínt. A gyermekrajzokat vizsgálva a jelen mesénél is azt állapítottam meg, hogy a gyermekekre a medvét ábrázoló két meseillusztráció nagy hatással volt, hiszen a 13 rajzból 9 rajzon szerepel a medve. Viszont míg

a meseillusztrációknál a medve a mese szövegéhez híven, vele összhangban passzívan szerepel, addig a gyermekek rajzainál a medvét cselekvésbe ágyazva próbálják bemutatni. Ezt a gyermekek azzal próbálják érzékeltetni rajzaikon, hogy létrát rajzolnak, mint például a 38. rajznál (és a mellékletben látható: 46. rajznál), ami arra utal, hogy amíg a medve téli álmát aludta, a macska a létrán keresztül járt fel a padlásra a bödönökhöz lakmározni. Vagy amikor a medve és a macska az erdőben találkoznak és elkezdik tetteikkel teli közös életüket. Bödönöket rajzolnak, amit meg kellett venniük, és meg kellett tölteniük mézzel és zsírral. A 37. rajzon a gyermek lerajzolta a házat is, amit a medve és a macska közösen építettek. Ezek a tényezők a rajzokon mind a cselekvést hangsúlyozza. A gyermekek tehát nem csak azt rajzolták le amit az illusztrációkon láttak a medvét, hanem azt vetítették le rajzaikon, ami a szövegben is szerepelt, ami a belső képükben megjelent, amit elképzelték, és fantáziájukban megjelent. A képek és a mese szövege együttesen segítettek elindítani ezt a folyamatot a gyermekekben, vagyis azt, hogy vizuálisan is közölni tudják azt, amit és ahogy elképzelték a mesével kapcsolatban. A medve és a macska című mese illusztrációinak hatására készült további gyermekrajzok megtekinthetők a mellékletben (lásd melléklet: 39.; 48.; 44.; 40.; 47.; 42.; 43.; 46.; 41.; 49.).

37. rajz: 5 éves fiú (saját f.) **45. rajz:** 5 éves leány (saját f.) **38. rajz:** 5 éves leány (saját fotó)

5.3. A Pákozdi Nyitnikék Óvoda gyermekrajz gyűjteményének elemzése

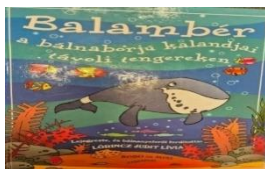
Az 5 – 6 éves óvodás gyermekrajz gyűjtemények harmadik állomáshelye, a Pákozdi Nyitnikék óvoda volt. A gyermekrajzok Turai Vivien óvodapedagógus munkája által készültek, aki a 16 db gyermekrajzot és a meseillusztrációkat elektronikus úton bocsátotta a rendelkezésemre.

5.3.1. *Mókázó Medúza szerelme című mese illusztrációi és a gyermekrajzok*

A gyermekek a Balambér a bálnaborjú kalandjai távoli tengereken című mesekönyv 4. fejezetéből készítettek rajzokat. A mesekönyvet Lőrincz Judit Livia (2000) írta, amit Bonczöldi Andrea és Kosaras Mihály grafikusok 54 színes rajzai teszik elbűvölővé, melyek gondolatfelhő formájában jelennek meg a meseszövegbe ágyazva (10.; 12. kép). Ez a kalandos ismeretterjesztő mesekönyv is az állatmesék kategóriájába tartozik, akárcsak A medve és a macska című

mese. Azonban itt nem szárazföldi állatokról és azok életéről, életteréről van szó, mint általában az állatmeséknél, hanem vízben élő állatokról, azok életéről, életkörülményeiről ad a mese hasznos információkat érdekes történeteken keresztül. A Balambér mesesorozat már modernebb mese, míg A medve és a macska című mese a klasszikus állatmesékhez tartozik. A mesekönyv 12 fejezeten keresztül Balambér a bálnaborjú izgalmas kalandjait mutatja be a távoli tengereken. Balambért egy zord tengeráramlat elsodorta otthonától, amitől először megriadt, de miközben a hazavezető utat keresi, olyan kalandokba keveredik, amelytől félelme örömmé és csodálkozássá változik, hiszen a tengerben rengeteg olyan állattal ismerkedik meg, akiről még csak nem is hallott azelőtt. Gyönyörű új helyeket ismer meg, és sok új barátot szerez (10. kép; 5. Lőrincz, 2000). A mesekönyv 12 fejezetéből a gyermekek a rajzolás előtt már három fejezettel megismerkedtek, így volt előzetes ismeretük a történetről. A gyermekrajzok a 4. Fejezetről készültek, melynek címe: Mókázó Medúza szerelme. A Balambér a bálnaborjú távoli tengereken című mesekönyv 4. fejezetét 6 kép illusztrálja. Ezekből 4 rajzon a Mókázó Medúza szerepel, akiről a mese a címet kapta, és akiről a mese szól. Látható a mese fejezetcímén, ahol Mókázó Medúza a köszöntőlevelet szorongatja nyúlványjaival. Majd ugyanaz a kép megismétlődik a mesében. A 12. képen Mókázó Medúza ábrándozik, végül Holdmedúzával van ábrázolva. Két kép illusztrál mást, az egyik kép Homár Urat ábrázolja leányával, és egy másik képen Homár Úr, lánya és Balambér látható.

10. kép: Lőrincz (2000) Borító (saját fotó) **12. kép:** Lőrincz (2000) Mókázó M. (saját fotó)

A Mókázó Medúza szerelme című mese illusztrációinak hatására készült gyermekrajzok elemzése, értékelése: Összesen 16 rajz készült Balambér a bálnaborjú kalandos történetének 4. fejezetéről. Ebből 5 éves gyermek 7 volt, 6 éves pedig 9. Leányok 9-en, fiúk pedig 7-en voltak a rajzolók közül (lásd melléklet: 50. rajztól a 65. rajzig). Az a tény, hogy medúza van illusztrálva a meséhez tartozó legtöbb képen, jelentősen befolyásolta a gyermekek rajzait, mert két (lásd melléklet: 52. és 59. rajz) gyermekrajz kivételével a többin szerepelt egy vagy több medúza alak, vagyis 14 rajzon medúzát rajzoltak. (Hasonlóan A medve és a macska című meséről készült rajzoknál). Az is megfigyelhető, hogy bár a mese összes fejezete Balambér kalandjait írja le, minden kalandnak egyben vannak a bálnaborjún kívül más főszereplői is, jelen esetben a

mese főszereplői Homár Úr és lánya Homár Kisasszony, valamint Mókázó Medúza, akitől függ Homár Kisasszony esküvője. A gyermekek fontosnak tartották megjeleníteni rajzukon a tengert, a történet színterét, csupán 3 rajzon (lásd melléklet: 54., 58., 59. rajzok) nincs tenger színezve. - Néhány rajzon a mese egy-egy konkrét jelenetét is fel lehetett fedezni. Az 57. rajzon a Hold-medúzához látogat el a két homár és a bálnaborjú; a 60. rajzon például Mókázó Medúza, Hold-medúza és Balambér találkozása látható; az 53. rajzon Mókázó Medúza és Holdmedúza egymásra találását ábrázolja a gyerek rajza; a 63. rajz a Mókázó Medúza ábrándozását ábrázolja.

57. rajz: 5 éves fiú (saját fotó) **60. Rajz:** 5 éves leány (saját fotó) **53. rajz:** 6 éves leány (saját fotó) **63. rajz:** 6 éves leány (saját fotó)

- Az említett négy rajz kivételével a többi rajzok inkább csupán a vidám, könnyed tengeri életet ábrázolják. A Mókázó Medúza szerelme című mese illusztrációinak hatására készült további gyermekrajzok megtekinthetők a mellékletben (lásd melléklet: 54.; 58.; 59.; 55.; 64.; 56.; 50.; 51.; 52.; 61.; 62.; 65.; rajzok).

A Mókázó Medúza szerelme című mese illusztrációi, amik a vizet szemléltető kék háttérben főként a medúzát ábrázolták, segítettek a gyermekeknek felidézni azt, hogy tengeren történ Balambérnak ez a kalandja, és Mókázó Medúza volt a probléma kulcsa a történetben. Mivel a mesekönyvben már három történetet megismerhettek a gyermekek Balambér kalandjaiból, melyek tengeri körülmények között játszódott, vízi növények, vízi állatok társaságában, ezért a gyermekrajzokon egyértelmű volt a tenger megjelenítése. A gyermekek a számukra lényeges szereplőket, eseményeket jelenítették meg rajzaikban, hasonlóan a Pillanatkapitány és a három próbatétel című meséről készült rajzoknál, ahol szintén a lényeges motívumok hatottak leginkább a gyermekekre, mint például a tenger, a szív mint a szeretet szimbóluma, a hajó stb.

5.4. A Nagykanizsai Hétszínvirág Tagóvoda Rozgonyi utcai Óvoda gyermekrajz gyűjteményének elemzése

Végül, de nem utolsósorban, a negyedik óvoda, ahonnan a gyermekrajz gyűjteményeket kaptam, a Nagykanizsai Hétszínvirág Tagóvoda Rozgonyi utcai Óvodája volt. A rajzokat Takács

Veronika óvodapedagógus segítségével, 5 – 6 éves korú óvodás gyermekek készítették négy különböző alkalommal, az alábbi 4 meséről:

- A brémai muzsikusok;
- A Hófehérke című meséről;
- A békakirálykisasszony;
- A csillagszemű juhász.

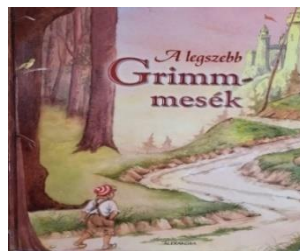
Az óvodapedagógus, az előző három óvodához hasonlóan a mesék elmondása közben a hozzájuk tartozó illusztrációkat is bemutatta a gyermekeknek. A következőkben a fent említett négy mesét, azok illusztrációit, és a róluk készült 16 db gyermekrajzot elemzem.

5.4.1. A brémai muzsikusok című mese illusztrációi és a gyermekrajzok

Az első mese címe, amelyről a gyermekrajzok készültek, A brémai muzsikusok, mely A legszebb Grimm – mesék kötet 29 – 36. oldalán található, Bárdos Zsuzsanna fordításában (2010). A szerzői jog Éditions Philippe Auzou – t illeti (2007). A meséket Jeanne Moineau dolgozta át. A kötet a Grimm fivérek - a német Jacob Grimm (1758 – 1863), és Wilhelm Grimm (1786 – 1859) – legszebb történeteit és mesefeldolgozásait gyűjtötte egybe, melyek a gyermekeket, a szülőket és a nagyszülőket is elvarázsolják. A Hófehérke című mese, melyről szintén készültek gyermekrajzok, ugyanebben a kötetben található. Ezeket a közkedvelt meséket a kötetben Jean-Noel Rochut gyönyörű illusztrációi teszik különlegessé (13. kép). A könyvben a mesék olyan varázslatos világa tárul elénk, ahol térben és időben nem lehet a történeteket meghatározni, így fantáziánkat is szabadon engedhetjük. A mesék rövid, múltbéli történeteinek a végkifejlete izgalmasan, a szereplők viszont csak szűkszavúan vannak jellemezve. Ezért a meséket mindenki úgy értelmezi, ahogy az neki leginkább tetszik. A mesék és az illusztrációk gyermekekre is olyan hatással voltak, hogy azt a jelenetet, szereplőt rajzolták le, amelyik érzelmileg leginkább hatott rájuk. A mesék nemzedékről – nemzedékre szájhagyomány útján születtek, ezért ismétlésekben és tájnyelvi kifejezésekben gazdag. Ettől olyan varázslatos a mese, örömforrás a hallgató és a mesélő számára. A mesék szereplőinek, az állatszereplőknek, a rítusoknak és mágiának szimbolikus jelentése van. A mesék varázslata ezekből a szimbólumokkal teli ábrázolásokból születik meg, a szórakoztatás és elbűvölés vágyából. A mese egy képzeletbeli világba vezet, és álmodozásra készítet bennünket, ahol a hősnek különböző akadályokat kell leküzdenie, példamutató erkölcsös viselkedésüknek köszönhetően pedig elnyerik szabadságukat. A mese élményeinek hatására azonosulni szeretnénk a szereplőkkel, helyzetekkel; üzenetével tanít, gazdagítja szókincsünket, segít felfedezni néphagyományainkat. A mese mindenki

számára fontos, olyan eszköz, amely nyelvkészség fejlesztést, erkölcsi nevelést, pedagógiai vagy akár terápiás célokat is szolgál. Soha nem született annyi mese, mint napjainkban, nemcsak mesekönyv, hanem CD formában is. A mese az a varázslatos világ, amelyben egy pillanatra a gyermekek felnőtté válhatnak, a felnőttek pedig újra gyermekké, melyben átélhetik a gyermeki rácsodálkozás örömét (6. Bárdos, 2010). A brémai muzsikások című meséhez a képek úgy vannak megrajzolva, hogy a mese szövegének mintegy háttérét képezik teljes oldalterjedelemben, és a meseszöveg bele van írva a rajz üresen hagyott részébe. A mese minden oldala úgy van illusztrálva, hogy a szöveg ágyazódik bele a képbe, mint például a 14. képen (5. Pap, 1999).

13. kép: Bárdos (2010), Borító (saját fotó)

A brémai muzsikások című mese illusztrációinak hatására készült gyermekrajzok elemzése, értékelése: Összesen 10 gyermek készített rajzot erről a meséről, melyből 5 fiú és 5 leány volt. 5 éves csupán csak egy gyermek volt, a többi rajzolók mind 6 évesek voltak (lásd melléklet: 66. rajztól a 75. rajzig). Ennél a mesénél mindegyik gyermekrajzon a brémai muzsikások mindegyike, mind a 4 állat szereplő ábrázolva van. Kivéve a 70. rajzot, ahol három állat, a szamár, a kutya és a kakas szerepel, de csak azért, mert a cica már nem fért ki a lapra (lásd: melléklet: 70. rajz). A mese illusztrációi közül a 30-31. oldalon, és a 34-35. oldalon lévő kép volt hatással a gyermekek rajzaira, mert azokon az oldalakon mind a 4 állat látható (14. kép; 15. kép). Kettő érdekes cselekményt emelek ki, amelyeket a gyermekek megörökítettek rajzaikon:
-Az egyik érdekes cselekményt a 14. kép mutatja, ahol a szamár a kutya és a macska hívják a kakast magukkal, aki épp a kapu tetején kukorékkolt, ez a kép a 72. rajzban köszön vissza.

14. kép: Bárdos (2010), 30-31.o. (saját fotó)

72. rajz: 5 éves fiú (saját fotó)

- A másik érdekes cselekményt a 15. kép illusztrálja, amelyen az állatok egymás hátára felmászva néznek be a rablók házába. A 74. és a 75. rajznál a gyermekek a szamár hátára rajzolták a többi állatot. Ezek a rajzok a 15. kép hatására készültek.

15. kép: Bárdos (2010)
34-35.o. (saját fotó)

74. rajz: 6 éves leány
(saját fotó)

75. rajz: 6 éves leány
(saját fotó)

Összességében a A brémai muzikusok című mese illusztrációi, főleg a 30-31. és 34-35. oldal képábrázolásai (14. kép, 15. kép), segítettek a gyermekeknek visszaemlékezni arra, hogy ki volt az a 4 állat – szereplő, akiről szólt a mese. Segítettek ezek a képek visszaemlékezni a mese legfontosabb eseményeire, így a gyermekeknek rajzaikban könnyen tudták ábrázolni azt. Az illusztrációk hatására felismerték a gyermekek a mese cselekményének folyamatát, és azt meg is tudták jeleníteni rajzaikban, miközben fejlődött emlékezetük, gondolkozásuk, értelmi intelligenciájuk. Az illusztrációknak köszönhető, hogy a gyermekek meg tudták jeleníteni a mese 4 főszereplőjét a rajzaikban. Az állatokat saját elképzelésük és fantáziájuk szerint rajzolták le. Például a képeken a kakas fehér, a gyermekek viszont többféle színnel színezték ki. A gyermekek rajzain az egyes állatok felismerhetőek, jellemző tulajdonságaik alapján. Például a rajzokon méret szerint a szamár a legnagyobb, majd a kutya, és végül a macska a legkisebb. Ezek hárman négy lábúak, a kakas kétféle lábú, karmokkal, csőrrel, taréjjal és farktollakkal. Végzőként megállapítható, hogy nem csak arra emlékeztek a gyermekek az illusztrációk segítségével, hogy kik voltak a mese főszereplői, hanem arra is, hogy ezek az állatok hogyan néztek ki, vagy szerintük milyen egy szamár, egy kutya, egy macska vagy egy kakas (A brémai muzikusok című meséről készült további hét gyermekrajz megtalálható a mellékletben: 68.; 67.; 71.; 66.; 69.; 70.; 73.).

5.4.2. Hófehérke című mese illusztrációi és a gyermekrajz

A második mese címe, amelyről a gyermekrajzok készültek a Nagykanizsai Hétszínvirág Óvodában, a Hófehérke. Amint az első mese – A brémai muzikusok – bemutatásánál is már említettem, a Hófehérke című mese is A legszebb Grimm – mesék kötetben (2010) található, a

21-től 28. oldal között, tehát a Hófehérke című mese szerzője is Éditions Philippe Auzou, és Jean – Noel Rochut illusztrálta (6. Bárdos, 2010). A mese minden oldala illusztrálva van. A grafikus rajzaival a mese varázslatos világát tárja elénk úgy, hogy oldalanként a lap teljes terjedelmében ábrázolja a mese lényeges jeleneteit, ennek érdekében képtáblát (a 16. kép 20. oldalán), és keret (a 16. kép 21. oldalán) is alkalmaz (16. kép). A képek önmaguk is mesélnek, a szöveg mintegy beágyazódik a képekbe. Az illusztrációk ezáltal segítenek a mese átélésében, beleélni magunkat a történetbe, helyszínbe, a szereplők életébe, és mindezzel beindítja fantáziánkat (16.; 17. kép) (5. Pap, 1999) .

16. kép: Bárdos (2010), 20 - 21. o. (saját fotó)

A Hófehérke című mese illusztrációinak hatására készült gyermekrajz elemzése, értékelése: Erről a meséről csupán egy rajz (76. rajz), készült, mégis fontosnak tartottam megvizsgálni a rajzot összevetve a meséhez tartozó illusztrációkkal, mert nagyon szép gyermekmunkának tartom. A rajzot egy 6 éves kisfiú készítette, amely a Hófehérkét ábrázolja. Erről árulkodik a rajzon látható leány fehér bőre, piros arca és ébenfa színű fekete haja, amit a mese szövegéből olvashattunk. Érdekes módon a meséhez tartozó illusztrációkon csak két alkalommal fordul elő Hófehérke, de azokon is alig látható formában. A 23. oldalon például csak a leány hosszú fekete haját látjuk, amikor az erdő közepén a vadász elé letérdel, de az olvasónak háttal van. A gyermek rajzában is megjelenik Hófehérke jellegzetes fekete hosszú haja. A 17. képen pedig üvegkoporsóban van Hófehérke, így szintén alig látható. Ennél a mesénél a képeken nincs kihangsúlyozva Hófehérkének a gyermekrajzon felsorolt külső tulajdonságai, vagy szépsége. A mese-illusztrációk a cselekményt hangsúlyozzák, ennek érdekében rajzolják le Hófehérkét, és nem a külső tulajdonsága miatt. Hófehérke külső kinézetét csak a mese szövegéből ismerjük meg, ennek alapján viszont el tudjuk képzelni és le is tudjuk rajzolni, ahogyan az a kisfiú rajzában megjelenik. A gyermek nem egy cselekményt, hanem a főszereplő Hófehérke szépségét és lényeges tulajdonságait igyekezett kiemelni és hangsúlyozni rajzában. Koronát rajzolt a fejére, hiszen Hófehérke is királynő leánya volt, és a mese végén pedig a Herceg elvette feleségül. Szemét csillag alakúnak rajzolta, mosolygós az arca, haja hosszú fekete színű. A ruhája hosszú,

világos, mint a királykisasszonyké. Szívekkel díszítette a ruhát, és mint a szív a jóság a szeretet szimbóluma érezteti velünk, hogy a ruha viselője jóságos, szeretetre méltó személy. A leány kezeit úgy rajzolta meg, hogy az a nyakából indult ki, és aránytalanul kicsi, melynek végére pálcika ujjakat rajzolt. A háttér sötétkékre színezte, melyre csillagokat rajzolt, az éjszakai eget érzékeltetve. A mese illusztrációi hatására a gyermek a főszereplőt részletesen rajzolta le. A mesében szereplő rossz – és jó erőkből az illusztrációk a gonosz jelenlétét hangsúlyozták: a 17. képen a királyné megböki tüvel az ujját, ami vérzik; a 22. oldalon lévő képen a gonosz és hiú királynét mutatja be fekete ruhában, ahogy tükreben nézi magát; majd Hófehérke életéért könyörög a vadásznál a 23. oldal rajzain; a 24.-25. oldal bemutatja a törpéket (idegenek) és házuakat, ahová a Hófehérke került; a 17. kép a 26. oldalán a gonosz királynét látható, amint almával a kezében csapdát állít Hófehérkének; a 17. kép 27. oldalán Hófehérke üvegkoporsóban van; végül a 28. oldalon lévő illusztráció a Hófehérke szomorú sorsának láncolata után, a gonosz királyné szenvedése és büntetése kerül bemutatásra. Az óvodás gyermek vidám szép rajza, ahogy Hófehérkét ábrázolja, ellensúlyozza a meseillusztrációkban végig vonuló rossznak és gonosznak a bemutatását, a mese boldog befejezését tükrözi. A negatív tulajdonságokat, szomorú életet hangsúlyozó illusztrációk a gyermek rajzában éppen ezért a szép, a jó, a kedves és pozitív elemeket erősítette meg, amit szerintem nagyon jól sikerült neki érzékeltetnie (76. rajz).

17. kép: Bárdos (2010), 26 – 27.o. (saját fotó)

76. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

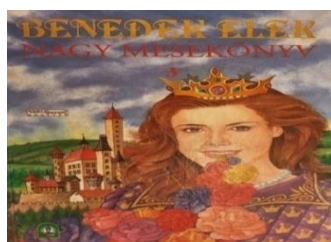
5.4.3. A békakirálykisasszony című mese illusztrációi és a gyermekrajz

A Nagykanizsai Hétszínvirág Óvoda harmadik meséje, amelyről gyermekrajzok készültek, A békakirálykisasszony című mese, mely Benedek Elek: Nagy Mesekönyv 3. kötetében található. Benedek Elek (1859-1929) erdélyi származású nagy mesemondó gyűjtötte össze a könyvben található meséket, melynek alapja a Nagy Mese és Mondavilág (Ezer év mesegyűjtése) című mesegyűjteménye volt. A könyvben szereplő mesék olyan mesevilágot jelenítenek meg, amelynek történeteit hosszú téli estéken a fonóban vagy tollfosztáskor találták ki, és mesélték tovább nemzedékről-nemzedékre. A szöveget Somogyi Erika gondozta. A 3. kötet magyar művészek által gazdagon illusztrált, művészi értékű grafikusok munkái, mint: Bakó Károly, Bartha

Tímea, Búzai István, Dávid Zoltán, Érsek Emese, Gesztelyi Nagy Zsuzsanna, Gyólai Gabriella, Hernusz Ágnes, Kállay Zsolt, Mester Csaba, Mesterné Török Tünde, Mezőné Dr. Horváth Judit, Somodi Hornyák Szilárd, Szébenyi Csaba, Takács Judit, Wuletin Natália. A békakirálykisasszony című mesét a könyvben 16 grafikus, gazdagon illusztrált művészi rajzai varázsolják elénk (7. Somogyi, 1998), a meséhez mindkét oldalt kitöltő összefüggő 6 kép illusztráció tartozik. A könyvben a mese két oldalán lévő képek, az ott olvasott történethez együttesen kapcsolódnak, mintegy körbe ölelik annak szövegét. Az illusztrációra jellemző, hogy vagy egy teljes oldalon ábrázolja a mese egy-egy lényeges jelenetét, vagy pedig a szövegbe helyezi alul vagy felül a lapon, így teszi azt élvezetessé. A képek azokat a szereplőket és cselekményeket ábrázolják, akiről és amiről azon az oldalon szó van. Ezzel a meseillusztrációk segítenek beleélni a történetbe, a körülményekbe, és könnyebben tudunk azonosulni a szereplőkkel (18.; 20. kép).

18. Kép: Somogyi (1998)

Borítólap (saját forrás)

20. Kép: Somogyi (1998)

72-73.o. (saját forrás)

A békakirálykisasszony című mese hatására készült gyermekrajz elemzése, értékelése: Erről a meséről szintén egy rajz készült (77. rajz), szép esztétikus ábrázolásmóddal. A rajzot egy 6 éves kislány készítette, vegyes technikával. A királyfit és a királykisasszonyt sötétkék színű filccel rajzolta meg, amit színessel színezett ki. Mindkét szereplőnek szép kerekded arcot rajzolt, és egyforma, sárga színű koronát rajzolt a fejükre, a hajuk is mindkettőnek egyforma, sötétbarna színű, a királynak hosszú haját rajzolt, hogy kiemelje nőiességét. A gyermekek rajzaikban a nemeket abban is megkülönböztetik, hogy hosszú haját rajzolnak a lányoknak, mert az a nőiesség szimbóluma. A királyfi ruháját pirossal, a királyné ruháját pedig sárga színnel színezte ki. A háttér zöld színű, ami jelképezi a mese helyszínét, hiszen a jelenetek végig erdővel körülvett színtereken játszódnak, ami hatással volt a gyermek fantáziájára. A két szereplőt piros színű ház alakú keretbe foglalta, aminek a tetejét és az alját pirossal ki is színezte. A gyermek rajza azt érzékelteti számomra, hogy a mese végén minden jóra fordul, és a királyné várában a királyfi és a királyné újból egybekeltek. A két főhős között folyamatosan jelen lévő kölcsönös

szereket, szerelmet szimbolizálja a rajzon a két piros szív is. Az, hogy másodjára is összeházasodtak, csakis egymás iránt érzett szerelmüket hangsúlyozza, nem véletlen, hogy a gyermek is ezt a jelenetet emelte ki rajzában. Az égboltra bárányfelhőt és holdat rajzolt, ami érzékelteti az éjszakai békét, harmóniát. A mese cselekményének nagy része éjszaka zajlik, ezt tükrözi a rajzon. A meséhez tartozó 6 illusztrációból a királykisasszony két alkalommal szerepel (20. kép; 22. kép), a legvégén fekete özvegy ruhában, de boldogan, mert rátalált egykori férjére, a királyfi. Ezzel a meseillusztrációk szabad teret adnak a közönség fantáziájának, vagyis rábízva, hogy milyennek képzeletben a királykisasszonyt. Az illusztrációkon a királyfi szőke hajjal, kék ruhában van ábrázolva (22. kép). A gyermek piros ruhában és barna hajjal rajzolta le, képzeletének megfelelően. Az eddig bemutatott mesékhez hasonlóan, ezt a rajzot készítő gyermek is a főszereplőket mutatta be, azzal a környezettel (vár, erdő, természet), ahol a mese játszódik. A békakirálykisasszony című mese szövegének minden eseménye és illusztrációi a királyfi és a királykisasszony egymásra találása körül zajlik, ezért a gyermek a két főszereplő egymásra találását mutatta be rajzában. A meséhez tartozó illusztrációk a királyfival kapcsolatos cselekményeket mutatják be, amelyen inkább a problémák, konfliktusok jelennek meg. A gyermek rajza a mese boldog befejezését, a királyfi sorsának jóra fordulását, és a két főszereplő egymásra találást mesebeli környezetben ábrázolja. A mese szövege és illusztrációi hatással voltak a gyermek fantáziájára, érzelmére, a szerelem győzelmét egy szép rajzban foglalta össze (77. rajz).

22. Kép: Somogyi (1998)
78-79.o. (saját fotó)

77. rajz: 6 éves fiú
(saját fotó)

5.4.4. A csillagszemű juhász című mese illusztrációi és a gyermekrajzok

A Nagykanizsai Hétszínvirág Tagóvoda Rozgonyi utcai Óvodájától kapott további gyermekrajzok, A csillagszemű juhász című meséről készültek. A mese a Magyar népmesék sorozatának A csillagszemű juhász és más mesék című kötetében található, Gyuricza Eszter szerkesztésében. A borítót tervezte és a belivet tördelte Müller Péter. A képfeldolgozást Horváth Szabolcs végezte (8. Gyuricza, 2010). A képeskönyv 10 mesét tartalmaz, mely közül ez az első. Erről a meséről kapta a kötet a címet, ezért a borító illusztrációja is a csillagszemű juhászt

ábrázolja kiragadva a mese egyik próbatételét, amikor is a szőr disznóknak furulyázik, és azok a táncolásban kidőltek. A magyar népmesék sorozat a címet megéneklő piros kismadáról ismerhető fel, a népi motívumok között mintegy szignálja a népmeséket, ami megjelenik az oldalszámnál is záródíszként keretbe foglalva. A csillagszemű juhász című mese szereplőjének képszerű elbeszélése ebben a kötetben képeskönyv formájában kel életre. A csillagszemű juhász című mese, a kötet 8 – 20. oldalain található (8. Gyuricza, 2010; 23. kép). A meseillusztráció jellemzője, hogy a nagyobb képek fél oldalasan, a kisebb képek elszórtan helyezkednek el a mese szövegének oldalain. A nagyobb képek a mese lényeges mozzanatát, összefüggő jelenetét ábrázolják a szöveghez igazodva. Kísérik a szöveget, megteremtik a mese hangulatát.

A csillagszemű juhász című mese hatására készült gyermekrajzok elemzése, értékelése: Erről a meséről 4 rajz készült (lásd melléklet: 78.; 79.; 80.; 81. rajzok). Mind a négy rajzot 6 éves kisfiúk készítették. A 79. rajzon azt látjuk, hogy a csillagszemű juhász a szőr disznók között van, kezében a furulyája. A jelenet kint a szabadban egy gödörben játszódik, ezért zöld színt használ. A juhász furulyázására a disznók táncolnak. Az az első próbatételnél sikerrel vette az akadályt. A disznók fekete és barna színűek, a rajzot a borítókép illusztrációja ihlette (23. kép). A mese szőr disznónak nevezi őket, amit a gyermek a rajzán igyekszik kihangsúlyozni azzal, hogy égne álló szőrt rajzol a hátukra. A próbatétel éjszaka volt, de a gyermek a holdat és a napot is lerajzolta, a történetben az udvarmester reggel ellenőrizte, hogy a juhász életben maradt-e. A rajz vidám hangulatot áraszt, még a hold és a nap is mosolyognak, hiszen a juhász életben maradt, melyen a juhászt kevertprofilos stílusban mutatja be (79. rajz).

23. kép: Gyuricza (2010) Borítólap (saját fotó)

79. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

A következő két gyermek a mese más jeleneteit ragadta meg rajzaiban. A 78. és a 81. rajz több szempontból is hasonlít egymásra. Mindkét rajzon a csillagszemű juhász és a királykisasszony egy párként látható nagy boldogságban, fejükön a koronával. A királykisasszonynak mindkét rajzon szempilla is van rajzolva, ami mutatja rajzkészségük fejlettségi szintjét. Rajtuk kívül más szereplő nincs a rajzokon. A másik hasonlóság az, hogy díszítő motívum található a rajzok te-

tején, és a háttér is sűrű színes vonalkákkal van kidíszítve, valamint látható egy asztal is mögöttük a háttérben felülnézetben. A színes, díszes képen a lakodalom vidám jelenete, a mese végének utolsó cselekménye érzékelhető (25. kép; 78. rajz; 81. rajz). A két rajz közötti különbség minimális. Erről a meséről készült gyermekrajzok közül kettő (78. rajz; 81. rajz) a mese befejezését, a pár boldog egybekelését ábrázolja. A jelenetet a mesekönyvben a 25. kép illusztrálja. A gyermekek vidám rajzokat készítettek a lakodalomról, amit a színes háttér és keretdísz érzékeltet. A mese illusztrációjából átvették az asztal képét, ami az ő rajzaikon is megjelenik, mint a lakodalom fő eleme. Csupán a királykisasszonyt és a főszereplőt, a csillagszemű juhászt tartották fontosnak bemutatni, hiszen a lakodalom róluk szólt. A mese cselekményének mozgatórugója a csillagszemű juhásznak mindvégig a királykisasszony iránt érzett szerelme, amely kitartásra ösztönözte a büntetések legyőzésére, és, hogy a király csábító ajánlatainak ellenálljon. A kitartás végül is meghozta a gyümölcsét, mert sikerült elnyernie a királykisasszony kezét. Ennek a boldogságnak a beteljesülése észlelhető a 78. és a 81. gyermekrajzokon.

25. kép: Gyuricza (2010)

20. o. (saját fotó)

78. rajz: 6 éves fiú

(saját fotó)

81. rajz: 6 éves fiú

(saját fotó)

A 80. rajzon a csillagszemű juhász és a királykisasszony látható. Ez egy képzeletbeli rajz arról, hogy a csillagszemű juhász szerelmes a királykisasszonyba, és a királykisasszonynak is tetszik a juhász, egymás iránt érzett kölcsönös vágyódásukat látjuk. A szivecskék ezt jelképezik. A királykisasszony fején sárga színű korona van, ruhája sárga színű, haja hosszú barna. A juhász egy dombon áll. A jelenetet a gyermek kint a természetben képzelte el, hiszen fűvet, eget és két fát rajzolt háttérnek. Lehet nem házasok még, mert a juhász fején nincs korona (80. rajz).

80. rajz: 6 éves fiú rajza (saját fotó)

Meseillusztrációk hatására készült gyermekrajzokat vizsgálva összességében megállapíthatók a következők: A csillagszemű juhászról készült négy gyermekrajzból csak egynél (79. rajz) van egyedül ábrázolva a juhász, amin első próbatételét teljesítette. A többi három rajznál a királykisasszonnyal együtt boldogságban látható. Viszont, mivel a juhász a próbatételeket könnyedén teljesítette -, mert erejét a szerelemből merítette -, ezért a 79. rajzon is vidáman van ábrázolva. Az illusztrációk segítettek a gyermekeknek kifejezni a mese lényegi mondanivalóját: miszerint a szerelem minden akadályt legyőzött, és végül diadalmat aratott. A képek hozzájárultak a gyermekek érzelmi intelligenciájának fejlesztéséhez, ami rajzaikon tükröződik a szeretet, szerelem, boldogság, vidámság megjelenésével.

5.5. Kutatás eredményének összegzése, bemutatása diagramokkal

A gyermekek által készített alkotások képi világának összehasonlítása (összesen 81 fő): A gyermekek munkáiból hány volt, amin látható, hogy a mese képi világából inspirálódott, és ehhez képest hányan voltak, akik sajátos vizuális elemeket alkalmaztak.

- Iharosi Kerekerdő Óvoda:

A 36 gyermek munkáit megvizsgálva azt tapasztaltam, hogy a gyermekek rajzainak felére 18 rajzra, nagy hatással voltak a meseillusztrációk, különösen a tengert ábrázoló kép, mely a gyermekek felének rajzán látható volt. Emellett önálló gondolatok is felfedezhetők voltak munkáikon. A többi 18 gyermekrajz esetében néhányan sajátos képi elemeket is megjelenítettek, míg több rajz esetében a gyermekek rajzkészségének fejlettségére, a firkarajz volt jellemző.

- Nagyvázsonyi Mesevár Óvoda:

A 13 gyermek munkáit megvizsgálva azt tapasztaltam, hogy a gyermekek rajzainak többségénél, 10 rajz esetében a meseillusztráció volt hatással, melyeken a kép elemeit szintén lerajzolták (mint pl.: medve, bődönök, ház), de a kép hatása mellett a rajzokon saját gondolatok, további elemek (mint pl.: macska, létra) is felfedezhetők voltak. Három gyermekrajz firkarajz volt.

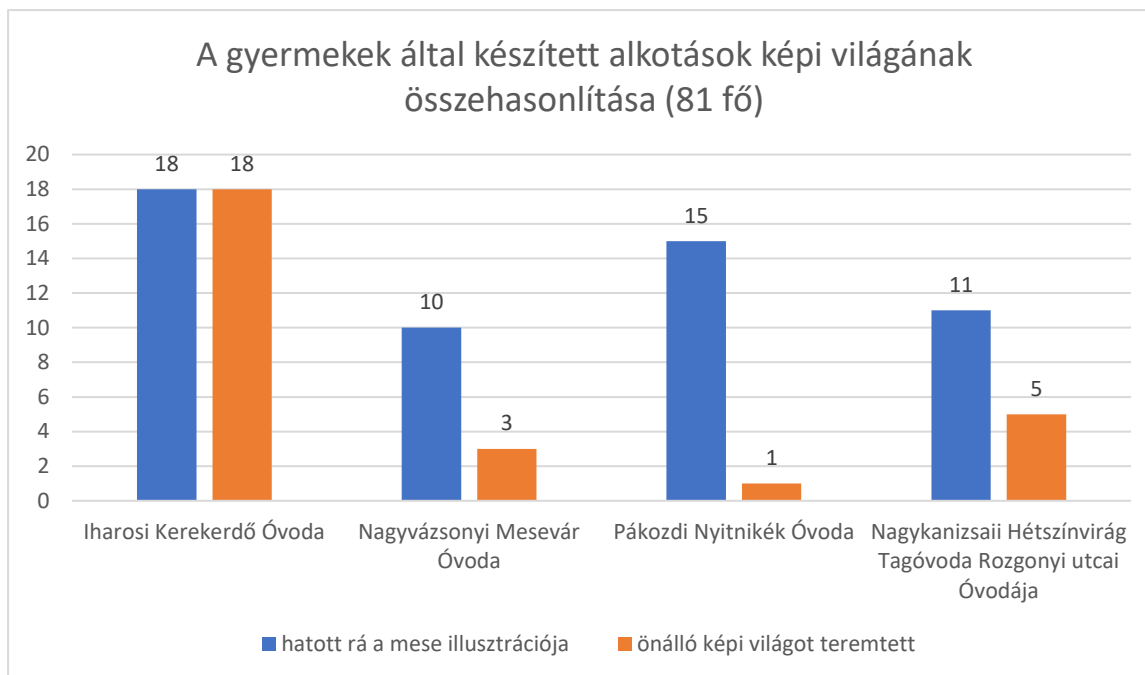
- Pákozdi Nyitnikék Óvoda:

A 16 gyermek munkáit megvizsgálva azt tapasztaltam, hogy egy gyermek kivételével - aki önálló képi világot ábrázolt-, a gyermekek rajzaira a meseillusztráció volt leginkább hatással, ahol a gyermekek a tengeri jelenetet úgy rajzolták le, ami a mese egyes jeleneteit, és legtöbbjük esetében pedig sajátos gondolataikat is tükrözte.

- Nagykanizsai Hétszínvirág Tagóvoda Rozgonyi utcai Óvodája:

A 16 gyermek munkáit megvizsgálva azt tapasztaltam, hogy itt is a többségnél, 11 gyermekrajznál megtörtént a kép befolyása, és mindössze 5 rajznál teremtettek önálló képi világot.

1. diagram: A gyermekek által készített alkotások képi világának összehasonlítása (Saját ábra)

A négy óvodából érkező 81 db rajz összehasonlításának eredménye: A különböző óvodákban, de ugyanazon korosztály által készült rajzok 54 %-ára a képek voltak hatással. Bár többségnél látható az illusztráció befolyása, sok esetben saját gondolatokkal is kiegészítették rajzukat. A rajzok 27%-ára önálló képi világ megteremtése, vagy firkarajz jellemző.

2. diagram: A gyermekek által készített alkotások összesítése (saját ábra)

6. ÖSSZEGZÉS

6.1. Kutatás eredményének egybevetése a szakirodalommal

- A gyermekrajzok legnagyobb részben a főszereplőket örökítették meg, illetve azt, ami őket érzelmileg leginkább érintette. Az illusztrált képek nagy hatással voltak a gyermekekre, főleg fantáziájukat mozgatta meg.
- A szimbólumok is helyet kaptak a rajzokban: a nap, a szív, emberábrázolásukban a lányokat hosszú hajjal mutatták be.
- A szabad tér behatárolásához alul egy vonalban a zöld fűvet, a lap tetején egy vonalban a kék eget rajzolták meg.

6.2. Következtetések és javaslatok

A meseillusztrációk hatására készült gyermekrajzok vizsgálása során az alábbi következtetésekre jutottam kutatásomban:

- Az óvodákban rendszeres meseolvasást alkalmaznak, mely pozitív hatással van a gyermekek sokoldalú személyiségfejlődésére, legyen az interaktív meseolvasás, folytatásos mese, vagy akár minden alkalommal más népmese bemutatása is.
- Az illusztrált mesekönyvekből való olvasás közben az illusztrált tartalmak bemutatása jobban felkeltette és fenntartotta a gyermekek figyelmét a mese hallgatására.
- A meseillusztrációk pozitív hatásai több területen is megnyilvánult:
 - Felkeltette és fenntartotta a gyermekek figyelmét a mese hallgatására.
 - A különböző stílusban készült illusztrációk mind egyaránt segítettek a mese történetének, cselekményének, lényegi mondanivalójának megértését.
 - A képek segítettek a gyermekek emlékezetét támogatni, erősíteni.
 - Az illusztrációk beindították a gyermekek fantáziáját, erősítve képzelőerejüket, melynek fejlesztésében kiemelt szerepe van.
 - A képolvasás során hozzájárult a gyermekek kommunikációs készségének fejlesztésében, gyarapítva szókincsüket.
 - A különböző stílusban készült illusztrációk minden gyermek rajzára más hatással voltak. Egyesek a részletgazdag illusztrációkat kedvelték, mások a szimbolikus rajzokat.
 - Az illusztrációk segítettek feldolgozni a gyermekek érzelmeit, érzéseit.
 - A képek hangulatkeltésével segítettek a gyermekeknek beleélni a cselekménybe, a mese érzelmi bevonódásába.

- A meseillusztrációk hatására a gyermekek könnyebben tudtak azonosulni a megjelenített karakterekkel.
 - A meseillusztrációk hozzájárulnak a gyermekek vizuális készségének, rajzkészségének fejlődéséhez.
 - Az illusztrációknál használt színek nagy mértékben befolyásolják a cselekmény hangulatát.
 - A kutatásom során vizsgált gyermekrajzoknál a gyermekek leginkább a mesehősöket rajzolták le, a mese karakterei (gonosz, jószágos) nagy hatással volt rájuk.
- Az óvodák a mesekönyvek olvasásához olyan mesekönyvet választottak, amelyek felkeltették a gyermekek érdeklődését tartalmában, üzenetében, illusztráltságában, vagy kapcsolódtak a heti téma tartalmához.
- Az óvodákban a képes mesekönyvek a meseolvasás után is elérhető helyen vannak a gyermekek számára, így azt bármikor elővehetik, nézegethetik, vagy rajzolhatnak a mesékről a képek hatására.
- A felsoroltak alapján a kutatás eredményeként megállapítható, hogy a meseillusztrációk összességében jótékony hatással járulnak hozzá a gyermekek személyiségének sokoldalú fejlődéséhez.

Javaslatok arra vonatkozóan, hogy a meseillusztrációk milyen hatással vannak az óvodás gyermekek vizuális közlésére: Kutatásomban 3 – 6 éves óvodás gyermekek rajzait vizsgáltam ennek a hatásnak a megállapítására. A felsorolt sokféle pozitív hatást tovább lehet erősíteni azzal például, hogy plusz még az óvodapedagógusokkal is interjút készítünk, vagy jelen vagyunk, amikor a gyermekek rajzaikat készítik az adott meséről, és amikor elkészültek, akár be is mutathatják rajzaikat. Ugyanis ebben a korban a gyermekeket nagyban befolyásolja a fantáziájuk, és azt rajzolják le, amit ők elképzelnek a meséről, és lehet, hogy az már nem is a meséhez tartozik, hanem saját történetük. Viszont így amikor a gyermekrajzokat vizsgáljuk, konkrétan tudjuk, hogy mit akart lerajzolni a gyermek.

Három kedvenc meseillusztrátorom van, akinek a könyvét szívesen bemutatnám óvodás gyermekek számára:

- Sajdik Ferenc (1930 – 2025) magyar grafikusnak a Pom Pom, és A nagy ho-ho-ho-horgász meséit, vidám, kedves szórakoztató rajzfigurái miatt ajánlom.
- Heinzelmann Emma (1930 -) Munkácsy – díjas magyar grafikus művész, illusztrátor egyedi rajzfigurái beindíthatja a gyermekek gondolkodását, fantáziáját.
- Korunkból Agócs Írisz (1977) könyvillusztrátor, képzőművész rajzai szintén szórakoztatnak és élményt nyújtanak.

BEFEJEZÉS

Szaktervezésben arra a kérdésre kerestem választ, hogy a meseillusztrációk miként hatnak a gyermekek vizuális közlésére. Erre a kérdésre a szakirodalomból és a kutatási munkámban kerestem a választ.

Az első fejezetben a szakirodalmi áttekintés során a következőket tanulmányoztam: Először a meseillusztrációk jellemzőit, történetét, a mese és az illusztráció kapcsolatát, az illusztrációkészítés folyamatát, a meseillusztrációk különböző technikáit, stílusait, a jó meseillusztráció ismérveit. Ezután a meseillusztrálás gyermekek egész személyisége fejlődésére gyakorolt pozitív fejlesztő hatását vizsgáltam, mint: a képzelőerő, a kognitív képességek és kreatív gondolkodás, a gyermekek érzelmi fejlődése és az empátia, a szociális képességek és a közösségi érzet, valamint a nyelvi készségek a kommunikáció és a vizuális közlés egymástól elválaszthatatlan területeit. Ezzel kapcsolatban a szülők és a pedagógusok számára összegyűjtöttem néhány javaslatokat, aktivitásokat és gyakorlatokat. Külön pontban foglaltam össze a meseillusztrációban használatos fontosabb trendeket és kihívásokat, amelyek a jövőben is nélkülözhetetlenek, mint a digitális technológia és interaktivitás a gyermekeknek szánt illusztrációkban; a környezetudatosság, és társadalmi üzenetek jelentőségét; a sokszínűség, inkluzivitás és a személyre szabott tartalom igényét. Bemutattam a mesefeldolgozás óvodában használatos különböző módszereit, mint: a mesekártya, mesetérkép, mesekő, mesepárna, papírszínház és a képeskönyvek különböző fajtáit. Fontosnak tartottam ismertetni a jelentősebb magyar gyermekkönyveket, valamint a régi és jelenkori legkiemelkedőbb illusztrátorokat, és arra a kérdésre is választ kerestem, hogy mennyiben befolyásolják a gyermekkönyv illusztrációk a gyermekek és szüleik könyvvásárlási szokásait. Végül, de nem utolsósoron, a gyermekrajzok elemzésén belül a gyermekrajzok fejlődésének fontosabb állomásait, és a gyermekrajzok szimbólumvilágát tanulmányoztam. A gyermekkönyv illusztrációkkal azért foglalkoztam a szakirodalomban, mert kutatásom során a gyermekek gyermekkönyvekből előadott, és képekkel illusztrált mesék hatására rajzolták le a történetet úgy, ahogyan azt ők elképzelték. A feladat az volt, hogy az óvodás gyermekek mese, és illusztrációi hatására készült rajzait elemezzem. Ezért szükségesnek tartottam, hogy mielőtt a gyermekek rajzait vizsgálom, a dolgozat első fejezetében, vagyis a szakirodalmi részben a gyermekrajzelemzés tudományos hátterét is megismerjem. Dolgozatomban második fejezete kutatási tervemet tartalmazza a címben megfogalmazott témával kapcsolatban. A gyermekrajzokat a mesékben szereplő illusztrációkkal összevetve elemeztem többféle oldalról megközelítve a kérdést. A meseillusztrációk hatását abból a szempontból elemeztem, hogy az az

óvodás gyermekek rajzaiban hogyan nyilvánul meg. Fejlesztőleg hat-e a gyermekek különböző képességeire, kiváltképpen a gyermekek vizuális közlésére.

Összefoglalva arra a következtetésre jutottam, hogy mind a szakirodalom, mind a kutatási tervem eredménye azt támasztja alá, hogy a meseillusztrációk sokoldalúan és fejlesztő hatással vannak a gyermekek különböző képességeire, így a gyermekek vizuális közlésére is. A felelősség nekünk felnőtteknek, pedagógusoknak és szülőknek egyaránt abban van, hogy művészi értékű illusztrációval és értékes irodalmi tartalommal rendelkező gyermekkönyvekből meséljünk óvodás gyermekeinknek, ugyanakkor biztosítsuk a gyermekek szabad gyermekkönyv választását. Mert a gyermekek szabad könyvválasztásának és a minőség biztosításának egyensúlyával érhetünk el a gyermekek személyiségének fejlődésére pozitív hatást.

Köszönetnyilvánítás

Elhivatottságomnak éreztem azt, hogy nagy gondot fordítsak szakdolgozatom elkészítéséhez, melyet eddigi tanulmányaim megkoronázásának tekintek. Ebben a munkában azonban nem feledkezhetem meg azokról, akik anyagokkal, szakmai tanácsokkal láttak el. Ezért szeretném megköszönni mindazoknak a segítségét, akik hozzájárultak szakdolgozatom sikeres elkészítéséhez. Megköszönöm az óvodapedagógusoktól kapott meseillusztrációkat és gyermekrajzokat, melyek kutatásom anyagául szolgáltak. Külön köszönetemet fejezem ki a Nagyvázsonyi Mesevár Óvodából Rózsás Diánának; a Pákozdi Nyitnikék Óvodából Turai Viviennek; az Iharosi Kerekerdő Óvodából Horváthné Kovács Veronikának; és a Nagykanizsai Hétszínvirág Óvodából Takács Veronikának. Megköszönöm mentoromnak, Farkas Beátának segítségét, aki szakmai tanácsokkal szintén hozzájárult szakdolgozatom eredményességéhez

IRODALOMJEGYZÉK

Könyvek, folyóiratok

1. Mező Katalin (2017): A mese szerepe a kreativitás fejlődésében (25. oldal). *In.: Bujdosóné Papp Andrea (szerkesztő), (2017): A gyermeknek mese kell. A mese szerepe az óvodai és az iskolai nevelésben. Hagyományok Háza, Budapest, 2017. ISBN: 978-963-92-4.*

2. Mérei Ferenc – Binét Ágnes (1981): Gyermeklélektan. Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1981.

3. Jenei Teréz (2017): A népmesék pedagógiai értéke (18. oldal). *In.: Bujdosóné Papp Andrea (szerkesztő), (2017): A gyermeknek mese kell. A mese szerepe az óvodai és az iskolai nevelésben. Hagyományok Háza, Budapest, 2017. ISBN: 978-963-92-4.*

4. Andrea Kárpáti and Emil Gaul (edited by) (2013): From Child Art to Visual Language of Youth – New Models and Tools for Assessment of Learning and Creation in Art Education. intellect Bistol , UK / Chocago, Usa.

5. G. Pap Katalin (1999): Az illusztráció (321- 331. oldal). *In.: Komáromi Gabriella (szerk.) (1999): Gyermekirodalom. Budapest, Helikon Kiadó Kft., 1999. ISBN 963-208-6104*

6. Bújdosóné Papp Andrea (2017): Gyermeknyelv – Mesenyelv: A meseélmény szerepe a kommunikációs kompetencia fejlesztésében: 76-77.; 82-83. oldal. *In.: Bújdosóné Papp Andrea (szerk.): A gyermeknek mese kell. Budapest, Hagyományok Háza, , ISBN: 978-963-7363-92-43*

7. Pálfi Judit óvodapedagógus, tanító, drámapedagógus (2016): Mesepárnás Mesecsoda. A mesepárna módszerének alkalmazása az óvodában, bölcsődében tevékenységtervek segítségével (112 oldal) . Neteducatio Kft. kiadó, Budapest, 2016.

8. Tancz Tünde (2019): Mesemorzsa: Élményalapú módszerek a mesék óvodai feldolgozásában (391-399. oldal). *In.: Bordás Sándor (szerk.): KÖTET: MÓDSZEREK, MŰVEK, TEÓRIÁK: A X. tantárgy – pedagógiai nemzetközi tudományos konferencia előadásai. Eötvös József Főiskolai Kiadó, Baja.*

9. Csányi Dóra – Simon Krisztina – Tsík Sándor (Szerk.) (2016): Papírszínház. Módszertani kézikönyv (190 oldal). Illusztrálta: Maros Krisztina. ISBN: 9789639768994. Csimota, Budapest, 2016.

10. ÓNAP: Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (2025): 363/2012. (XII. 17) Korm. Rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról (24 oldal). *Óvodai Pedagógiai Program*. A Magyar Közlöny 2025. évi 44. számában megjelent megegyező tartalommal a MÓD - SZER – TÁR Oktatásszervező és Tanácsadó Bt, 2025.
11. Székely Andrea (2021): A képekkel való történetmondás új műfaja – a – kamishibai papírszínház megjelenése a magyarországi oktatási, nevelési intézményekben. In.: Kolosai N. (Szerk.): *Élni a kultúrát! – Játék, művészetpedagógia és tudomány: fókuszban: játék, és gyermekkultúra*. Budapest, ELTE Tanító – és Óvóképző Kar, 2021.
12. Levis, David (2001): *Reading Contemporary Picturbooks: Picturingtext*. Routledge, London, 2001.
13. Révész Emese (2014): Piroska Kiberádiában: A kortárs gyermekkönyv – illusztráció új útjai. *Műértő*, 2014/1 – 2. 13.
14. Nicolajeva, Maria – Scott, Carole (2004): *Te Dynamics of Picturebook in Edutacion*, 2004/4. (225-238. oldal)
15. Tancz Tünde (2015): *Gyermekkönyvek a bölcsődés korban (369-418-oldal)*. In.: Gyöngy Kinga (Szerk.): *Első lépések a művészetek felé*. Dialóg, Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2015.
16. Dankó Ervinné (2004): *Irodalmi nevelés az óvodába*. OKKER, Budapest, 2004.
17. Kasza Kiss Brigitta – Fináncz Judit (2016): *A gyermekkönyv-illusztráció befolyásoló hatása a kisgyermekes szülők könyvvásárlási szokásaira (102-108.o.)*. In.: Bencéné Fekete Andrea (2016): *Dunántúli mandulafa I. Gyökerek*. Kiadja a Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kara. 2016. ISBN 978-615-5599-31-6
18. Deszpot G. (2001): *Képtelen keretben, a vizuális kultúra és a képességek fejlesztésének esélyei a kerettanterv alapján*. In.: *Új Pedagógiai Szemle*, 2001, 1. sz. pp. 17-29.
19. Petrolay M. (2013): *Tanulmányok meséről, gyermekirodalomról*. Budapest: Fapadoskönyv.
20. Nyitrai Á. (2014): *A mese és a képeskönyv a legkisebbek életében, fejlődésében*. *Kisgyermeknevelő*, 1. sz. pp. 18-26.
21. Torda Ágnes (2015): *Példatár az emberalak- ábrázolás és a vizuo-motoros koordináció diagnosztikus értékeléséhez*. Nyolcadik kiadás. Krasznár és Társa Könyvkereskedelmi Bt. Kiadó, Budapest, 2015. (3. oldal.) ISBN: 978-963-08-6376-6.

- 22. Feuer Mária (2000):** A gyermekrajzok fejlődéslélektana. Akadémia Kiadó, Budapest, 2000. (9. oldal; 26-27.; 119-166. oldal) ISBN 963-05-7732-1
- 23. Kárpáti Andrea (Szerk.) (1995):** Vizuális képességek fejlődése. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Budapest, 1995. (12. oldal; 14-15. oldal; 24- 86. oldal) ISBN 963-18-6824-9
- 24. Kárpáti Andrea (2019):** A gyermekrajztól a fiatalok vizuális nyelvéig. Akadémia Kiadó, Budapest, 2019. (76 – 79. oldal) ISBN 978 636 454 361 9
- 25. Kárpáti Adrienn (2002):** A firkák felfedezése (230-247. old.). *In.: B. Lakatos Margit – Serfőző Mónika (Szerk.), (2002): Pszichológia. Szöveggyűjtemény óvodapedagógus hallgatóknak.* Felsőoktatási tankönyv. Második kiadás. Trezor Kiadó, Budapest, 2002. ISBN: 963-9088-58-7.
- 26. Fekete János, Dr. Horváth Fülöp Éva, Szilágyi Imre (1994):** Vizuális nevelés az óvodában. Szöveggyűjtemény az óvónőképző főiskolák hallgatói számára. Hajdúböszörmény, 1994.
- 27. Kárpáti Andrea (2001):** A gyermekrajzok szimbólumvilága. *In.: Csapó Benő és Vidákovich Tibor (Szerk.), (2001): Neveléstudomány az ezredfordulón. 193-206. oldal.* Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Budapest, 2001. ISB 963 19 1269 8
- 28. Nagy József (2000):** *XX. század és nevelés.* Osiris Kiadó, Budapest, 2000. (269. oldal).
- 29. Wilson, B. és Wilson, M. (1980): Cultural Recycling:** The Uses of Conventional Configurations, Images and Themes in the Narrative Drawings of American Children. In: Conduis, J., Howlet, J. és Skull, J. (szerk.): *Arts in Cultural Diversity.* Holt, Rinehart and Winston, Sidney.
- 30. Hurwitz, A. és Day, M. (1991):** *Children and Their Art.* Harcourt, Brace and Jovanovich, New York, 1991.
- 31. Schuster, Martin (1993):** *Die Psychologie der Kinderzeichnung.* Springer Verlag, Berlin, 1993
- 32. Billmeyer, F. (2016):** Situations in which visual literacy competencies are required and in which they become apparent. In E. Wagner & D. Schönau (Eds.), *Gemeinsamer Europäischer Referenzrahmen für Visual Literacy / Common European Framework of Reference for Visual Literacy. A Prototyp* (pp. 91–98., 211 245). Münster-New York: Waxmann Verlag.

Elektronikus dokumentumok

- 1. Forrás: http.1.: Sándor Enikő tanulmánya alapján, év nélkül:** A mesék vizuális interpretációjáról. *In.: Olvasóvá nevelés: G - Portál. Vizuális tanulmányok.* Letöltés: 2025.07.16. URL: <https://olvasovanevels.gportal.hu/gindex.php?pg=36480569&nid=6703025>
- 2. Forrás: http.2.: Ujréti Ágnes (2025):** Meseillusztrálás. *In.: Galantusz Grafika: Meseillusztrálás.* Letöltés: 2025.03.01. URL: <https://meseillusztralas.hu/hu/cimek/meseillusztralas.html>
- 3. Forrás: http3.: Momkult (2022.):** Meseillusztrációk. *In.: Momkult. 2022. március 14-25.* Letöltés: 2025.03.01. URL: <https://momkult.hu/events/meseillustraciok/>
- 4. Forrás: http.4.: Ujréti Ágnes (2024):** A szókincs bővítésének és nyelvi készségek fejlesztésének eszközei. *In.: Galantusz Grafika: Meseillusztrálás. 2024.03.07.* Letöltés: 2025.03.01. URL: <https://meseillusztralas.hu/hu/blog-temak/54-meseillusztralas-a-szokincs-bovitesenek-es-nyelvi-keszsegek-fejlesztesenek-eszkoze.html>
- 5. Forrás: http.5.: Ujréti Ágnes (2024):** Gyermeki képzelőerőt hogyan formálják a mesék illusztrációi? *In.: Galantusz Grafika: Meseillusztrálás: A meseillusztrációk hatása a gyermekek kreativitására és képzelőerejére. 2024.09.03.* Letöltés: 2025.07.18. URL: https://meseillusztralas.hu/hu/blog_temak/102-gyermeki-kepzeloerot-hogyan-formaljak-a-mesek-illusztracioi.html
- 6. Forrás:http.6.: Közzétette: Gutási Gábor meseíró, (2023):** Mitől lesz jó egy meseillusztráció? (2023.03.14). *In.: Meskete.hu (2025,V.1.5. (2025.01.21-1e 7229).* Letöltés: 2025.03.01. URL: https://meskete.hu/blog/mitol_lesz_jo_egy_meseillusztracio/28
- 7. Forrás: http.7.: Orosz Annabella (2023):** „Felelősséggel jár Gyermekeknek illusztrálni.” (2023.10.25). *In.: mesecentrum: -IGYIC.* Letöltés: 2025.03.10. URL: <https://mesecentrum.hu/mesecentrum-interjuk/felelosseggel-jar-gyermekeknek-illusztralni.html>.
- 8. Forrás: http.8.: Ujréti Ágnes (2024):** Meseillusztrációk új szemmel: kreativitás és részletgazdagság (2024.02.15). *In.: Galantusz Grafika: Meseillusztrálás: Meseillusztrációk varázslatos világa a Galantusz Grafikánál.* Letöltés: 2025.03.01. URL: <https://meseillusztralas.hu/hu/blog-temak/50-meseillusztraciok-varazslatos-vilaga-a-galantusz-grafikanal.html>
- 9. Forrás: http.9.: Csiger Ádám (2016):** Angry Birds: A film. (2016.05.09) *In.: Revizoronline.com: A LEGEGYSZERŰBB MARAD FENN Angry Birds: A film – Revizor – a kritikai portál.* Letöltés: 2025.07.20. URL: <https://revizoronline.com/angry-birds-a-film/>

- 10. Forrás: http.10.:** Név nélkül (2018): Elmer a kockás elefánt; Elmer és az elveszett kismackó (2018.10.12). In.: *Olvasóvá nevelés – G-Portál: Kortárs állatmesék 2 – 4 éveseknek*. Letöltés: 2025.07.12. URL: <https://olvasovanevels.gportal.hu/gindex.php?pg=35341608&nid=6794650>
- 11. Forrás: http.11.:** You Tube, (2018): David McKee (írta és rajzolta): Elmer, a kockás elefánt (2018.11.23). Letöltés: 2025.07.12. URL: https://www.youtube.com/watch?v=RRztuWQ3_LM
- 12. Forrás: http.12.:** Ujréti Ágnes (év nélkül): Vidám fekete-fehér madár az erdőben – meseillusztráció. In.: *Galantuszgrafika.eu: Galantusz Grafika – Illusztrálás és grafikai tervezés*. Letöltés: 2025.03.14. URL: <https://galantuszgrafika.eu/hu/termékeink/product/290-vidám-fekete-fehér-madár-az-erdőben-meseillusztráció.html>
- 13. Forrás: http.13.:** Czakó Réka (2019): Sara Margaret Johanson: Caillou – Minden csepp számít (Tessloff és Babilon, 2012) (2019.05.24). In.: *Égigérő: Ez az 55 könyv segít neked környezettudatos gyereket nevelni*. Letöltés: 2025.08.11. URL: <https://egigero.hu/ez-az-55-konyv-segit-neked-kornyezettudatos-gyereket-nevelni#sthash.XCaOMMZJ.dpbs>
- 14. Forrás: http.14.:** By Gris Karolina (2021): Mesék az elfogadásért – négy mesekönyv, amik empátiára taníthatják a gyerekeket (2021.11.03). In.: *Bárczium: négy mesekönyv, amik empátiára taníthatják a gyerekeket*. Letöltés: 2025.08.12. URL: <https://barcium.elte.hu/2021/11/mesekkel-az-elfogadasert-negy-mesekonyv-amik-empatiara-tanithatjak-a-gyerekeket/>
- 15. Forrás: http.15.:** Bartos Erika (2014): Órangyal – Mesék az elfogadásról. In.: *Magyar Kurír: Kultúra (2014.06.14)*. Letöltés: 2025.08.12. URL: <https://www.magyarkurir.hu/hirek/bartos-erika-orangyal-mesek-az-elfogadasrol>
- 16. Forrás: http.16.:** Pető Ildikó (2003): Inklúzió a nevelésben (3 – 12. oldal). In.: Repository of the Academy's Library: Iskolakultúra 2003 /10 tanulmány: Letöltés: 2025.08.13. URL: https://real.mtak.hu/60566/1/EPA00011_iskolakultura_2003_10_003-012.pdf
- 17. Forrás: http.17.:** Czakó Réka (2016): Érzékenyítő gyermekkönyvek: nyitottság, elfogadás, tolerancia (2016.11.09). In.: *Égigérő: Érzékenyítő könyvek*. Letöltés: 2025.08.12. URL: <https://egigero.hu/tema/erzekenyito-konyvek?page=1>

- 18. Forrás: http.18.: Zeke Lilla (2024):** Zeke Lilla, óvodapedagógus ajánlása. *In.: Sparkl (2024.05.15).* Letöltés: 2025.08.13. URL: <https://sparkl.hu/blog/post/zeke-lilla-ovodapedagogus-ajanlasa>
- 19. Forrás: http.19.: Név nélkül (2024):** 5 ok, amiért a személyre szabott mesekönyvek segítik gyermeked fejlődését (2024.05.09). *In.: Sparkl.* Letöltés: 2025.08.13. URL: <https://sparkl.hu/blog/post/5-ok-amiert-a-szemelyre-szabott-mesekoenyvek-segitik-gyermeked-fejlodeset>
- 20. Forrás: http.20.: Anna Dybdal – Paula Repo (Szerzők) Év nélkül:** Színeket tanító könyv. Illusztrator: Sarah Conradsen. *In.: My Best Book: Személyre szóló gyermekkönyvek.* Letöltés: 2025.08.14. URL: Képeknél: <https://www.mybesbook.hu/egyeni-gyermekkonyvek/szinek-tanulasa/fiu>
- 21. Forrás: http.21.: Kurali-Bali Katalin (2016):** A varázslatos mesepárna fejlesztő, nevelő hatása (2016.11.15). *In.: Csaladinet.* Letöltés: 2025.03.15. URL: <https://www.csaladinet.hu/m/hirek/gyerekneveles/kisgyerekek/23559/user/user/154095>
- 22. Forrás: http.22.: Rózsa Anna (2024):** A mesefeldolgozás módszerei az óvodában. *In.: Katedra folyóirat 2024. szeptember-október, XXXII. évfolyam, 1-2. szám, ISSN 2729-9066.* Letöltés: 2025. 04.10. URL: https://katedra.sk/folyoirat/xxxii_01-02_12/
- 23. Forrás: http.23.: Tancz Tünde (2009):** Népmesék az óvodai anyanyelvi – kommunikációs nevelésben. *In.: Anyanyelv - pedagógia: II. évfolyam, 2. szám.* Letöltés: 2025.08.22. URL: <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=161>
- 24. Forrás: http.24.: Zsótér boglárka (2022):** A mesetérkép segédeszköz óvodai használata, személyiségfejlesztő hatása (2022.09.04). *In.: Pompás napok: Nevelés játékkal és mesével.* Letöltés: 2025.08.26. URL: https://pompasnapok.blog.hu/2022/09/04/a_meseterkep_segedeszkoz_ovodai_hasznalata_szemelyisegfejleszto_hatasa
- 25. Forrás: http.25.: Kormos Rebeka (2021):** Mesetérkép és mesekártya a mindennapi óvodai gyakorlatban (2021.03.10). *In.: Pompás Napok: Nevelés játékkal és mesével.* Letöltés: 2025.03.02. Forrás: URL: https://pompasnapok.blog.hu/2021/03/10/meseterkep_mesekartya_a_mindennapi_gyakorlatban
- 26. Forrás: http.26.: Zsótér Boglárka (2021):** Unaloműző, természetes és mesés játék (2021.12.08). *In.: Pompás Napok: Nevelés játékkal és mesével.* Letöltés: 2025.08.27. URL:

https://pompasnapok.blog.hu/2021/12/08/kartyazz_es_gyurmazz_otlet_meses_es_termeszetes_jatekra

27. Forrás: http.27.: Varga Sára (2017): A kreativitás fejlesztése mesekövekkel (2017.11.14). *In.: Családinet: Gyereknevelés, kisgyerekek.* Letöltés: 2025.08.26. URL: https://www.csaladinet.hu/hirek/gyerekneveles/kisgyerekek/25464/a_kreativitas_fejlesztese_mesekovekkel

28. Forrás: http.28.: Jackie, Currie (2020): Homemade Story Stones (2020.02.02). *In.: Happy Hooligans: Blog post. How to Make Homemade Story Stone.* Letöltés : 2025.03.02. Forrás: URL: <https://happyhooligans.ca/stori-stones>

29. Forrás: http.29.: Név nélkül, (2016): Ötletek az interaktív meséléshez (2016.09.09). *In.: Pompás Napok: Nevelés játékkal és mesével.* Letöltés: 2025.08.26. URL: https://pompasnapok.blog.hu/2016/09/09/igy_csinalunk_interaktiv_mesenapot

30. Forrás: http.30.: Írta: Neteducatio, (2016): Lapozzunk bele a Mesepárnás Mesecsoda című könyvbe videó segítségével (2016.10.26). *In.: Neteducatio.* Letöltés: 2025.08.29. URL: <https://neteducatio.hu/lapozzunk-bele-a-meseparnas-mesecsoda-cimu-konyvbe-video-segitsegevel/>

31. Forrás: http.31.: Simon Krisztina könyvtárostanárnő (2019): Kamishibai, avagy a papírszínház újra meghódítja a világot. *In.: dEjournals: Studia Litteraria, LVIII. évf., 1-2.sz., 347-355.o.* Letöltés: 2025.03.02. URL: <https://ojs.lib.unideb.hu/studia/article/view/4280/4115>

32. Forrás: http.32.: Szarka Bernadett (2025): Interaktív mesélés a papírszínház segítségével az óvodában. *In.: Katedra sk. 2025. május – június, xxxii. évfolyam, 9-10. szám, ISSN 2729-9066.* Letöltés: 2025.09.05. URL: https://katedra.sk/folyoirat/wp-content/uploads/2025/04/xxxii_09-10_13.pdf

33. Forrás: http.33.: Sándor-Shmidt Barbara (2019): Mesedoboz játék készítése – Verbális-nyelvi intelligencia (Campus mundi ösztöndíj). *In.: WordPress, (2019.01.21).* Letöltés: 2025.09.05. URL: <https://sandorschmidtbarbara.wordpress.com/2019/01/21/mesedoboz-jatek-keszitese-verbalis-nyelvi-intelligencia-campus-mundi-osztondij/>

34. Forrás: http.34.: Horváth Zsófia (2022): Egy utazó játék, a mesebőrönd. *In.: MiLiVilága, (2022.01.24).* Letöltés: 2025.09.05. URL: https://www.milivilaga.hu/egy_utazo_jatek_a_meseborond/

- 35. Forrás: http.35.: Gabriella Komáromi and Béla Rigo (1994):** Country Survey: HUNGARY In.: *Bookbird (1994/4.): World of children's books. Special issue: Trends in Text Illustration. No. 4. (különszám).* Letöltés: 2025.03.06. **Forrás: Bookbird: 1994/4: 55-58.o.** URL: ibby.org/subnavigation/archives/bookbird/bookbird-1999-1990
- 36. Forrás: http.36.: Mandl Erika (2024):** Anyanyelvi kompetencia fejlesztése. Illusztráció a gyermekkönyvekben. In.: *Elérhető a MATE E-learning Portál: NEVEL 301L - Gyermek kultúra 2. – Levelező – BSc - 2023/2024 -tavasz. Tanár: Nagyné Dr. Mandl Erika. Neveléstudományi Intézet. Gyermekkönyvillusztráció – típusok PPTX. 10 dia.(Feltöltve: 2024.05.06.)* Letöltés:2025.09.07. URL: <https://elearning.uni-mate.hu/my/courses.php> C:\Users\feren\Downloads\Illusztráció a gyermekkönyvekben, öh szempontok (3).pptx
- 37. Forrás: http.37: Olvasóvá Nevelés (Év nélkül):** 3 – 6 évesek képes könyvei – Világ – Kép – Olvasóvá – Nevelés. In.: *Olvasóvá Nevelés – G – Portál: Óvoda – Iskola – Átmenet: Vizuális - Tanulmányok.* Letöltés: 2025.03.06. URL: <https://olvasovanevels.gportal.hu/gindex.php?pg=36480569&nid=6775005>
- 38. Forrás: http.38.: Horváth Eszter (2022):** Mit rajzol a gyermek a legszívesebben? A fejlettségéről is árulkodik a papír. 2022.08.03. In.: *FEMINA: Rajzfejlődés gyermekkorban.* Letöltés: 2025.07.16. URL: <https://femina.hu/gyerekek/rajzfejlodes-gyerekkorban>
- 39. Forrás: http.39.: Balogh Liliána (2024):** A Rajzfejlődés. A Vizuális Ábrázolás Jellemzőségei Kisgyermek – És Óvodás Korban. In.: *Scribd.: Pdf.- anyagot feltöltötte: Balogh Liliána: 2024.02.22.-én.* Letöltés: 2025.09.11. URL:<https://www.scribd.com/document/707709925/2-A-RAJZFEJL%C5%90DES-A-vizualis-abrazolas-jellegzetessegei-kisgyermek-es-ovodas-korban> In.: **SCRIBD: baloghliliana1211** URL: [A RAJZFEJLŐDÉS. A Vizuális Ábrázolás Jellemzőségei Kisgyermek - És Óvodás Korban. | PDF](https://www.scribd.com/document/707709925/2-A-RAJZFEJL%C5%90DES-A-vizualis-abrazolas-jellegzetessegei-kisgyermek-es-ovodas-korban)
- 40. Forrás: http40.: Valdorart (Év nélkül):** Vajon hogyan fejlődik a gyerekek rajzkészsége egészen kicsiktől a nagyokig? A gyermekrajzok fejlődése életkor szerint lebontva. In.: *Valdor Art.* Letöltés: 2025.07.16. URL: <https://www.valdorart.hu/kreativ-tudastar/jobb-agyfeltekes-rajzolas-blog/jobb-agyfeltekes-rajzolas-gyerekeknek-3-resz>
- 41. Forrás: http.41.: Vass Katalin (2014):** A gyermekrajz fejlődése. In.: *OVIADMIN: A gyermekrajz fejlődése. 2014.06.03.* Letöltés: 2025.03.14. URL:<https://oviadmin.hu/index.php?menu=cikk&id=98>

- 42. Forrás: http.42: Köloknet (2022):** Miről mesélnek a gyerekrajzok? 2022.04.08 *In.: Tan Trend.* Letöltés: 2025.03.15. URL: <https://www.koloknet.hu/szulo-es-gyerekneveles/mirol-meselnnek-a-gyerekrajzok/>
- 43. Forrás: http.43.: Josef Fisher (Berkeley) (1997):** Children, Culture, and Creativity: Indonesian Children's Art: Joseph Fisher (Berkeley) (26.o.). *In.: Bookbird (1997/1.): World of children's books. Special issue: Writer and Illustrator / Illustrator and writer. No. 1. (külön-szám).* Letöltés: 2025.03.06. Forrás: **Bookbird: 1997/1: 26-29.o.** UR : ibby.org/subnavigation/archives/bookbird/bookbird-1999-1990
- 44. Forrás: http.44.: Kiss Virág (2016):** Miről árulkodnak a gyerekrajzok? *In.: Gyerekszoba.* 2016.03.22. Letöltés: 2025.03.09. URL: <https://gyerekszoba.hu/gyerek/mirol-arulkodnak-a-gyerekrajzok/>
- 45. Forrás: http.45.: Pataky Gabriella (2017):** Plasztikai képességek fejlődése 3-4 éves korban a CEFR-VL kompetenciamodell tükrében. Diagnosztikus vizsgálat a síkbeli (2D) és a térbeli (3-D) alkotások köréből a vizuális nevelés rendszerében. *In.: Gyermeknevelés – online tudományos folyóirat: A gyermekkortörténeti ikonográfia kiadványa 2017/1.,* 185. oldal. Letöltés: 2025.09.12. URL: https://epa.oszk.hu/02400/02411/00010/pdf/EPA02411_gyermeknevelés_2017_1_171-187.pdf

Kutatáshoz felhasznált mesekönyvek

- 1. Bagdi Bella (2024): Pillanat-Kapitány.** Érzelemszabályozás és figyelemkontroll program. Interaktív **mindfulness mesékkel** és játékos gyakorlatokkal. 3-10 éveseknek. Kézikönyv szülőknek és pedagógusoknak. Írta: Bagdi Bella. Illusztráció: Diósy Tamás. Kiadó: Mental Focus Kiadó, Budapest, 2024. ISBN: 978-615-82365-5-3. *In.: 9.hét: Pillanatkapitány és a három próbatétel* (188-207. oldal).
- 2. M. Tóth Katalin (Szerkesztette) (2010): Benedek Elek: Mese, mese meskete, minden hétre egy mese.** Szerkesztette: M. Tóth Katalin. Illusztráció: Szekeres Erzsébet. Kairosz Kiadó, 2010. *In.: A rózsát nevető királykisasszony* (277-282. oldal).
- 3. Valentin Katajev (1988): Hétszínvirág.** Fordító: Lányi Sarolta. Grafikus: Hincz Gyula. Móra Kiadó, Budapest, 1988. 14p. ISBN: 963-11-5524-2.
- 4. Lengyel Orsolya (Kiadás vezető) (év nélkül): A legszebb magyar állatmesék.** Illusztrálta: Fekete Szabolcs. Kiadás vezető: Lengyel Orsolya. Roland Kiadó. Év nélkül. ISBN: 978-963-9786-92-9. *In.: A medve és a macska* (96-99. oldal) .
- 5. Lőrincz Judit Livia (szerző) (2000): Balambér a bálnaborjú kalandjai távoli tengereken.** Mesesorozat. Illusztráció: Bonczföldi Andrea és Kosaras Mihály. (102 oldal). *In.: Mókázó medúza szerelme* (- oldal.) ISBN: 963-039-329-8.
- 6. Bárdos Zsuzsanna (Fordította) (2010): Éditions Philippe Auzou (2007): A legszebb Grimm-mesék.** A meséket átdolgozta: Jeanne Moineau. Fordította: Bárdos Zsuzsanna (2010). Illusztrálta: Jean-Noel Rochut. Kiadó: Alexandra Kiadója, 2010. ISBN: 978-963-297-2107. *In.: A brémai muzikusok* (29 – 36. oldal); *Hófehérke* (21 – 28. oldal).
- 7. Somogyi Erika (szöveget gondozta) (1998): Benedek Elek: Nagy Mesekönyv. 3. Kötet.** A kiadás alapja: Benedek Elek – Nagy Mese és Mondavilág. A szöveget Somogyi Erika gondozta. Grafikai munkák: Bakó Károly, Bartha Tímea, Búzai István, Dávid Zoltán, Érsek Emese, Gesztelyi Nagy Zsuzsanna, Gyólai Gabriella, Hernusz Ágnes, Kállay Zsolt. Mester Csaba, Mesterné Török Tünde, Mezőné Dr. Horváth Judit, Somodi Hornyák Szilárd, Szabenyi Csaba, Takács Judit, Wuletin Natália. Első kiadás. Kiadó: 1998, Esély Mozaik Kiadó és Holding Kft. ISBN: 12180173. *In.: Békakirálykisasszony* (68 - 79. oldal).
- 8. Gyuricza Eszter (szerkesztő) (2010): Magyar népmesék: A csillagszemű juhász és más mesék.** A borítót tervezte és a belivet tördelte: Müller Péter. A képfeldolgozást Horváth Szabolcs végezte. Második kiadás. Kiadó: Alexandra Kiadója, 2010. ISBN: 978-963-370-4714. *In.: A csillagszemű juhász* (7 – 20. oldal).

ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. ábra: Angry Birds. The Independent: The Angry Birds' anger is rooted in Aristotelian philosophy, claims director/The Independent. (online forrás) Letöltés: 2025.07.12. URL: <https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/films/news/the-angry-birds-anger-is-rooted-in-aristotelian-philosophy-claims-director-a7016306.html>

(online forrás)

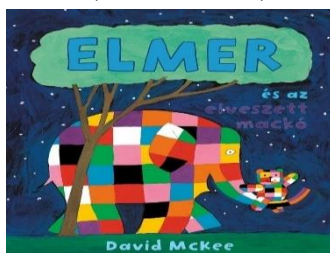

2. ábra: Hogy kicsoda Pom Pom? – Persze, hogy mindannyian tudjuk. Egy tündéri saphelyettesítő Picur buksiján! In.: *Rúzs Online* (2015.08.30). Letöltés: 2025.07.12. URL <https://blikkruzs.blikk.hu/kikapcsolodas/szines-hirek/hogy-kicsoda-pom-pom-persze-hogy-mindannyian-tudjuk-egy-tunderi-saphelyettesito/shs55tk>

(online forrás)

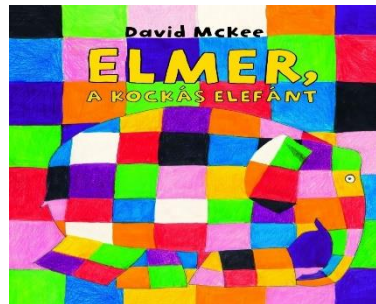

3. ábra: Elmer és az elveszett kismackó. Olvasóvá nevelés – G portál: Kortárs állatmesék 2 – 4 éveseknek. In.: *Elmer a kockás elefánt; Elmer és az elveszett kismackó.* (2018.10.12.) (online forrás) Letöltés: 2025.07.12. URL: <https://olvasovanevels.gportal.hu/gindex.php?pg=35341608&nid=6794650> (online forrás)

4. Ábra: Elmer a kockás elefánt. Olvasóvá nevelés – G portál: Kortárs állatmesék 2 – 4 éveseknek. In.: *Elmer a kockás elefánt; Elmer és az elveszett kismackó.* (2018.10.12.) (online forrás) Letöltés: 2025.07.12. URL: <https://olvasovanevels.gportal.hu/gindex.php?pg=35341608&nid=6794650>

(online forrás)

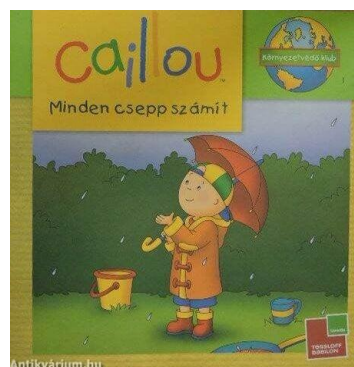
5. Ábra: Fekete-fehér szarka. Galantuszgrafika.eu: Galantusz Grafika – Illusztrálás és grafikai tervezés. In.: *Vidám fekete-fehér madár az erdőben – meseillusztráció.* (Ujréti Ágnes, 2025.) (online forrás) Letöltés: 2025.03.14. URL: <https://galantuszgrafika.eu/hu/termeklink/product/290-vidam-fekete-feher-madar-az-erdoben-meseillusztracio.html>

(online forrás)

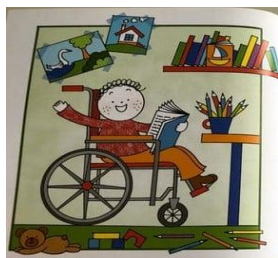

6. Ábra: Caillou- Antikvárium.hu: Sarah Margaret Johanson? Caillou – Minden csepp számít. (Tessloff Babilon Kiadó, 2012). Letöltés: 2025.08.11. URL: <https://www.antikvarium.hu/konyv/sarah-margaret-johanson-caillou-minden-csepp-szomit-852303-0>

(online forrás)

7. Ábra: Órangyal: BIML – Bible In My Language: Órangyal by Bartos Erika / Mesék az elfogadásról / Hungarian Stories for children. Magyar Máltai Szeretetszolgálat 2014 / Hardcover. Letöltés: 2025.08.12. URL: https://www.bibleinmylanguage.com/rangyal-by-bartos-erika-mesek-az-elfogadasrol-hungarian-stories-for-children-magyar-maltai-szeretetszolgalat-2014-hardcover/?srsltid=AfmBOoqNoi60oA2_Pu_Xgb0c1zwion-bgZ7YdXkGwKh22wfDYX_0idVYd (online forrás)

8. Ábra: Emberke színe Antikvárium online: Böszörményi Gyula: Emberke színe (Csimota Könyvkiadó Kft, 2009). – antikvarium.hu (online források egy helyről) Letöltés: 2025.08.12. URL: <https://www.antikvarium.hu/konyv/boszormenyi-gyula-emberke-szine-811734-0>

(online forrás)

9. Ábra: Botond felfedezi a kert színeit: My Best Book: Személyre szóló gyermekkönyvek. In.: Színeket tanító könyv/My Best Book. Szerző: Anna Dybdal – Paula Repo. Illusztrator: Sarah Conradsen. Év nélkül. Letöltés: 2025.08.14. URL: <https://www.mybesbook.hu/egyeni-gyermekkonyvek/szinek-tanulasa/fiu> (online forrás)

10. Ábra: Mesekártya: Retro játékmúzeum: Toya HSW (2023.02.09.): Mese kártya. Letöltés: 2025.08.25. URL: https://jatekmuzeum.blog.hu/2023/02/09/mese_kartya

(online forrás)

11. Ábra: Mesetérkép: Pompás Napok: Nevelés játékkal és mesével. In.: Zsótér Boglárka óvodapedagógus (2022.09.04.): *A mesetérkép segédeszköz óvodai használata, személyiségfejlesztő hatása.* Letöltés: 2025.08.25. URL: https://pompasnapok.blog.hu/2022/09/04/a_meseterkep_segedeszkoz_ovodai_hasznalata_szemelyisegfejleszto_hatasa (online forrás)

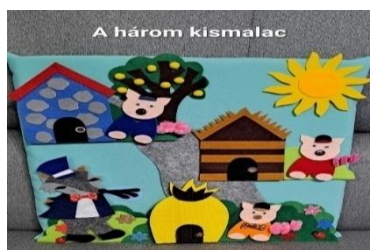
12. Ábra: Mesekő: Pinterest: 27 kavics mese témájú ötlet/ kavicsfestés, kavicsok, kreatív. Letöltés: 2025.08.26. URL: https://hu.pinterest.com/kovacs_andrea/kavics-mese/

(online forrás)

13. Ábra: Mesepárna - Facebook: Óvónők csoportja. In.: Katalin Bali (2025.02.20.). *A három pillangó; Móricz Zsigmond: Iciri-piciri; A három kismalac.* (online források egy helyről) Letöltés: 2025.08.26. URL: https://www.facebook.com/groups/313126312212150/?locale=hu_HU

(online forrás)

14. Ábra: Keret - Olvasóvá nevelés -G-Portál: Név nélkül, (2020.03.21): Papírszínház módszer. Letöltés: 2025.08.31. URL: <https://olvasovanevels.gportal.hu/gindex.php?pg=36656489>

(online forrás)

15. Ábra: Saját munka, kifestő felhasználásával készült papírszínház illusztrációk, a Répa című orosz népmeséről. In.: *Rayito de Colores: El Nabo* (2017.02.25). Letöltés: 2022.10.12;
URL:<https://rayitodecolores.blogspot.com/2017/02/el-nabo-cuento-para-colorear.html>

(saját munkáról fotó)

16. Ábra: Mesedoboz - Printerest: In.: *Karton – Puppentheater bastlen: Easy DIY – Anleitung für die ganz Familie.* Letöltés: 2025.09.06 URL: <https://hu.pinterest.com/pin/120752833754620789/> (online forrás)

17. Ábra: Besebőrönd- In.: Printerest: Letöltés: 2025.09.06. URL: <https://hu.pinterest.com/pin/25262447904730459/> (online forrás)

18. Ábra: Képkönyv házi készítéssel - Meska: Játék és sport – Textilkönyv és babakönyv. In.: *Kislányos textil csendes könyv, 8 oldal, Csendeskönyv, matató, kivehető részekkel, Személyre szabható, Egyedi és kreatív.* Letöltés: 2025.09.06.
URL:<https://www.meska.hu/p3370567-kislanyos-textil-csendes-konyv-8-oldal-csendeskonyv-matato-kiveheto-reszekkel-szemelyre-szabhato-egyedi-es-kreativ> (online forrás)

19. Ábra: Képtábla: (online forrás) In.: Pinterest: Letöltés: 2025.09.06. (online forrás)
URL: <https://se.pinterest.com/pin/774124928113967/> (online forrás)

MELLÉKLET

Képek: Meseillusztrációkról

1-3. képek: Pillanatkapitány és a három próbatétel című mese illusztrációi

Bagdi Bella (2024): Pillanat-Kapitány. Érzelemszabályozás és figyelemkontroll program. Interaktív **mindfulness mesékkel** és játékos gyakorlatokkal. 3-10 éveseknek. Kézikönyv szülőknek és pedagógusoknak. Írta: Bagdi Bella. Illusztráció: Diósy Tamás. Kiadó: Mental Focus Kiadó, Budapest, 2024. ISBN: 978-615-82365-5-3. *In.: 9.hét címe: Pillanatkapitány és a három próbatétel = vagy a Pillanatkapitány és a kedvesség cselekedetei (188-207. oldal).*

1. kép: Bagdi (2024) Borító
(saját fotó)

2. kép: Bagdi (2024) 188.o.
(saját fotó)

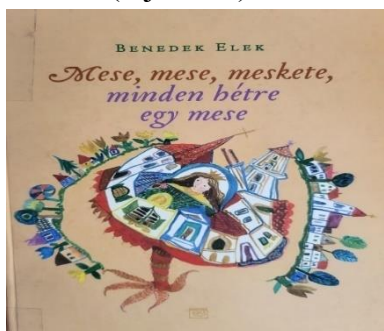
3. kép: Bagdi (2024), 195. o.
(saját fotó)

4-5. képek: A rózsát nevető királykisasszony című mese illusztrációi

M. Tóth Katalin (szerkesztette) (2010): Benedek Elek: Mese, mese meskete, minden hétre egy mese. Szerkesztette: M. Tóth Katalin. Illusztráció: Szekeres Erzsébet. Kairosz Kiadó, 2010. *In.: A rózsát nevető királykisasszony (277-282. oldal).*

4. kép: M. Tóth (2010), Borító
(saját fotó)

5. kép: M. Tóth (2010), 278-279.o.
(saját fotó)

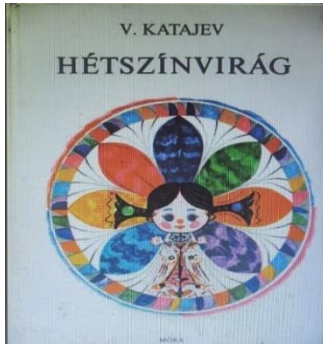

6-7. képek: Hétszínvirág című mese illusztrációi

Valentin Katajev (1988): Hétszínvirág. Fordító: Lányi Sarolta. Grafikus: Hincz Gyula. Móra Kiadó, Budapest, 1988. 14p. ISBN: 963-11-5524-2.

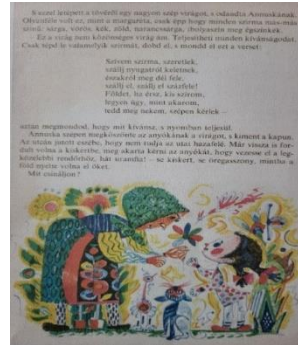
6. kép: Valentin (1988), Borító

(saját fotó)

7. kép: Valentin (1988), Kívánság

(saját fotó)

8-9. képek: A medve és a macska című mese illusztrációi

Lengyel Orsolya (Kiadás vezető) (Év nélkül): A legszebb magyar állatmesék. Illusztrálta: Fekete Szabolcs. Roland Kiadó. ISBN: 978-963-9786-92-9. In.: *A medve és a macska* (96-99. oldal).

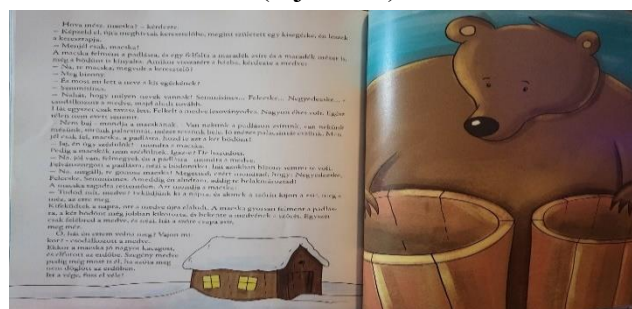
8. kép: Lengyel (év n.), Borító

(saját fotó)

9. kép: Lengyel (év n.), 98-99.o.

(saját fotó)

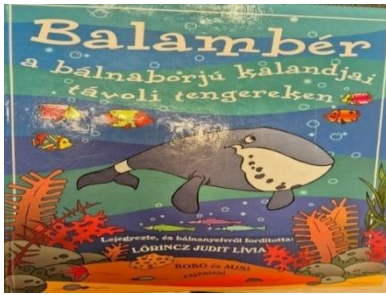

10-12. képek: Balambér és bálnaborjú kalandjai távoli keleten című mese illusztrációi

Lőrincz Judit Livia szerző (2000): Balambér a bálnaborjú kalandjai távoli tengereken. Mesesorozat. Illusztráció: Bonczöldi Andrea és Kosaras Mihály. (102 oldal). In.: *Mókázó medúza szerelme*. ISBN: 963-039-329-8.

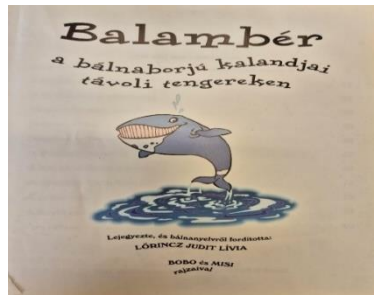
10. kép: Lőrincz (2000)

Borító (saját fotó)

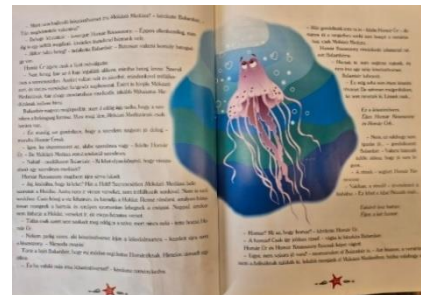
11. kép: Lőrincz (2000)

Címlap (saját fotó)

12. kép: Lőrincz (2000)

Mókázó Medúza (saját fotó)

13-15. képek: A brémai muzikusok című mese illusztrációi

Bárdos Zsuzsanna (Fordította) (2010): Éditions Philippe Auzou (2007): A legszebb Grimm-mesék. A meséket átdolgozta: Jeanne Moineau. Illusztrálta: Jean-Noel Rochut. Kiadó: Alexandra Kiadója, 2010. ISBN: 978-963-297-2107. In: A brémai muzikusok (29 – 36. oldal).

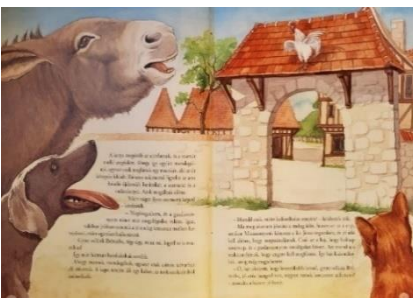
13. kép: Bárdos (2010)

Borító (saját fotó)

14. kép: Bárdos (2010)

30-31.o. (saját fotó)

15. kép: Bárdos (2010)

34-35.o. (saját fotó)

16 – 17. képek: A Hófehérke című mese illusztrációi

Bárdos Zsuzsanna (Fordította) (2010): Éditions Philippe Auzou (2007): A legszebb Grimm-mesék. A meséket átdolgozta: Jeanne Moineau. Illusztrálta: Jean-Noel Rochut. Kiadó: Alexandra Kiadója, 2010. ISBN: 978-963-297-2107. In: Hófehérke (21 – 28. oldal).

16. kép: Bárdos (2010) 20-21.o. (saját fotó)

17. kép: Bárdos (2010), 26 – 27.o. (saját fotó)

18-22. képek: Benedek Elek: A békakirálykisasszony

Somogyi Erika (szöveget gondozta) (1998): Nagy Mesekönyv. 3. Kötet. *Kiadás alapja: Benedek Elek – Nagy Mese és Mondavilág.* Grafikai munkák: Bakó Károly, Bartha Tímea, Búzai István, Dávid Zoltán, Érsek Emese, Gesztelyi Nagy Zsuzsanna, Gyólai Gabriella, Hernusz Ágnes, Kállay Zsolt, Mester Csaba, Mesterné Török Tünde, Mezőné Dr. Horváth Judit, Somodi Hornyák Szilárd, Szebenyi Csaba, Takács Judit, Wuletin Natália. Első kiadás.1998, Esély MozaiK Kiadó és Holding Kft. ISBN: 12180173. *In.: Békakirálykisasszony (68 - 79. oldal).*

18. kép: Somogyi (1998)

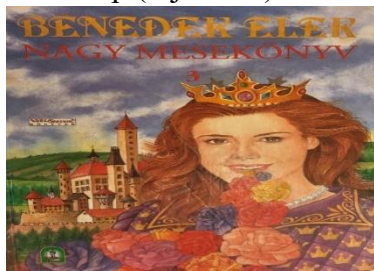
19. kép: Somogyi (1998)

20. kép: Somogyi (1998)

Borítólap (saját fotó)

68 - 69.o. (saját fotó)

72 – 73.o. (saját fotó)

21. kép: Somogyi (1998) 74-75.o.(saját fotó) **22. kép:** Somogyi (1998), 78 – 79.o. (saját fotó)

23 – 25. képek: A csillagszemű juhász

Gyuricza Eszter (szerkesztő) (2010): Magyar népmesék: A csillagszemű juhász és más mesék. A borítót tervezte és a belivet tördelte: Müller Péter. A képfeldolgozást Horváth Szabolcs végezte. Második kiadás. Kiadó: Alexandra Kiadója, 2010. ISBN: 978-963-370-4714. *In.: A csillagszemű juhász (7 – 20. oldal).*

23. kép: Gyuricza (2010)

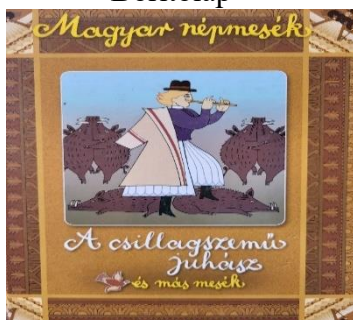
24. kép: Gyuricza (2010)

25. kép: Gyuricza, (2010)

Borítólap

Előlap

20.o.

Gyermekrajzgyűjtemény

1.-6. rajzok: a Pillanatkapitány című meséről készültek, az Iharosi Kerekerdő Óvodából

1. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

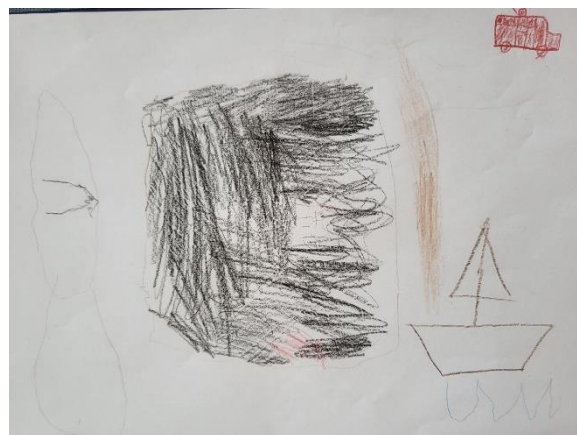
2. rajz: 5 éves fiú (saját fotó)

3. rajz: : 6 éves fiú (saját fotó)

4. rajz: 5 éves fiú (saját fotó)

5. rajz: 5 éves fiú (saját fotó)

6. rajz: 5 éves fiú (saját fotó)

7.-10. rajzok: a Pillanatkapitány című meséről készültek, az Iharosi Kerekerdő Óvodából

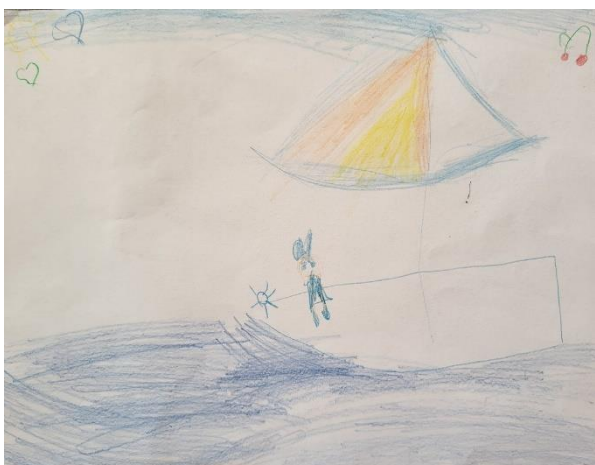
7. rajz: 5 éves fiú (saját fotó)

8. rajz: 5 éves fiú (saját fotó)

9. rajz: 5 éves fiú, (saját fotó)

10. rajz: 5 éves fiú, (saját fotó)

11-12. rajzok: A rózsát nevető királykisasszony című meséről készültek, az Iharosi Kerekerdő Óvodából (14 db)

11. rajz: 5,5 éves leány (saját fotó)

12. rajz: 5,4 éves fiú (saját fotó)

13-18. rajzok: A rózsát nevető királykisasszony című meséről készültek, az Iharosi Kerek-erdő Óvodából (14 db).

13. rajz: 6 éves leány (saját fotó)

14. rajz: 6 éves leány (saját fotó)

15. rajz: 6,5 éves fiú (saját fotó)

16. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

17. rajz: 6,5 éves fiú (saját fotó)

18. rajz: 6,9 éves fiú (saját fotó)

19-24. rajzok: A rózsát nevető királykisasszony című meséről készültek, az Iharosi Kerek-erdő Óvodából (14 db).

19. rajz: 6,3 éves fiú (saját fotó)

20. rajz: 5 éves fiú (saját fotó)

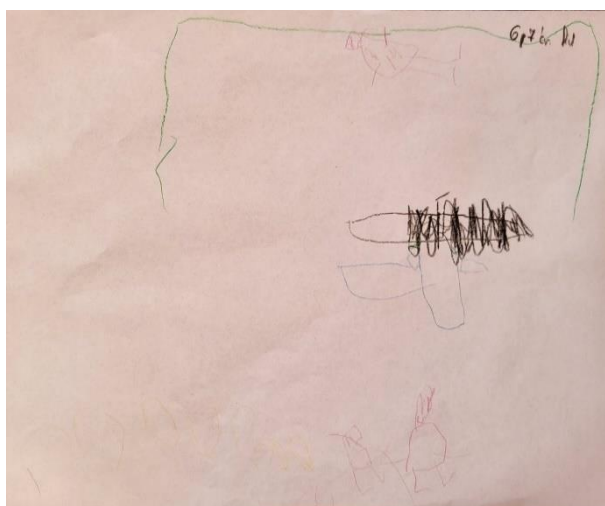
21. rajz: 6,7 éves fiú (saját fotó)

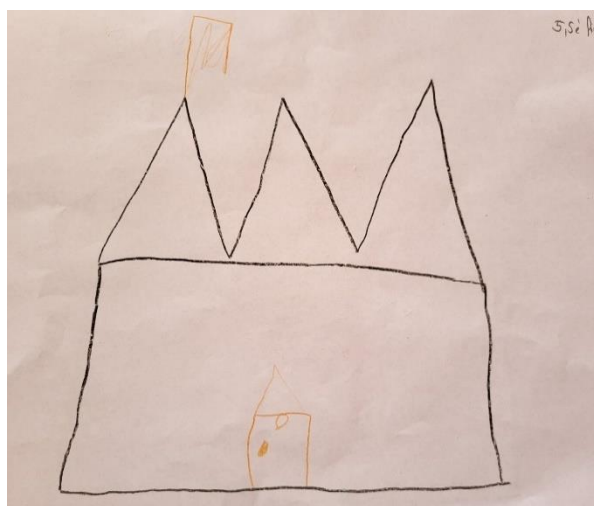
22. rajz: 5,5 éves fiú (saját fotó)

23. rajz: 6,7 éves fiú (saját fotó)

24. rajz: 5,5 éves fiú (saját fotó)

25-30. rajzok: a Hétszínvirág című meséről, az Iharosi Kerekerdő Óvodából.

25. rajz: 6 éves leány (saját fotó)

26. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

27. rajz: 6,7 fiú (saját fotó)

28. rajz: 5 éves fiú (saját fotó)

29. rajz: 6 éves lány (saját fotó)

30. rajz: 5,4 fiú (saját fotó)

31-36. rajzok: Hétszínvirág című meséről, az Iharosi Kerekerdő Óvodából.

31. rajz: 5,5 fiú (saját fotó)

32. rajz: 6 éves leány (saját fotó)

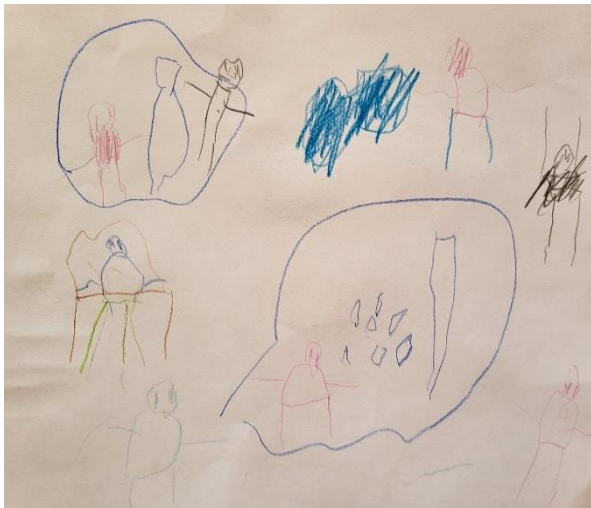
33. rajz: 5,5 fiú (saját fotó)

34. rajz: 5,5 fiú (saját fotó)

35. rajz: 5 éves fiú (saját fotó)

36. rajz: 5 éves fiú (saját fotó)

37- 42. rajzok: A medve és a macska című meséről, a Nagyvázsonyi Mesevár Óvodából.

37. rajz: 5 éves fiú (saját fotó)

38. rajz: 5 éves leány (saját fotó)

39. rajz: 4 éves leány (saját fotó)

40. rajz: 5 éves fiú (saját fotó)

41. rajz: 5 éves leány (saját fotó)

42. rajz: 5 éves fiú (saját fotó)

43-48. rajzok: A medve és a macska című meséről, a Nagyvázsonyi Mesevár Óvodából.

43. rajz: 5 éves leány (saját fotó)

44. rajz: 5 éves fiú (saját fotó)

45. rajz: 5 éves leány (saját fotó)

46. rajz: 5 éves leány (saját fotó)

47. rajz: 5 éves leány (saját fotó)

48. rajz: 4 éves fiú (saját fotó)

49. rajz: A medve és a macska című meséről, a Nagyvázsonyi Mesevár Óvodából (13 db).
50- 54. rajzok: Balambér a bálnaborjú kalandjai távoli tengereken című meséről, a Pákozdi Nyitnikék Óvodából (16 db).

49. rajz: 5 éves leány (saját fotó)

50. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

51. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

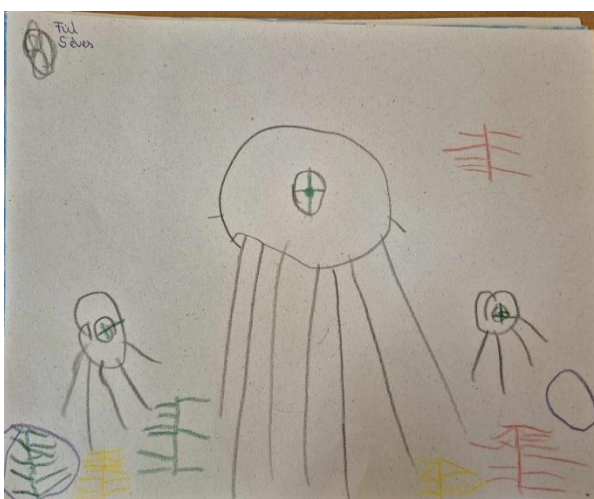
52. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

53. rajz: 6 éves leány (saját fotó)

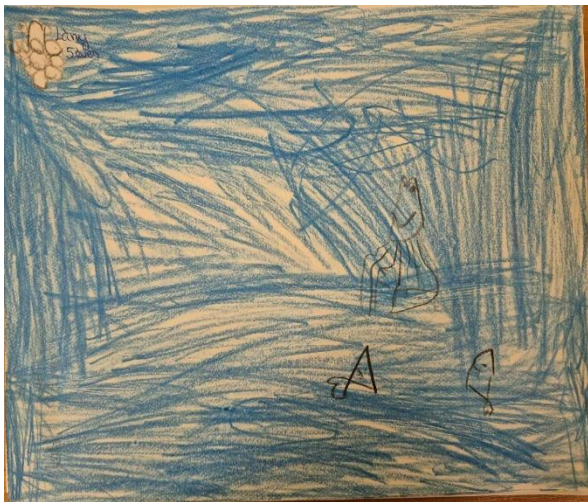

54. rajz: 5 éves fiú (saját fotó)

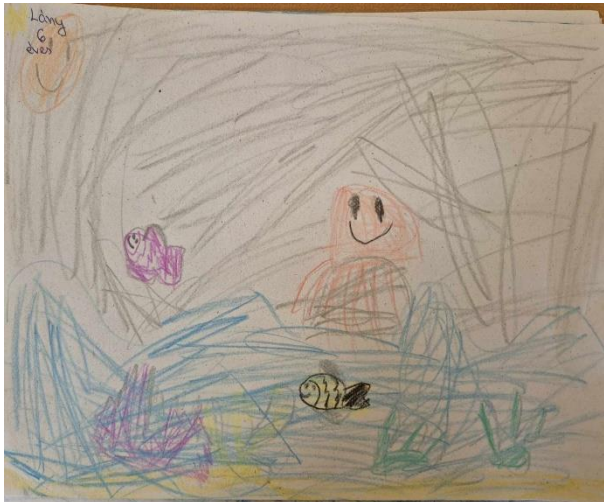

55-60. rajzok: Balambér a bálnaborjú kalandjai távoli tengereken című meséről, a Pákozdi Nyitnikék Óvodából (16 db)..

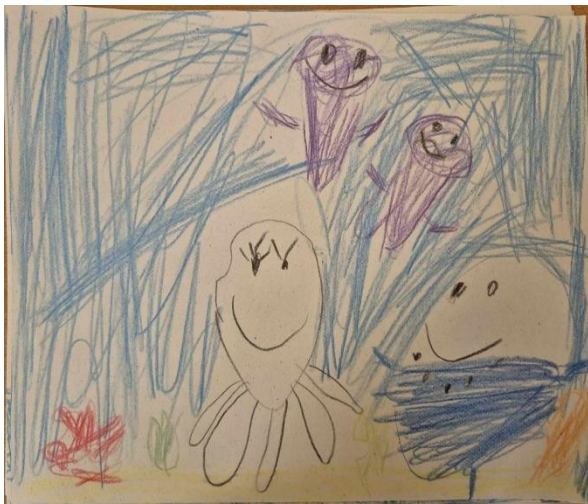
55. rajz: 5 éves leány (saját fotó)

56. rajz: 6 éves leány (saját fotó)

57. rajz: 5 éves fiú (saját fotó)

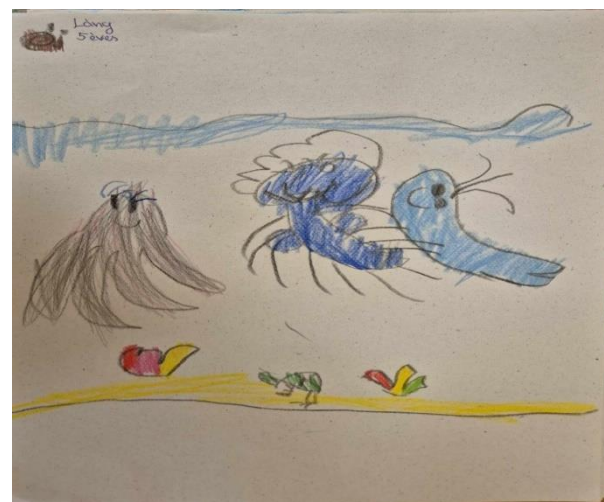
58. rajz: 5 éves leány (saját fotó)

59. rajz: 5 éves fiú (saját fotó)

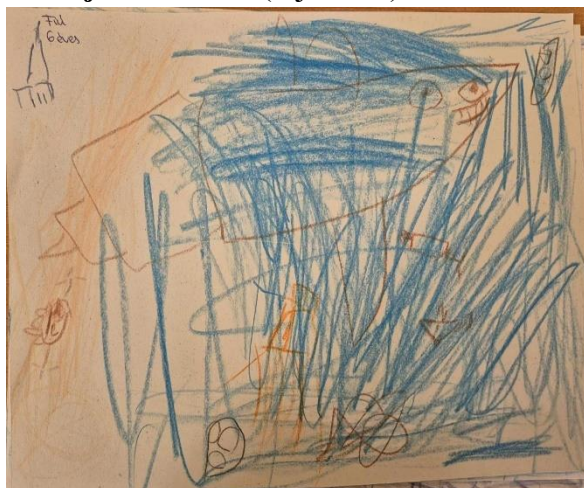
60. rajz: 5 éves leány (saját fotó)

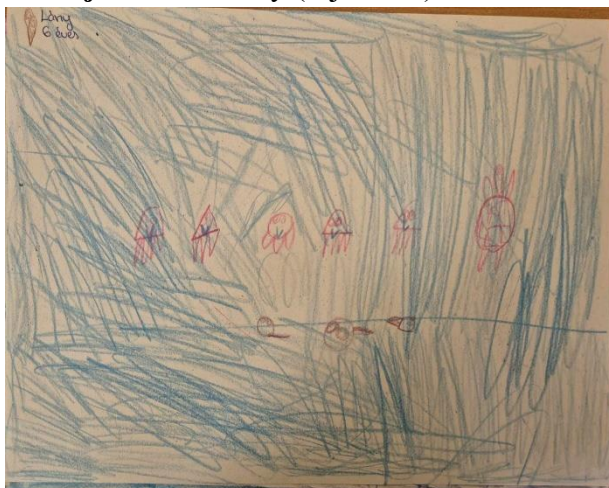
61-65. rajzok: Balambér a bálnaborjú kalandjai távoli tengereken című meséről, a Pákozdi Nyitnikék Óvodából (16 db).

66. rajz: A brémai muzsikuskok című meséről, a Nagykanizsai Hétszínvirág Tagóvoda Rozgonyi utcai Óvodából (10 db).

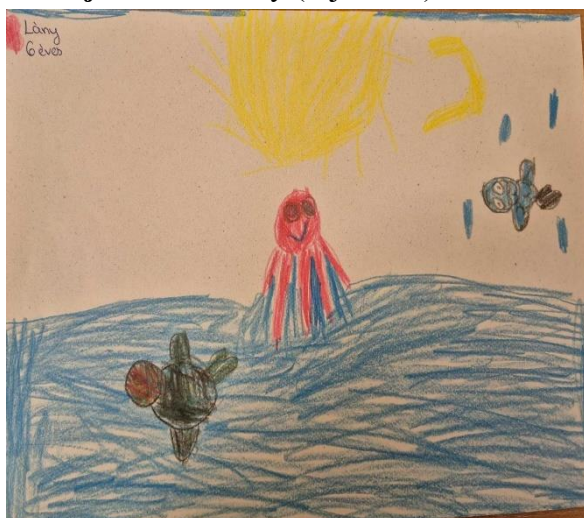
61. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

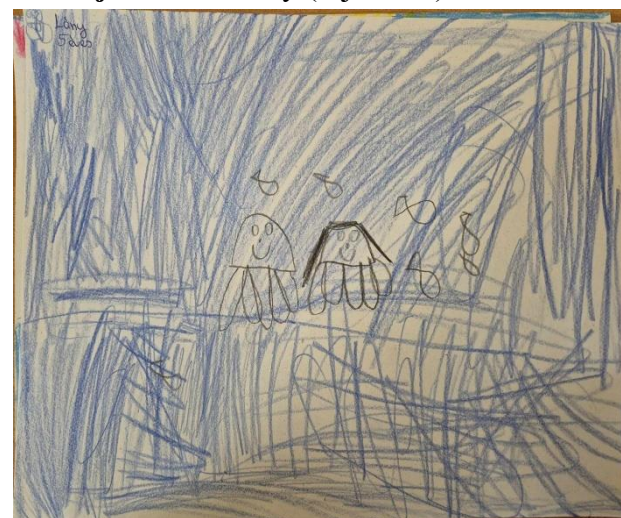
62. rajz: 6 éves leány (saját fotó)

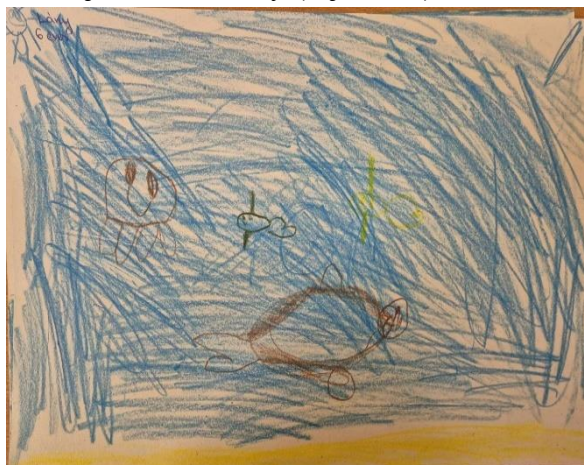
63. rajz: 6 éves leány (saját fotó)

64. rajz: 5 éves leány (saját fotó)

65. rajz: 6 éves leány (saját fotó)

66. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

67-72. rajzok: A brémai muzsikusok című meséről, a Nagykanizsai Hétszínvirág Tagóvoda Rozgonyi utcai Óvodából (10 db).

67. rajz: 6 éves leány (saját fotó)

68. rajz: 6 éves leány (saját fotó)

69. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

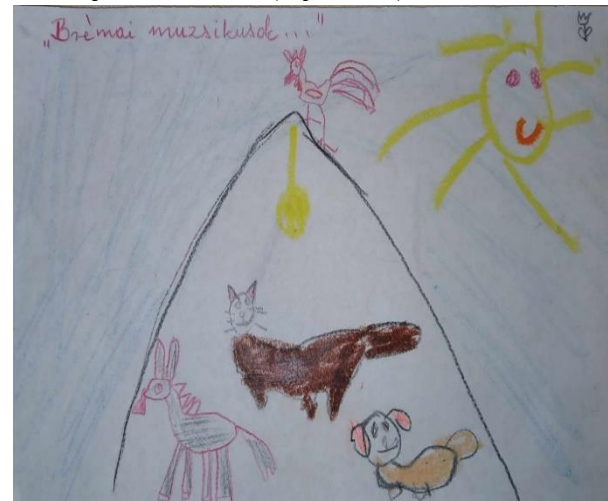
70. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

71. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

72. rajz: 5 éves fiú (saját fotó)

73-75. rajzok: A brémai muzsikások című meséről, a Nagykanizsai Hétszínvirág Tagóvoda Rozgonyi utcai Óvodából (10 db).

73. rajz: 6 éves leány (saját fotó)

74. rajz: 6 éves leány (saját fotó)

75. rajz: 6 éves leány (saját fotó)

76. rajz: A Hófehérke című meséről, a Nagykanizsai Hétszínvirág Tagóvoda Rozgonyi utcai Óvodából (1 db).

76. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

77. rajz: A Békakirálykisasszony című meséről, a Nagykanizsai Hétszínvirág Tagóvoda Rozgonyi utcai Óvodából (1 db).

77. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

78-81. rajzok: A csillagszemű juhász című meséről, a Nagykanizsai Hétszínvirág Tagóvoda Rozgonyi utcai Óvodából (4 db).

78. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

79. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

80. rajz: 6 éves fiú rajza (saját fotó)

81. rajz: 6 éves fiú (saját fotó)

NYILATKOZATOK

Hallgatói nyilatkozat

Hallgatói nyilatkozat

Alulírott Ferenc Imre Szabolcsné (Neptun kód: HGQ5II), végzős óvodapedagógus levelező munkarendű hallgató, a szakdolgozatom megírásához óvodás gyermekrajzokat használok fel kizárólag a kutatásom céljából és csakis anonim módon. A kutatás megkezdése előtt kértem a gyermekek szüleinek előzetes hozzájárulását, valamint az intézmények külön engedélyét a felmérés elvégzéséhez és az eredmények bemutatásához.

Kaposvár, 2025. 03. 14.

Ferenc Imre Szabolcsné

hallgató aláírása

Intézményi nyilatkozatok

Alulírottak ezúton nyilatkozunk, hogy Ferenc Imre Szabolcsné részére szakdolgozatának megírásához a rendelkezésre bocsátott gyermekrajzok anonim felhasználását engedélyezzük.

Intézmények neve, engedélyezők aláírása

Ref. Lovi

Nagyvázsonyi Mesevár Óvoda és Bölcsőde

Turai Nóra

Pákozdi Nyitnikék Óvoda és Bölcsőde

David János Veres

Iharosi Kerekerdő Óvoda

Jakó László

NKÓ Hétszínvirág Tagóvoda

Rozgonyi utcai telephelye

Szülői hozzájárulás

Szülői hozzájárulás

Alulírott Ferenc Imre Szabolesné, a MATE Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus végzős óvodapedagógus levelező munkarendű hallgatója, szíves hozzájárulásukat kérem, hogy „A meseillusztrációk és hatásaik a gyermekek vizuális közlésére” című szakdolgozatomhoz az Iharosi Kerekerdő Óvodában készült gyermekek rajzát anonim módon felhasználjam.

Kaposvár, 2025.03.14.

Ferenc Imre Szabolesné

hallgató aláírása

Engedélyezők aláírása

Jónás Zoltán
Balósi Gy
Nagy Sándor
Tóth János
Hernyó - u
Kecskési Lili
Tóth László,
Boros Anikó
Vargasi Tímea Veronika
P. Szék
S. A. R.
D. H. G.
D. E. M.
F. S. E. V.

F. Gy. G.
G. E. E.
F. P.
M. H. G.

Szülői hozzájárulás

Alulírott Ferenc Imre Szabolcsné, a MATE Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus végzős óvodapedagógus levelező munkarendű hallgatója, szíves hozzájárulásukat kérem, hogy „A meseillusztrációk és hatásaik a gyermekek vizuális közlésére” című szakdolgozatomhoz a NKO Hétszínvirág Tagóvoda Rozgonyi utcai óvodájában készült gyermekek rajzát anonim módon felhasználjam.

Kaposvár, 2025.03.14.

Ferenc Imre Szabolcsné
hallgató aláírása

Engedélyezők aláírása

Tarcsay Abrahám

ig. szülő

Póky
Katalin

Bjiter Katalin

Szabó Miklós

Ágoston Beatrix

Gáspár Nikolett

Papp Katalin

és új

Hallgatói nyilatkozat

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függeléke: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános
hozzáféréséről és eredetiségéről (módosítva: 2025. október 16.)

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és
eredetiségéről

A hallgató neve: Ferenc Imre Szabolcsné
A Hallgató Neptun kódja: HGQ511
A dolgozat címe: Meseillusztrációk és hatásai a gyerekek
A megjelenés éve: 2025 vizuális közlésére
A konzulens intézetének neve: Keveléstudományi
A konzulens tanszékének a neve: anyanyelvi és gyermekkultúra

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem. Továbbá kijelentem, hogy a dolgozat elkészítése során alkalmazott mesterséges intelligencia-eszközök (pl. szöveggenerálás, nyelvi javítás, fordítás, adatelemzés) használata nem helyettesítette a saját kutatási és alkotói munkámat, azok alkalmazását a források között vagy a módszertani részben feltüntettem, és a szakmai-etikai elvárásoknak megfelelően jártam el.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Kaposvár év 2025. 10. hó 27 nap

Ferenc Imre Szabolcsné
Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.

MI nyilatkozat

Hallgatók, doktoranduszok nyilatkozata mesterséges intelligencia (MI) alkalmazásáról

1. Általános adatok

Hallgató neve:	Ferenc Imre Szabolcsné
Neptun-kódja:	HGQ5II
Képzési szint (a megfelelőt jelölje X-szel):	☒ BSc/BA ☐ MSc/MA ☐ Doktori (PhD) ☐ Egyéb:
Tantárgy neve/kódja*:	Szakdolgozat készítés 3. / NEVEL 579L
A munka címe:	Meseillusztrációk és hatásai a gyermekek vizuális közlésére

* doktori értekezés esetén nem kitöltendő

2. Nyilatkozat az MI használatáról

Alulírott, etikai felelősségem teljes tudatában az alábbi nyilatkozatot teszem:

(Kérjük, válasszon egyet az alábbi lehetőségek közül!)

A) Nem alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Amennyiben ezt jelölte, a további táblázatok kitöltése nem szükséges.)

B) Alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Kérjük, töltsse ki a vonatkozó táblázatokat!)

3. A mesterséges intelligencia használatának részletezése

I. TÁBLÁZAT: Asszisztensi vagy kisebb mértékű felhasználás (pl. fordítás, nyelvi korrektúra, ötletelés stb.)

(Ezen felhasználások esetében a konkrét promptok és válaszok csatolása nem szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve és verziója	Érintett rész (ha nem a szöveg egészére vonatkozik)
Kis mértékben használtam, fordítás céljából: - a forrás kis mértékét és csak a tartalmát érintette -; valamint	Google – fordító:	1. fordítás a dolgozatban: 1.1. Meseillusztrációk általános jellemzése 1996-tól a vizuális kultúra a magyarországi művészeti és formatervezési oktatás tudományágának elnevezése, jelezve a vizuális kommunikáció, valamint a környezettervezés, és az esztétika nemzeti alaptantervbe való beillesztését (4. Kárpáti, 2013) Forrása:

<p>Az AI -t szintén csak kis mértékben, és</p>	<p><u>AI-alapú áttekintés:</u></p>	<p>4. Könyv: Andrea Kárpáti and Emil Gaul (edited by) (2013): From Child Art to Visual Language of Youth – New Models and Tools for Assessment of Learning and Creation in Art Education. in-tellect Bistol , UK / Chocago, Usa.</p> <p>2. fordítás a dolgozatban:</p> <p>6.3. Gyermekrajzok motívumrendszere és szimbólumvilága</p> <p>A 12 éven aluli gyermekeknek korlátozott a teljes és közvetlen verbális kifejezőmódja, ki-véve a rajzolást, hiszen már csecsemőkorban, amikor még járni is alig tudnak, de már karcognak, firkálnak, rajzolnak festenek köre, földre, ruhára bőrre vagy papírra. Ábrázolási képességük ugyanis korábban kezd el működni, mint a legtöbb egyéb kifejező készségük (http.43: Fisher, 1997).</p> <p>43. Forrása: http.43.: Josef Fisher (Berkeley) (1997): Children, Culture, and Creativity: In-donesian Children's Art: Joseph Ficher (Berkeley) (26.o.). In.: Bookbird (1997/1.): World of children's books. Special issue: Writer and Illustrator / Illustrator and writer. No. 1. (külön-szám). Letöltés: 2025.03.06. Forrás: Bookbird: 1997/1: 26-29.o. UR : ibby.org/subnavigation/archives/bookbird/bookbird-1999-1990</p> <p>3. fordítás a dolgozatban:</p> <p>4.7. Képeskönyv, gyermekkönyv az illusztrációkat a szöveghez való viszonyulásuk alapján is lehet vizsgálni, ha a szöveg a meghatározó. Eszerint díszíthet, értelmezhet, kiegészíthet, feltételez. (http.35.: Komáromi, 1994)</p> <p>35. Forrása: http.35.: Gabriella Komáromi and Béla Rigo (1994): Country Survey: HUN-GARY In.: Bookbird (1994/4.): World of children's books. Special issue: Trends in Text Illustration. No. 4. (különszám). Letöltés: 2025.03.06. Forrás: Bookbird: 1994/4: 55-58.o. URL: ibby.org/subnavigation/archives/bookbird/bookbird-1999-1990</p> <p>Dolgozatban:</p> <p>1.3. A jó meseillusztráció ismérvei; 2. MESEILLUSZTRÁLÁS HATÁSA A GYERMEK FEJLŐDÉSÉRE</p>
--	------------------------------------	---

<p>ötletelés céljából használtam: csak az ötletek felsorolásában segített, hogy milyen megközelítésből vizsgáljam a témát, és a felsorolt részek kidolgozásában is.</p>	<p>2.1. Képzőerő fejlődése - 2.2. Kreativitás fejlődése - 2.3. Kognitív fejlődés - 2.4. Ézelmi fejlődés - 2.5. Szociális fejlődés - 2.6. Nyelvi fejlődés.</p> <p>3. JÖVŐBENI TRENDEK ÉS KIHÍVÁSOK A MESEILLUSZTRÁCIÓBAN</p> <p>3.1. Interaktivitás – digitális technológia - 3.2. Környezettudatosság - 3.3. Társadalmi igazságosság – empátia - 3.4. Inkluzivitás – sokszínűség - 3.5. Személyre szabott tartalom.</p> <p>4. MESEFELDOLGOZÁS MÓDSZEREI AZ ÓVODÁBAN</p> <p>4.1. Mesekártya és mesetérkép - 4.2. Mesekő - 4.3. Mesepárna - 4.4. Papírszínház - 4.5. Mesedoboz, mesebőrönd - 4.6. Képkönyv, képtábla - 4.7. Képeskönyv.</p>
---	---

II. TÁBLÁZAT: Jelentős tartalmi hozzájárulás (pl. egy teljes ábra vagy egy hosszabb szövegrész generálása)

(Ezekben az esetekben a felhasznált kulcsfontosságú promptok és az MI által adott nyers válaszok dokumentálása és a munka mellékletében való csatolása szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott eszköz verziója, elérhetősége	MI-neve, Az érintett fejezet / ábra / táblázat pontos sorszáma	A prompt-naplót tartalmazó melléklet bejegyzésének sorszáma

3/A. Oktató által előírt kiegészítő szabályok (ha vannak)

Amennyiben az adott tantárgy oktatója vagy témavezetője az MI-eszközök használatára vonatkozóan külön szabályokat vagy elvárásokat határozott meg, kérjük, az alábbi mezőben foglalja össze ezeket:

Pl. az MI használatának tilalma bizonyos feladattípusokra; csak konkrét eszköz használata engedélyezett; eltérő hivatkozási elvárások; dokumentációs forma stb.

Oktató vagy témavezető által előírt szabályok:

.....

.....

.....

.....

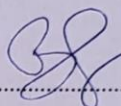
4. Minden hallgatóra vonatkozó nyilatkozat:

Kijelentem, hogy az MI által esetlegesen generált tartalmakat minden esetben kritikailag felülvizsgáltam, szerkesztettem és a munkába illesztettem. A leadott munka minden eleméért, annak eredetiségéért és tudományos helyállóságáért teljes körű felelősséget vállalok. Tudomásul veszem, hogy a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem a benyújtott munkát mesterséges intelligencia detektorral ellenőrizheti, és eljárást kezdeményezhet, amennyiben a nyilatkozatom valótlan vagy hiányos.

Kelt: Kaposvár, 2025. 10. hó 27. nap

Ferenc Imre Szabolcsné

Hallgató aláírása

Konzulens/Témavezető aláírása

Konzulensi nyilatkozat

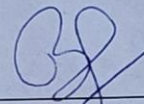
NYILATKOZAT

Ferenc Imre Szabolcsné (Neptun azonosítója: HGQ511) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: 2025. év október hó 27. nap

Farkas Beáta
belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendó.

³ A megfelelő aláhúzendó.